

การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะพื้นที่รองรับกิจกรรมแห่งพระพุทธรูปทางน้ำ

นางสาวจรรยาพัชัญ แก้วมโนรมย์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรม ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2556

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

COMPARATIVE STUDY ON SPATIAL FEATURES FOR SUPPORTING BUDDHA-GESORN
WATER-FLOATING CEREMONY

Miss Junyapach Kaewmanorom

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science Program in Architecture

Department of Architecture

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะพื้นที่รองรับกิจกรรมแห่ง พระพุทธรูปทางน้ำ
โดย	นางสาวจรรยาพัชญ์ แก้วมโนรมย์
สาขาวิชา	สถาปัตยกรรม
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เทิดศักดิ์ เตชะกิจขจร

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พงศ์ศักดิ์ วัฒนสินธุ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ผุสดี ทิพทัส)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เทิดศักดิ์ เตชะกิจขจร)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา ชาติานิติ)

.....กรรมการ
(ดร. วาริชา วงศ์พยัต)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร. พีรตร แก้วลาย)

จรรยาพัชฌ์ แก้วมโนรมย์ : การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะพื้นที่รองรับกิจกรรมแห่พระพุทธรูปทางน้ำ. (COMPARATIVE STUDY ON SPATIAL FEATURES FOR SUPPORTING BUDDHA-GESORN WATER-FLOATING CEREMONY) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร. เทิดศักดิ์ เตชะกิจขจร, หน้า.

สภาพภูมิประเทศบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางได้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตที่ผูกพันกับโครงข่ายทางน้ำมาอย่างช้านานตั้งแต่ในอดีต ทั้งภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิต ลักษณะประเพณีในท้องถิ่น ตลอดจนลักษณะกายภาพของพื้นที่ที่มนุษย์ปรับปรุงขึ้นเพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆ ของตน การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยไปสู่การพัฒนาสังคมวัฒนธรรมที่พึ่งพาการสัญจรทางบก ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิถีชีวิต ประเพณี และลักษณะพื้นที่กายภาพที่เคยพึ่งพาโครงข่ายทางน้ำไปสู่ความสัมพันธ์กับการสัญจรทางบก ประเพณีแห่พระพุทธรูปใน ต.บ้านโพธิ์ อ.เสนา จ.พระนครศรีอยุธยา คือตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับโครงข่ายทางน้ำอย่างแนบแน่น ก่อนที่จะเปลี่ยนแปลงเป็นการทางบกในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา และเกิดความพยายามในการรื้อฟื้นประเพณีพระพุทธรูปทางน้ำขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะพื้นที่รองรับกิจกรรมประเพณีแห่พระพุทธรูปทางน้ำมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของกิจกรรมและพื้นที่จัดงานประเพณีแห่พระพุทธรูปในอดีตและในงานรื้อฟื้นประเพณีแห่พระพุทธรูปในปีพุทธศักราช 2556 โดยทำการเก็บข้อมูลจากการรวบรวมเอกสาร ภาพถ่ายเก่า การเข้าร่วมสังเกตการณ์เหตุการณ์ประเพณีการแห่พระพุทธรูปในแต่ละครั้ง ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้อาวุโส ผู้เข้าร่วมงานประเพณีภายในชุมชน เพื่อประมวลลักษณะการใช้พื้นที่ในการรองรับกิจกรรมในแต่ละช่วงเวลา แล้วนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาแปลงลงแผนที่วัดและบริเวณโดยรอบเพื่อศึกษาการเปรียบเทียบต่อไป

จากการศึกษาพบว่า 1) มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของผู้จัดงาน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานมากขึ้น 2) การรื้อฟื้นประเพณีแห่พระพุทธรูปทางน้ำต้องคำนึงถึงการเตรียมพื้นที่เพื่อรองรับทั้งการแห่ทางบกและทางน้ำ 3) พื้นที่ศาลาการเปรียญและสะพานเชื่อมระหว่างหมู่กุฏิและศาลาการเปรียญเป็นพื้นที่หัวใจสำคัญภายในวัดในการรองรับกิจกรรมประเพณีแห่พระพุทธรูปตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 4) ในส่วนของพื้นที่ภายนอกวัด พบว่าประตูน้ำเจ้าเจ็ดมีศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่ในการรองรับกิจกรรมประเพณีแห่พระพุทธรูปทางน้ำต่อไปในอนาคต 5) การศึกษาทำให้เกิดข้อค้นพบและเงื่อนไขเบ็ดเตล็ดต่างๆ ในการพัฒนาและการปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับการจัดกิจกรรมประเพณีแห่พระพุทธรูปทางน้ำครั้งต่อไป

ภาควิชา สถาปัตยกรรมศาสตร์

ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา สถาปัตยกรรม

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ปีการศึกษา 2556

5473396325 : MAJOR ARCHITECTURE

KEYWORDS: GUIDELINE / SPATIAL / COMPARATIVE STUDY / FLOATING CEREMONY

JUNYAPACH KAEWMANOROM: COMPARATIVE STUDY ON SPATIAL FEATURES FOR SUPPORTING BUDDHA-GESORN WATER-FLOATING CEREMONY. ADVISOR: ASST. PROF. TERDSAK TACHAKITKACHORN, Ph.D., pp.

The characteristics of the middle part of the Chao Phraya River have influenced the lifestyle of those living along the river, their customs and their modification of the topography to suit their daily activities. However, at present, land transportation plays a more important role in their life, resulting in changes in their lifestyle, customs and dependence on the river for their existence. The procession of Buddha-gesorn in Ban Po Subdistrict, Sena District, Phra Nakhon Si Ayuttaya Province was an example of a close relationship between a community and a river before the road construction 30 years ago. However, there has been an attempt to revive this tradition.

This study aims to examine the relationship between activities and the event venue in the past and in 2013. The data were collected from photographs, observations and interviews of the elderly and the participants. Then they were analyzed to determine the pattern of area use in performing each activity. After that all of the information was transformed into a map for a further comparative study.

It was found that 1) there were changes in the organizers' structure and roles. The Tambon Administrative and organizations outside the community played more important roles in organizing the event. 2) This tradition required both water and land routes. 3) The area of the sermon hall and the area of the bridge linking monks' quarters and the sermon hall have been the key areas in the temple for organizing this event. 4) As for the area outside the temple, Chao Ched water gate has the potential to serve this activity in the future and 5) other findings obtained from this study can be applied to develop the area so that it will be more practical for organizing this traditional event.

Department: Architecture

Student's Signature

Field of Study: Architecture

Advisor's Signature

Academic Year: 2013

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้เป็นผลมาจากผู้เกี่ยวข้องที่อนุเคราะห์ช่วยเหลือที่ดีอย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผศ. ดร. เทิดศักดิ์ เตชะกิจขจร ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้คำปรึกษาพร้อมแนวทางที่ดีมาโดยตลอดตั้งแต่ได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขอขอบพระคุณ ศ. ผุสดี ทิพทัส ในฐานะประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รศ. ดร. สุวัฒนา ธาดานิติ, อ. ดร. วาริชา วงศ์พยัต ในฐานะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และอาจารย์ที่ให้คำแนะนำและให้ความรู้ รวมทั้ง อ. ดร. พีรดร แก้วลายกรรมการภายนอกมหาวิทยาลัยที่สละเวลาในการร่วมการสอบวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ ศ. เลอสม สถาปิตานนท์ ที่สละเวลาแนะนำและให้ความรู้ และ คุณ เสฏฐวุฒิ บำรุงกุล ที่สละเวลาในการให้คำปรึกษาข้อมูล

ขอขอบพระคุณ พ่อ แม่ และ น้อง สำหรับผู้สนับสนุนการเรียนการสอนและความช่วยเหลือในการทำงานตลอดมา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญรูปภาพ.....	ญ
สารบัญตาราง.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	6
1.3 ขอบเขตการศึกษา	6
1.3.1 ขอบเขตเชิงพื้นที่	6
1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา	7
1.4 ขั้นตอนการศึกษา	7
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 ระเบียบวิธีวิจัยและกรณีศึกษาตัวอย่าง	8
2.1 ระเบียบวิธีวิจัย	8
2.2 พื้นที่กรณีศึกษาตัวอย่าง	11
2.2.1 กรณีศึกษาย่านคลองอัมพวา.....	11
2.2.2 กรณีศึกษาย่านกะตี่จิ้น.....	13
บทที่ 3 ประเพณีแห่พระและประเพณีแห่พระพุทธรูป	15
3.1 ประเพณีแห่พระ	15
3.1.1 ประเพณีแห่พระในอดีต	15
3.1.2 ประเพณีแห่พระในปัจจุบัน.....	18
3.2 ประวัติงานแห่พระพุทธรูป วัดกระโตงทอง ตำบลบ้านโพธิ์.....	22
3.2.1 งานแห่พระพุทธรูปทางเรือในอดีต	22
3.2.2 งานแห่พระพุทธรูปทางรถ.....	23
3.2.3 การรื้อฟื้นงานแห่พระพุทธรูปทางเรือ.....	24

3.3	ขั้นตอนงานแห่งพระพุทธเกษร	25
3.3.1	ขั้นตอนกิจกรรมงานแห่งพระพุทธเกษรในอดีตทางน้ำ	25
3.3.1.1	โครงสร้างและขั้นตอนการเตรียมงานก่อนวันจริง	25
3.3.1.2	ขั้นตอนลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่1-3ของงานประเพณี	26
3.3.2	ขั้นตอนกิจกรรมงานแห่งพระพุทธเกษรในอดีตทางบก	33
3.3.2.1	โครงสร้างและขั้นตอนการเตรียมงานก่อนวันจริง	33
3.3.2.2	ขั้นตอนลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่1-3ของงานประเพณี	34
3.3.3	ขั้นตอนกิจกรรมการรื้อฟื้นการแห่งพระทางน้ำในปัจจุบัน	42
3.3.3.1	โครงสร้างและขั้นตอนการเตรียมงานก่อนวันจริง	42
3.3.3.2	ขั้นตอนลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่1-3ของงานประเพณี	43
3.3.3.3	ความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้เข้าร่วมงานรื้อฟื้นประเพณีแห่งพระพุทธเกษร	57
บทที่ 4	บทวิเคราะห์	58
4.1	การเปลี่ยนแปลงประเพณีการแห่งองค์พระพุทธเกษร	58
4.1.1	การเปลี่ยนแปลงตำแหน่งสำคัญทางพิธีการขององค์พระพุทธเกษร	58
4.1.2	การเปลี่ยนแปลงเส้นทางการเคลื่อนองค์พระพุทธเกษรภายในวัด	60
4.1.3	การเปลี่ยนแปลงเส้นทางการเคลื่อนองค์พระพุทธเกษรภายนอกวัด	62
4.2	ข้อสังเกตจากการศึกษา	64
4.2.1	ข้อสังเกตที่พบจากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงในอดีต	64
4.2.1.1	ข้อสังเกตเกี่ยวกับตำแหน่งสำคัญทางพิธีการขององค์พระพุทธเกษร	64
4.2.1.2	ข้อสังเกตเกี่ยวกับเส้นทางการแห่งองค์พระพุทธเกษรภายในวัดกระโดงทอง ..	64
4.2.1.3	ข้อสังเกตเกี่ยวกับเส้นทางการแห่งองค์พระพุทธเกษรภายนอกวัดกระโดงทอง	64
4.2.2	ข้อสังเกตที่พบจากการเข้าร่วมการรื้อฟื้นประเพณีแห่งพระทางน้ำ	65
4.2.2.1	ข้อสังเกตเกี่ยวกับตำแหน่งสำคัญทางพิธีการขององค์พระพุทธเกษร	65
4.2.2.2	ข้อสังเกตเกี่ยวกับเส้นทางการแห่งองค์พระพุทธเกษรภายในวัดกระโดงทอง ..	65
4.2.2.3	ข้อสังเกตเกี่ยวกับเส้นทางการแห่งองค์พระพุทธเกษรภายนอกวัดกระโดงทอง ..	65
4.3	โครงสร้างผู้จัดงาน	67
4.3.1	โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของผู้จัดงานในอดีต	67

4.3.2 โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของผู้จัดงานรื้อฟื้นงานแห่งองค์พระพุทธรเกษร	69
บทที่ 5 บทสรุป	71
5.1 ข้อสรุป	71
5.1.1 การเปรียบเทียบโครงสร้าง บทบาท และหน้าที่ของผู้จัดงานแห่งพระพุทธรเกษรในอดีต และการรื้อฟื้นงานประเพณีในปัจจุบัน	71
5.1.2 ประมวลกระบวนการรื้อฟื้นงานแห่งพระพุทธรเกษรทางเรือ	75
5.1.2.1 เส้นทางและกิจกรรมในการแห่พระพุทธรเกษรในบริเวณวัด	75
5.1.2.2 เส้นทางและกิจกรรมในการแห่พระพุทธรเกษรระหว่างวัดกระโดงทองไปยังวัด เจ้าเจ็ดใน	77
5.1.2.3 เส้นทางและกิจกรรมในการแห่พระพุทธรเกษรจากวัดเจ้าเจ็ดในกลับมายังวัด กระโดงทอง	77
5.1.3 ข้อสังเกตทางพื้นที่จากกิจกรรมการรื้อฟื้นประเพณีแห่พระพุทธรเกษร	78
5.2 ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะในการจัดงานอื่นๆ	81
5.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษา	81
รายการอ้างอิง	82
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	87

สารบัญรูปภาพ

หน้า

รูป 1 ภาพประเพณีแห่พระพุทธรูปทางน้ำในอดีต (ก) และ (ข)	3
รูป 2 ภาพการรื้อฟื้นการแห่พระพุทธรูปพ.ศ. 2556 (ก) และ (ข)	4
รูป 3 เอกสารประกอบการรื้อฟื้นประเพณีแห่พระพุทธรูป (ก) และ (ข)	5
รูป 4 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงพื้นที่บริเวณวัดกระโตงทอง.....	6
รูป 5 ภาพการเข้าร่วมประเพณีแห่พระพุทธรูปของเทศบาลเจ้าเจ็ด.....	10
รูป 6 ภาพการเข้าร่วมประเพณีแห่พระพุทธรูปขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์	10
รูป 7 ภาพชุมชนคลองอัมพวา (ก) และ (ข)	11
รูป 8 ภาพการรื้อฟื้นประเพณีตักบาตรพระทางน้ำ (ก) และ (ข)	12
รูป 9 ภาพแผนที่ชุมชนกะดีจีน (ก) และ ภาพสภาพแวดล้อมบริเวณวัดช่างตากรู้ส (ข).....	13
รูป 10 โครงการปรับปรุงพื้นที่ภายในชุมชนกะดีจีนภายใต้แนวคิดศิลปะ	14
รูป 11 ประเพณีแห่เทียนพรรษาทางน้ำ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ก) และ ประเพณีพระบก จังหวัด สุราษฎร์ธานี (ข).....	16
รูป 12 กระบวนแห่พยุหยาตราชลมารคในอดีต (ก) และ (ข)	17
รูป 13 งานชักพระวัดนางชี	17
รูป 14 ประเพณีแห่พระพุทธรูปในอดีต (ก) และ (ข).....	23
รูป 15 ประเพณีแห่พระพุทธรูปทางบก (ก) และ (ข).....	23
รูป 16 การรื้อฟื้นประเพณีแห่พระพุทธรูปทางน้ำ (ก) และ (ข)	24
รูป 17 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานแห่พระพุทธรูปในอดีตทางน้ำวันที่ 1	27
รูป 18 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานแห่พระพุทธรูปในอดีตทางน้ำวันที่ 1	28
รูป 19 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานแห่พระพุทธรูปในอดีตทางน้ำวันที่ 2	30
รูป 20 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมภายนอกวัดกระโตงทองที่เกิดขึ้นในงานแห่พระพุทธรูปใน อดีตทางน้ำวันที่ 2.....	31
รูป 21 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานแห่พระพุทธรูปในอดีตทางน้ำวันที่ 3	32
รูป 22 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานแห่พระพุทธรูปในอดีตทางบกวันที่ 1.....	35
รูป 23 แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานแห่พระพุทธรูปในอดีตทางบกวันที่ 1	36
รูป 24 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานแห่พระพุทธรูปในอดีตทางบกวันที่ 2.....	38
รูป 25 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมภายนอกวัดที่เกิดขึ้นในงานแห่พระพุทธรูปในอดีตทางบก วันที่ 2.....	39

รูป 26 แสดงตำแหน่งของกิจกรรมภายนอกวัดที่เกิดขึ้นในงานแห่พระพุทธรูปทางบกวันที่ 2.....	40
รูป 27 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานแห่พระพุทธรูปในอดีตทางบกวันที่ 3....	41
รูป 28 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานรื้อฟื้นแห่พระพุทธรูปในปัจจุบันทางบก วันที่ 1.....	44
รูป 29 แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานรื้อฟื้นแห่พระพุทธรูปในปัจจุบันทางบกวันที่ 1	45
รูป 30 ภาพประมวลเหตุการณ์วันเตรียมการณ (วันอาทิตย์ที่ 3 พฤศจิกายน 2556)	46
รูป 31 แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานรื้อฟื้นแห่พระพุทธรูปในปัจจุบันทางบกวันที่ 2	49
รูป 32 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมภายนอกวัดกระโตงทองที่เกิดขึ้นในงานรื้อฟื้นแห่พระพุ ธรูปในปัจจุบันวันที่ 2.....	50
รูป 33 แสดงตำแหน่งของกิจกรรมภายนอกวัดกระโตงทองที่เกิดขึ้นในงานรื้อฟื้นแห่พระพุทธรูปใน ปัจจุบันวันที่ 2.....	51
รูป 34 ประมวลภาพเหตุการณ์วันแห่พระพุทธรูปช่วงตั้งแต่วัดกระโตงทองถึงวัดเจ้าเจ็ดใน	52
รูป 35 ประมวลภาพเหตุการณ์วันแห่พระพุทธรูปจากวัดเจ้าเจ็ดในกลับวัดกระโตงทอง	53
รูป 36 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานรื้อฟื้นแห่พระพุทธรูปในปัจจุบันวันที่ 3.	55
รูป 37 ประมวลภาพเหตุการณ์วันสมโภชองค์พระพุทธรูป (วันอังคารที่ 5 พฤศจิกายน 2556)	56
รูป 38 แผนภูมิสรุปโครงสร้างผู้จัดงานในอดีต	73
รูป 39 แผนภูมิสรุปโครงสร้างผู้จัดงานในปัจจุบัน	74
รูป 40 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างผู้จัดงานในอดีต (ก) และ (ข).....	80
รูป 41 พื้นที่ในการประกอบกิจกรรม.....	81

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 ตารางประเพณีแห่พระในปัจจุบัน	18
ตาราง 2 ตารางสรุปการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งสำคัญทางพิธีการขององค์พระพุทธรูป 59	59
ตาราง 3 ตารางสรุปการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการเคลื่อนองค์พระพุทธรูปภายในวัด..... 60	60
ตาราง 4 ตารางสรุปการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการเคลื่อนองค์พระพุทธรูปภายนอกวัด 63	63
ตาราง 5 ตารางเปรียบเทียบ บทบาทและหน้าที่ของผู้จัดงานประเพณีแห่พระพุทธรูป 72	72
ตาราง 6 ตารางเปรียบเทียบตำแหน่งและเส้นทางในแต่ละช่วงเวลา 76	76
ตาราง 7 ตารางเปรียบเทียบเส้นทางการแห่พระในแต่ละช่วงเวลา..... 78	78

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาความสำคัญ

สภาพภูมิประเทศบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางได้สะท้อนวิถีชีวิตสะท้อนน้ำสะท้อนบก ออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมมาแต่ช้านานตั้งแต่ในอดีต ทั้งภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิต ลักษณะ ประเพณีในท้องถิ่น ตลอดจนลักษณะกายภาพของพื้นที่ที่มนุษย์ปรับปรุงเสริมแต่งเพื่อรองรับกิจกรรม ต่างๆ ของตน การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยไปสู่การพัฒนาสังคมวัฒนธรรมที่พึ่งพาการสัญจรทางบก ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิถีชีวิต ประเพณี และลักษณะพื้นที่กายภาพที่เคยพึ่งพาทางน้ำ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ประเพณีแห่งองค์พระพุทธรูปเป็นประเพณีท้องถิ่นในตำบลบ้านโพธิ์ อ.เสนา จ. พระนครศรีอยุธยาที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับสายน้ำอย่างแนบแน่น จัด ขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ.2444 ภายหลังจากหล่อพระพุทธรูปองค์หนึ่งขึ้นที่วัดเจ้าเจ็ดในตามความ เชื่อที่ว่าเป็นการเยี่ยมเยียนระหว่างพระองค์พี่และพระองค์น้อง โดยประเพณีแห่งพระพุทธรูปนั้นถือ ปฏิบัติต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนานเป็นประจำทุกปีจนกระทั่งในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมและสังคมโดยรอบ ประเพณีแห่งพระพุทธรูปจึงเริ่มเปลี่ยนแปลง โดยปรับเปลี่ยนมา เป็นแห่ทางบกแทนการแห่ผ่านลำน้ำคลองรางจรเข้และคลองเจ้าเจ็ดตามรูปแบบเดิมในอดีต

ในปีพ.ศ.2556 ที่ผ่านมา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์ กลุ่มคนรักวัดกระโดงทอง และ วัดกระโดงทอง ได้ร่วมมือกันรื้อฟื้นงานประเพณีแห่งพระพุทธรูปทางน้ำขึ้นอีกครั้ง เพื่อเป็นการ อนุรักษ์และสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่นให้ยังคงอยู่สืบไป ด้วย เหตุนี้จึงเป็นโอกาสที่สำคัญในทางวิชาการในเข้าร่วมสังเกตการณ์และบันทึกข้อมูลถึงการเปลี่ยนแปลง ของกิจกรรมและการใช้พื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินผลและปรับปรุงการจัดงานในครั้งต่อไป ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากหลักการและเหตุผลจากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นจึงค้นพบข้อสังเกตจากงานแห่งองค์พระ พุทธรูป (โดยเทศบาลเจ้าเจ็ด และ อบต.บ้านโพธิ์) ดังต่อไปนี้

1.1.1 ข้อสังเกตในงานแห่พระทางน้ำที่จัดโดย เทศบาลเจ้าเจ็ด

- เทศบาลเจ้าเจ็ดยังดำรงขั้นตอนงานประเพณีแห่พระทางน้ำตามที่มาใน อดีต

- การประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ชุมชนยังไม่ทั่วถึง
- จำนวนเรือลดน้อยลงจากเดิม 50 ลำ เหลือเพียงประมาณ 10 ลำ
- การมีส่วนร่วมของชาวบ้านริมคลองน้อยกว่าในอดีตมาก
- เส้นทางแห่ไม่สมบูรณ์โดยแห่ถึงบริเวณประตูน้ำเจ้าเจ็ดเท่านั้น

1.1.2 ข้อสังเกตในงานแห่พระที่จัดโดย อบต.บ้านโพธิ์

- บ้านโพธิ์เปลี่ยนแปลงประเพณีแห่พระทางน้ำมาเป็นทางบกมาหลายปีแล้ว ด้วยสาเหตุของประตุน้ำ และอีกหลายประการตัวอย่างเช่น น้ำท่วม- การประสานงานของชุมชนเจ้าเจ็ดและบ้านโพธิ์ยังไม่ชัดเจน
- การยกเลิกประเพณีแห่พระทางน้ำของอบต.บ้านโพธิ์ ส่งผลต่อประเพณีแห่พระพุทธเกษรองค์พี่ และองค์น้อง (องค์พี่ที่อบต.บ้านโพธิ์ องค์น้องที่เทศบาลเจ้าเจ็ด)
- ประเพณีแห่พระพุทธเกษรทางบกที่จัดขึ้นไม่สวยงามและไม่เป็นที่สนใจของประชาชนมากเท่าไรมาก

(ก)

(ข)

รูป 1 ภาพประเพณีแห่พระพุทธรูปทางน้ำในอดีต (ก) และ (ข)

ที่มา: คุณสมปอง ตรีไพชยนต์ศักดิ์

(ก)

(ข)

รูป 2 ภาพการรื้อฟื้นการแห่พระพุทธรูปปีพ.ศ. 2556 (ก) และ (ข)

ที่มา: ผู้วิจัย

(ก)

๑๑๒ ปี พุทธเกษตร พุทธศัทธิธา
โดย คณะศิษย์วัดกระโดงทอง

... ประกาศเชิญชวน ...

๑. เชิญร่วมกิจกรรมประกวดเรือ ประเภทสวยงาม ความคิดสร้างสรรค์ และตกลงขบวน
๒. เชิญร่วมกิจกรรมประกวดภาพถ่ายเก่า/โบราณ หัวข้อ "สายน้ำแห่งศรัทธาในวันวาน"
๓. เชิญร่วมกิจกรรมประกวดภาพถ่ายเหตุการณ์ ภายในวันที่ ๔ พ.ย. ๕๖ หัวข้อ "๑๑๒ปี งานแห่ หลวงพ่อพระพุทโธเกษตร"

... กำหนดการ ...

วันอาทิตย์ที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๖
อัญเชิญ "องค์หลวงปู่พระพุทโธเกษตร" ประดิษฐาน ณ ศาลาการเปรียญ

วันจันทร์ที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๖
อัญเชิญ "องค์หลวงปู่พระพุทโธเกษตร" แห่ทางเรือจากวัดกระโดงทองถึงวัดเจ้าเจ็ดใน

วันอังคารที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖
อัญเชิญ "องค์หลวงปู่พระพุทโธเกษตร" ประดิษฐาน ณ พระปรางค์คูสิลิตราช

... หมายเหตุ ...

๑. สมัครประกวดเรือได้ง่ายๆ โดยแจ้งความประสงค์มายัง ไวยาวัจกรของวัดกระโดงทอง
๒. ส่งไฟล์ภาพถ่ายได้ที่ กองอำนวยการบริเวณศาลาการเปรียญก่อนเวลา ๑๖.๐๐น. ในวันที่ ๔ พ.ย. ๕๖
๓. ประกาศผลและรับรางวัล เวลา ๑๘.๓๐ น. ณ เวทีลิเก บริเวณลานจอดรถวัดกระโดงทอง

(ข)

รูป 3 เอกสารประกอบการรื้อฟื้นประเพณีแห่พระพุทโธเกษตร (ก) และ (ข)

ที่มา: ผู้วิจัย

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของกิจกรรมและพื้นที่จัดงานประเพณีแห่พระพุทธรูปในอดีต
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของกิจกรรมและพื้นที่จัดงานรื้อฟื้นประเพณีแห่พระพุทธรูป
3. เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของกิจกรรมและพื้นที่จัดงานประเพณีแห่พระพุทธรูปในอดีต และงานรื้อฟื้นประเพณีแห่พระพุทธรูป

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตเชิงพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ศึกษาในพื้นที่กิจกรรมโดยเน้นพื้นที่ภายในวัดกระโดงทองและเส้นทางในการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่เป็นหลัก

รูป 4 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงพื้นที่บริเวณวัดกระโดงทอง

ที่มา: ผู้วิจัย

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษาความสัมพันธ์ของกิจกรรมและพื้นที่จัดงาน ตลอดจนกระบวนการและกลุ่มบุคคลที่ร่วมในการจัดงานแห่งพระพุทธเกษตรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. การรื้อฟื้นประเพณีแห่งพระพุทธเกษตรที่เก็บข้อมูลคือ งานแห่งพระพุทธเกษตรในที่นี่รวมตั้งแต่ การจัดงานแห่งทางเรือในอดีต การจัดงานแห่งทางบก และการรื้อฟื้นประเพณีแห่งพระพุทธเกษตรในวันที่ 3-5 พฤศจิกายน 2556

1.4 ขั้นตอนการศึกษา

1. ศึกษากรณีศึกษา

ศึกษากรณีศึกษาการปรับปรุงพื้นที่และการรื้อฟื้นประเพณีของชุมชนอัมพวาและชุมชนกะตึจัน ที่มาแผนการดำเนินงานกิจกรรมและพื้นที่ และผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
2. สืบค้นประเพณีแห่งพระทางน้ำบ้านโพธิ์ในอดีตด้วยวิธีการ
 - สัมภาษณ์ผู้อาวุโสเพื่อลำดับเหตุการณ์แห่งพระตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
 - ลงพื้นที่สำรวจและจัดเตรียมแผนที่หมู่บ้าน ส่งเคราะห์ข้อมูลเข้ากับแผนที่ในระดับมหภาคและระดับของพื้นที่จัดงาน
3. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงประเพณีแห่งพระตั้งแต่อดีต
4. ประมวลสรุปผลงานรื้อฟื้นประเพณีแห่งพระ
 - วิเคราะห์การวางแผนจัดงานและประเมินพื้นที่ที่จะกลับมาจัดงานประเพณี
 - เรียบเรียงรายละเอียดและเส้นทางแผนที่ในระดับต่างๆได้แก่ แผนที่เส้นทางแห่งพระและฝั่งพื้นที่วัดกระโตงทอง
 - ประเมินแนวทางการปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับการรื้อฟื้นประเพณี
 - แผนงานรื้อฟื้นงานประเพณีแห่งพระพุทธเกษตรโดย อบต.บ้านโพธิ์

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้เรียนรู้และร่วมกันรักษาคุณค่าของประเพณีเก่าแก่อันศักดิ์สิทธิ์ดั้งเดิมที่สืบทอดแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน
2. ได้เรียนรู้ข้อบกพร่องและปัญหาในการจัดเตรียมพื้นที่เพื่อรองรับงานรื้อฟื้นประเพณีแห่งพระพุทธเกษตร อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหากการจัดงานในครั้งต่อไป

บทที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัยและกรณีศึกษาตัวอย่าง

2.1 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิด้วยวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามและการเข้าร่วมเหตุการณ์เป็นหลัก โดยมีขั้นตอนและวิธีการในการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลประวัติการแห่พระ/ชักพระ

ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิเกี่ยวกับประวัติและสถานการณ์ของประเพณีการแห่พระภายในประเทศไทยจาก หนังสือรูปถ่ายเก่า และเอกสารอื่นๆ

ขั้นที่ 2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษาและประเพณีแห่พระพุทธเกษร

สังเกตการณ์ประเพณีแห่พระทางเรือที่ยังคงสืบทอดในพื้นที่ใกล้เคียง จัดโดยวัดเจ้าเจ็ดใน (ในปี พ.ศ. 2556 ได้ยกเลิกการแห่ทางเรือ เปลี่ยนมาเป็นแห่ทางบก) เพื่อสร้างความเข้าใจกระบวนการแห่พระทางเรือในภูมิภาคนี้

(ก) ทำการลงสำรวจภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษาและประเพณีแห่พระพุทธเกษร โดยวิธีการสัมภาษณ์และศึกษาจากรูปถ่ายประวัติศาสตร์จากชาวบ้านอาวุโสในพื้นที่ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีแห่พระพุทธเกษรทางน้ำในอดีต เพื่อสร้างความเข้าใจ ในประวัติความเป็นมา คุณค่า รวมถึงลักษณะประเพณีแห่พระพุทธเกษรเบื้องต้น

(ข) จัดเตรียมผังวัดกระโดงทองและผังพื้นที่ระหว่างวัดกระโดงทองถึงวัดเจ้าเจ็ดใน โดยการนำภาพถ่ายจากดาวเทียมมาแปลงข้อมูลเพื่อจัดทำเป็นผังวัดกระโดงทองและผังพื้นที่เพื่อใช้ในการทำความเข้าใจถึงพื้นที่ที่ใช้ในการรองรับกิจกรรม และเส้นทางของประเพณีแห่พระพุทธเกษรในแต่ละช่วงเวลา

(ค) รวบรวมภาพถ่ายเก่าจากผู้อาวุโส และวัดกระโดงทองเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการทำความเข้าใจประเพณีการแห่พระพุทธเกษรทางน้ำในอดีต

ขั้นที่ 3 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีแห่พระพุทธเกษรทางน้ำ

รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้อาวุโส(เจ้าอาวาสวัดกระโดงทอง, ไวยาวัจกร, ผู้สูงอายุที่เคยเข้าร่วมประเพณีการแห่พระพุทธเกษรทางเรือในอดีต โดยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอน ภาพเก่า และสถานที่ในการจัดกิจกรรมอย่างละเอียดในแต่ละช่วงเวลา แล้วแปลงข้อมูลกิจกรรมลงบนผังวัดกระโดงทองที่เตรียมตัวไว้โดยเรียงลำดับเหตุการณ์ในแต่ละช่วงตามเวลาที่เกิดขึ้นจริง ทั้งนี้ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีแห่พระพุทธเกษรทาง

น้ำนั้น ผู้วิจัยได้ร่วมศึกษาถึงลักษณะและลำดับขั้นตอนของประเพณีแห่พระพุทธรูปทางน้ำที่จัดที่วัดเจ้าเจ็ดในร่วมด้วย

ขั้นที่ 4 รวบรวมข้อมูลประเพณีแห่พระพุทธรูปทางบก โดยการสังเกตการณ์ในวันแห่พระ

การสัมภาษณ์ผู้อาวุโส ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีการแห่พระพุทธรูปทางบก เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอน สถานที่และการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนความแตกต่างจากประเพณีการแห่พระพุทธรูปทางน้ำ แล้วเข้าร่วมสังเกตการณ์งานประเพณีในวันที่ 14-16 พฤศจิกายน 2555 แล้วจึงนำข้อมูลที่มาแปลงลงบนผังวัดกระโดงทองโดยเรียงลำดับเหตุการณ์ในแต่ละช่วงเวลาตามเวลาที่เกิดขึ้นจริง

ขั้นที่ 5 รวบรวมข้อมูลการงานรื้อฟื้นประเพณีแห่พระพุทธรูปทางน้ำในปี พ.ศ. 2556

โดยการสังเกตการณ์ ตั้งแต่ก่อนจัดงาน การประชุม การเตรียมงาน และวันรื้อฟื้น เข้าร่วมสังเกตการณ์ตั้งแต่การประชุม การเตรียมการของคณะทำงาน จนกระทั่งการเตรียมพื้นที่สำหรับรองรับกิจกรรมตลอดจนกิจกรรมวันงาน ในวันที่ 14-16 พฤศจิกายน 2555 เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมการ ลำดับขั้น และพื้นที่ที่ใช้ในการทำกิจกรรม ตลอดจนอุปสรรคและข้อจำกัดในการทำงานเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ผลต่อไป โดยนำข้อมูลได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมมาแปลงลงผังวัดกระโดงทอง

ขั้นที่ 6 วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

นำผังวัดกระโดงทองที่แสดงข้อมูลการใช้พื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมการแห่พระพุทธรูปในแต่ละช่วงเวลามาวิเคราะห์หาการเปลี่ยนแปลงบนพื้นที่เพื่อหาลักษณะการใช้พื้นที่ที่สำคัญของงานประเพณี ตลอดจนวิเคราะห์หาพื้นที่ที่เป็นอุปสรรคหรือไม่เหมาะสมในการใช้งานโดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาพัฒนาการการใช้พื้นที่และการสังเกตการใช้งานเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล แปลงข้อมูลในขั้นที่ 3-5 ลงบนผังแผนที่วัดกระโดงทอง และแผนที่ระหว่างวัดกระโดงทองถึงวัดเจ้าเจ็ดในนำเสนอเปรียบเทียบลำดับ กิจกรรมและพื้นที่ และแปลงข้อมูลโครงสร้างกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดงาน

รูป 5 ภาพการเข้าร่วมประเพณีแห่พระพุทธรูปของเทศบาลเจ้าเจ็ด

ที่มา: ผู้วิจัย

รูป 6 ภาพการเข้าร่วมประเพณีแห่พระพุทธรูปขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์

ที่มา: ผู้วิจัย

2.2 พื้นที่กรณีศึกษาตัวอย่าง

2.2.1 กรณีศึกษาย่านคลองอัมพวา

(ก)

(ข)

รูป 7 ภาพชุมชนคลองอัมพวา (ก) และ (ข)

ที่มา: เอกสารประกอบปาฐกถาเสาทหลักของแผ่นดิน“ชุด เศรษฐกิจพอเพียง” เรื่อง“การอนุรักษ์และฟื้นฟู ชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ของ วรณศิลป์ พีรพันธ์, ศิริวรรณ ศิลพัชรนันท์.

ชุมชนอัมพวาตั้งอยู่ในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยเป็นชุมชนริมน้ำที่มีความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยอยุธยาชุมชนอัมพวาเป็นชุมชนการเกษตรและชุมชนริมน้ำที่มีความโดดเด่นในด้านภูมิทัศน์โดยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทั้งทางด้านสถาปัตยกรรมสิ่งก่อสร้างและวิถีชีวิตริมน้ำ (ประสงค์ ปิยะศรีสกุล, 2550) หากแต่ในเวลาต่อมาภายหลังการพัฒนาเส้นทางการคมนาคมส่งผลให้ศูนย์กลางความเจริญเปลี่ยนไป ชุมชนอัมพวาที่เคยคึกคักไปด้วยผู้คนจึงเริ่มเงียบเหงา ผู้คนย้ายออกจากพื้นที่ตั้งไว้แต่ สถาปัตยกรรมที่ว่างเปล่าจนส่งผลให้เกิดปัญหาทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของคนอัมพวาในที่สุด

จนกระทั่งในปี 2544 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เทศบาลตำบลอัมพวา และ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงได้ร่วมมือกันทำการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาชุมชนอัมพวาให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง(ประสงค์ ปิยะศรีสกุล, 2550) การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาชุมชนอัมพวาอยู่ภายใต้แนวคิดพื้นฐานการอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการท่องเที่ยว โดยจัดทำโครงการฟื้นฟูต่างๆดังนี้

โครงการจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมแม่น้ำ คู คลอง ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคตะวันตก ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมของแม่น้ำ คู คลอง ที่สอดคล้องกับระบบนิเวศและวิถีชีวิตที่ดีและการใช้ประโยชน์สืบต่อไป

- โครงการนำร่องเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมคลองอัมพวา ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนริมฝั่งคลองมีความรู้ ความตระหนัก และมีส่วนร่วม

ในการกำหนดทิศทางและการปฏิบัติในการดูแลรักษาคลอง และอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ระบบนิเวศธรรมชาติวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของคลอง

อัมพวา

- โครงการสถาปัตยกรรมอาสา ในปีพ.ศ. 2545-2549 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำฐานข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันจะนำไปสู่การใช้เป็นฐานข้อมูลในการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ของพื้นที่บริเวณตลาดริมน้ำ

- โครงการอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อมพื้นที่คลองอัมพวา (Thailand Cultural Environment Project : TCEP) มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องดูแลรักษาคุณค่าของพื้นที่โดยรวมหรือนิเวศ ชุมชน

- โครงการจัดทำคู่มือท่องเที่ยวอัมพวาและบริเวณใกล้เคียงในปี 2546 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนอัมพวาและบริเวณรอบๆ

จากการศึกษาโครงการการรื้อฟื้นชุมชนอัมพวา โครงการต่างๆ พบว่ามีทั้งการรื้อฟื้นในส่วนของกายภาพและวัฒนธรรมโดยในส่วนของประเพณีได้มีการรื้อฟื้นการลอยกระทงสาย และการฟื้นฟูการใส่บาตรทางน้ำ (วรรณศิลป์ พีรพันธุ์ และศิริวรรณ ศิลพัชรนันท์, 2553)

(ก)

(ข)

รูป 8 ภาพการรื้อฟื้นประเพณีใส่บาตรพระทางน้ำ (ก) และ (ข)

ที่มา: เอกสารประกอบปาฐกถาเสนาหลักของแผ่นดิน “ชุด เศรษฐกิจพอเพียง” เรื่อง “การอนุรักษ์และฟื้นฟู ชุมชนอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ของ วรรณศิลป์ พีรพันธุ์, ศิริวรรณ ศิลพัชรนันท์.

2.2.2 กรณีศึกษาย่านกะตี่จิ้น

รูป 9 ภาพแผนที่ชุมชนกะตี่จิ้น (ก) และ ภาพสภาพแวดล้อมบริเวณวัดช่างตากรู้ส (ข)

ที่มา: ประชาคมกะตี่จิ้น คลองสาน

ชุมชนกะตี่จิ้น หรือ ชุมชนกุฎีจิ้น เป็นชุมชนเก่าแก่ที่ความหลากหลายของผู้คนที่ยังคงไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและทรงคุณค่า ทั้งมรดกทางกายภาพและวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ ชุมชนกะตี่จิ้นประกอบด้วย ชุมชนเล็ก 6 ชุมชน คือ ชุมชนวัดกัลยาณ์ ชุมชนกุฎีจิ้น ชุมชนวัดประยูรวงศ์ ชุมชนบุปผาราม ชุมชนกุฎีขาว และชุมชนโรงชุมชนย่านนี้เป็นสังคมชาวน้ำมาตั้งแต่อดีต มีวัดและตลาดน้ำเป็นศูนย์กลางของชุมชน หลังจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงสถาปนากรุงเทพมหานครเป็นพระนครแห่งใหม่ แทนกรุงธนบุรีเมื่อปีพ.ศ.2325 ความเจริญต่างๆจึงย้ายไปฝั่งพระนคร แต่เจ้าขุนมูลนายส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่ฝั่งธนบุรี ทำให้ชุมชนย่านนี้มีความเจริญอยู่มาก และเป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์หลายแห่งอาทิ ศาลเจ้าเกียนอันกง หรือศาลเจ้าแม่กวนอิม ซึ่งเป็นที่มาของย่านกะตี่จิ้น

การฟื้นฟูและอนุรักษ์ย่านกะตี่จิ้น มุ่งเน้นการใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือท่ามกลางการมีส่วนร่วมกันของ วัด บ้าน โรงเรียนและราชการ หรือ บ.ว.ร. ภายในย่าน โดยมีการร่วมมือกันทั้งภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาครัฐในการอนุรักษ์และฟื้นฟู พื้นที่นี้ด้วยวิธีต่างๆ เช่น โครงการศิลปสามทำผ้าป่าอนุรักษ์สามัคคีกะตี่จิ้น ชาวย่านคิดนิสิตจัดให้ ชาวย่านคลองสานคิดนิสิตจัดให้ 2 กะตี่จิ้นศิลป์อินคลอง โครงการกะตี่จิ้นศิลป์ตามตรอก ศิลปะระเบียงธรรม โครงการสานเต็มชอย เป็นต้น

รูป 10 โครงการปรับปรุงพื้นที่ภายในชุมชนกะต๊อจันภายใต้แนวคิดศิลปะ

ที่มา: ประชาคมกะต๊อจัน คลองสาน

บทที่ 3

ประเพณีแห่พระและประเพณีแห่พระพุทธรักษา

3.1 ประเพณีแห่พระ

3.1.1 ประเพณีแห่พระในอดีต

ประเพณีการแห่พระเป็นประเพณีที่พระพุทธศาสนารับมาจากประเพณี เทว ทิวลี (Deva Divali) ของศาสนาพราหมณ์ที่นิยมนำเอาเทวรูปแห่ออกมาเพื่อทำการเคารพบูชา (สุวิทย์ ทองศรีเกตุ, 2523) โดยในศาสนาพุทธมีความเชื่อว่าการแห่พระมีที่มาจากพุทธประวัติตอนที่พระพุทธองค์เสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อโปรดพุทธมารดาซึ่งตรงกับช่วงออกพรรษา ด้วยเหตุนี้เพื่อเป็นการระลึกถึงเหตุการณ์ดังกล่าวพุทธศาสนิกจึงได้ร่วมกัน อัญเชิญพระพุทธรูปแห่ออกไปทั่วทั้งเมือง

ประเพณีชักพระสันนิษฐานว่ามีครั้งแรกในสมัยศรีวิชัย โดยปรากฏหลักฐานในจดหมายเหตุของภิกษุชาวจีนชื่อ อี้จิง เมื่อครั้งที่ได้จาริกผ่านคาบสมุทรมลายูเพื่อไปศึกษาศาสนาที่ประเทศอินเดีย ว่าได้เห็นประเพณีชักพระของชาวเมือง “โฮลิ่ง” อันเป็นชื่อเดิมของเมืองนครศรีธรรมราช โดยบันทึกกล่าวถึงประเพณีดังกล่าวไว้ว่า “พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์องค์หนึ่งมีคนแห่แห่นำมาจากวัดโดยประดิษฐานบนรถหรือบนแคร่ มีพระสงฆ์และฆราวาสหมู่ใหญ่แวดล้อมมา มีการตีกลองและบรรเลงดนตรีต่างๆ มีการถวายของหอม ดอกไม้ และถือธงชนิดต่างๆ ที่ทอแสงในกลางแดด พระพุทธรูปเสด็จสู่หมู่บ้านด้วยวิธีดังกล่าวนี้ภายใต้พาดานกว้างขวาง” (กรมศิลปากร, 2536)

ประเพณีการแห่พระเป็นประเพณีที่มีอยู่ทั่วประเทศไทย โดยมีลักษณะรายละเอียดแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ของสภาพภูมิประเทศและสังคม สภาพภูมิประเทศของภาคกลางที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบที่ประกอบไปด้วยโครงข่ายและเส้นทางน้ำเป็นจำนวนมาก ทำให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทยในภาคกลางมีความผูกพันกับคนไทยอย่างแนบแน่น ภายหลังจากเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาบริเวณภาคกลางของประเทศไทย ทำให้มีการรับเอาวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาจากประเทศต้นแบบ การรับวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาประกอบกับลักษณะภูมิประเทศของภาคกลางได้รังสรรค์ให้เกิดภูมิปัญญาการเล่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ประเพณีการแห่พระ ประเพณีชักพระ หรือ ประเพณีลากพระเป็นประเพณีที่คนไทยในภูมิภาคถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลา ด้วยสภาพภูมิประเทศไทยที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ทำให้ประเพณีการแห่พระแบ่งออกเป็น การแห่พระบก การแห่พระน้ำ หรือทางทะเล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.การชักพระทางบก หรือ “ลากพระบก” เป็นการชักพระของวัดที่ตั้งอยู่ที่ตอนไกลแม่น้ำ ลำคลอง สมัยก่อนนิยมใช้ล้อเลื่อน เรือพระจึงหนักต้องอาศัยคนชักลากเป็นจำนวนมาก แต่ในปัจจุบันทางวัดได้ใช้รถยนต์มาดัดแปลงตกแต่งเป็นเรือพระ ช่วงใดคนลากมีน้อยเรือต้องการประหยัดเวลาก็จะใช้เครื่องยนต์แทน

2.การชักพระทางน้ำ หรือ “ลากพระน้ำ” เป็นการชักพระของวัดที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ ลำคลอง มีความสะดวกในการชักลาก ง่ายแก่การรวมกลุ่มกันจัดเรือพาย เพราะแต่ละกลุ่มมีลักษณะเป็นเอกเทศ มีสภาพการที่เอื้ออำนวยต่อกิจกรรมอื่นๆ หลายอย่าง เช่น การแข่งพายเรือ การแย่งเรือพระ เป็นต้น (กรมศิลปากร, 2550)

(ก)

(ข)

รูป 11 ประเพณีแห่เทียนพรรษาทางน้ำ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ก) และ ประเพณีพระบก จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ข)

ที่มา: สำนักข่าวไทย TNA NEWS online

ประเพณีการแห่พระจึงเป็นประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางพื้นที่กับความเชื่อของคนในพื้นที่ โดยถือว่าเป็นงานบุญ งานกุศลที่สำคัญอย่างหนึ่งของไทย โดยการแห่พระทางน้ำปรากฏครั้งแรกตั้งแต่ในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี (จินตนา กระบวนแสง, 2540)

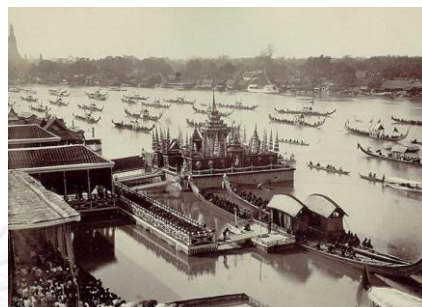
การแห่พระนิยมแห่ในช่วงฤดูกาลออกพรรษา หรือช่วงทอดกฐินตามแต่จุดประสงค์ในแต่ละพื้นที่ดังปรากฏความว่าในนิราศเดือน (หมื่นพรหมสมพัตร(มี), 2553) ความว่า

“เดือนสิบเอ็ดเสรีจรัระพระวสา	ชาวอาราเซงแซ่แห่กะฐิน
ลงเรือเพียบพายยกเหมือนนกบิน	กระแสน้ำสาดปรายกระจายฟอง
สนุกสนานขานยาวฉาวสนั่น	บ้างแข่งกันขันสู้เป้นคู่สอง
แพ้ชนะปะตาพูดจาลอง	ตามทำนองเล่นกะฐินสิ้นทุกปี”

หลักฐานสำคัญของการแห่พระกฐินทางน้ำคือ ประเพณีแห่ทอดกฐินกระบวนพยุหยาตราทางชลมารคที่จัดขึ้นในช่วงฤดูน้ำหลากเพื่อประชาชนได้ฝึกซ้อมกระบวนกรับและรื่นเริงในการกุศลในช่วงที่ว่างจากการทำไร่ไถนา (ส. พลายน้อย, 2530)

(ก)

(ข)

รูป 12 กระบวนแห่พยุหยาตราชลมารคในอดีต (ก) และ (ข)

ที่มา: หนังสือกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค

นอกจากประเพณีที่เป็นงานพระราชพิธีของพระมหากษัตริย์แล้ว ประเพณีแห่พระยังเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวบ้านทั่วไปด้วย โดยประเพณีแห่พระที่เป็นที่รู้จักและถือปฏิบัติมาอย่างยาวนานคือประเพณีแห่พระบรมสารีริกธาตุที่วัดนางชี และประเพณีรับบัว กล่าวคือ

รูป 13 งานชักพระวัดนางชี

ที่มา: เว็บไซต์วัดนางชี

ประเพณีแห่พระบรมสารีริกธาตุที่วัดนางชี เป็นประเพณีแห่พระบรมสารีริกธาตุที่กำหนดเอาวันเสาร์ที่ใกล้เคียงกับวันแรม 2 ค่ำเดือน 12 เป็นวันชักพระ โดยชาวบ้านจะนำเรือมารวมกันที่หน้าวัดและแห่ออกไปตามลำน้ำคลองด่าน คลองหลวงและคลองชักพระอย่างคึกคัก ซึ่งในอดีตชาวบ้านจะช่วยกันชักหรือฟ่งกับเรือพายแล้วช่วยกันพายลากไป ส่วนประเพณีการรับบัวนั้นเป็นประเพณีที่จัดขึ้นในท้องถิ่นอำเภอบางพลี ในช่วงวันออกพรรษาโดยการแห่เรือทรงหลวงพ่อดำและเรือประกวดผ่านคลองสำโรงเพื่อประชาชนริมสองฝั่งคลองได้เคารพสักการะ

3.1.2 ประเพณีแห่พระในปัจจุบัน

ในปัจจุบันในประเทศไทยมีประเพณีการแห่พระทางน้ำอยู่ 20 แห่ง โดยเรียกว่าชักพระทางน้ำ 10 แห่งและเป็นการแห่ทางบก 78 แห่ง โดยเป็นพิธีลากพระทางบก 51 แห่ง ซึ่งเมื่อพิจารณาพบว่าประเพณีแห่พระมีมากที่สุดในภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามลำดับ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 ตารางประเพณีแห่พระในปัจจุบัน

สถานที่		เวลา	แห่พระ		ชักพระ/ ลากพระ		หมายเหตุ
จังหวัด	อำเภอ		ทาง น้ำ 1	ทาง บก 2	ทาง น้ำ 3	ทาง บก 4	
แม่ฮ่องสอน	แม่สะเรียง	13 เมษายน		บ.2			แห่พระเพชร
เชียงราย	เมือง	1 มกราคม		บ.2			แห่พระเวดเวียงและ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์
เชียงใหม่	เมือง	13 เมษายน		บ.2			แห่พระป่าเวณีย์ใหม่เมือง
ลำปาง	เมือง	12 เมษายน		บ.2			แห่พระแก้วมรกตดอนเต้า
ลำพูน	เมือง	13 เมษายน		บ.2			แห่สร่งน้ำพระรอดหลวง
ปทุมธานี	คลองหลวง	สงกรานต์		บ.2			แห่พระสร่งน้ำ
ลพบุรี	ท่าวัง	(วิสาขบูชา)				บ.4	ชักพระวัดไผ่
	เมือง	สงกรานต์				บ.4	ชักพระวัดเขาพระงาม
	เมือง	สงกรานต์				บ.4	ชักพระวัดเชิงท่า
สมุทรปราการ	บางป่อ	4 ค่ำเดือน 12	น.1				แห่หลวงปู่ปานลงทะเล
	บางพลี	13 ค่ำเดือน 11,14 ค่ำเดือน 11	น.1				ประเพณีโยนบัวและแห่ หลวงพ่โตทางน้ำ
สมุทรสาคร	บ้านแพ้ว	มีนาคม	น.1				ประเพณีแห่พระทางน้ำขอ พรหลวงพ่โต วัดหลักสี่ ราษฎร์สโมสร คลอง ดำเนินสะดวก
สมุทรสงคราม	เมือง		น.1				ประเพณีแข่งเรือพายและ ชักพระ
สุพรรณบุรี	บางปลาหมอ	17 พฤศจิกายน	น.1				ประเพณีชักพระเล่นเพลง และตักบาตรกลางน้ำ

ตาราง 1 ตารางประเพณีแห่พระในปัจจุบัน (ต่อ)

สถานที่		เวลา	แห่พระ		ชักพระ/ ลากพระ		หมายเหตุ
จังหวัด	อำเภอ		ทาง น้ำ 1	ทาง บก 2	ทาง น้ำ 3	ทาง บก 4	
อุทัยธานี	บ้านไร่	วันสงกรานต์		บ.2			แห่หลวงพ่อบุณและค้ำ ดอกไม้
กำแพงเพชร	ลานกระบือ	15 เมษายน		บ.2			แห่พระสงฆ์ด้วยเกวียน
อยุธยา	เสนา	เข้าพรรษา	น.1				แห่เทียนพรรษาทางน้ำ
	เสนา	วันขึ้น 14-15 ค่ำเดือน 5 วันขึ้น 2-3 ค่ำ เดือน 12	น.1				แห่หลวงปู่พระพุทธเกษร
กรุงเทพฯ	ตลิ่งชัน	แรม 2 ค่ำเดือน 12	น.1				งานแห่พระวัดนางชี-วัด ไก่เตี้ย “แห่พระบรม สารีริกธาตุ”
	บางซื่อ		น.1				ประเพณีแห่เรือ หลวงพ่อ สัมฤทธิ์ วัดเชิงหวาย
หนองคาย	เมือง	สงกรานต์		บ.2			แห่พระใส รอบเมือง
นครพนม	ศรีสงคราม	เดือนสี่		บ.2			แห่พระแก้ว
ขอนแก่น	เมือง	สงกรานต์		บ.2			แห่พระสงกรานต์
อำนาจเจริญ	เสนางค นิคม	สงกรานต์		บ.2			แห่พระสงกรานต์ บ้าน หนองสามสี
มหาสารคาม	แกดำ (	สงกรานต์		บ.2			แห่พระสงกรานต์
ชัยภูมิ	จัตุรัส	21 เมษายน		บ.2			แห่พระศรีอารีย์
จันทบุรี	ขลุง	ออกพรรษา				บ.4	ชักพระเวียนพระบาท
จันทบุรี		สงกรานต์				บ.4	ชักพระ (ชักกะเยอ)
ฉะเชิงเทรา	เมือง	สงกรานต์		บ.2			แห่หลวงพ่อบุณพุทธโสธร
ปราจีนบุรี	บ้านสร้าง	กันยายน	น.1				แห่พระทางน้ำวัดยางแดน
สระแก้ว	เมือง	สงกรานต์ (19 เมษายน)		บ.2			แห่เจ้าพ่อพระปรัง

ตาราง 1 ตารางประเพณีแห่พระในปัจจุบัน (ต่อ)

สถานที่		เวลา	แห่พระ		ชักพระ/ ลากพระ		หมายเหตุ
จังหวัด	อำเภอ		ทาง น้ำ 1	ทาง บก 2	ทาง น้ำ 3	ทาง บก 4	
กระบี่	เหนือคลอง	ออกพรรษา				บ.4	ชักพระโคกยาง (อดีตเป็น น้ำเปลี่ยนมาเป็นบก)
ชุมพร	หลังสวน	ออกพรรษา				บ.4	แห่พระ แข่งเรือ (อดีตเป็น น้ำ)
ตรัง	เมือง	ออกพรรษา				บ.4	ประเพณีลากพระ
	หาดสำราญ	ออกพรรษา			น.3		ประเพณีลากพระทาง ทะเล
นครศรีธรรมราช	ปากพ่อง	ออกพรรษา			น.3	บ.4	ลากพระแห่เรือ ปากพ่อง
	เมือง	ออกพรรษา				บ.4	
	ขนอม	ออกพรรษา				บ.4	
	ลิซล	ออกพรรษา				บ.4	
	พรหมคีรี	ออกพรรษา				บ.4	
	ร่อนพิบูลย์	ออกพรรษา				บ.4	
	ทุ่งสง	ออกพรรษา				บ.4	
	อ.พระ พรหม	ออกพรรษา				บ.4	
นครศรีธรรมราช	ลานสกา	ออกพรรษา				บ.4	
	ชะอวด	ออกพรรษา				บ.4	
	ฉวาง	ออกพรรษา			น.3	บ.4	
	พิปูน	1 ค่าเดือน 5				บ.4	งานชักพระบกเดือนห้า
	จุฬาภรณ์	ออกพรรษา				บ.4	
	หัวไทร	ออกพรรษา				บ.4	
	เชียรใหญ่	ออกพรรษา				บ.4	
นราธิวาส	เมือง	ออกพรรษา				บ.4	
	รือเสาะ	ออกพรรษา				บ.4	

ตาราง 1 ตารางประเพณีแห่พระในปัจจุบัน (ต่อ)

สถานที่		เวลา	แห่พระ		ชักพระ/ ลากพระ		หมายเหตุ
จังหวัด	อำเภอ		ทาง น้ำ 1	ทาง บก 2	ทาง น้ำ 3	ทาง บก 4	
ปัตตานี	หนองจิก	ออกพรรษา				บ.4	
	โคกโพธิ์	ออกพรรษา				บ.4	
	เมือง	ออกพรรษา				บ.4	
พังงา	เมือง	ออกพรรษา				บ.4	
	กระบี่	ออกพรรษา				บ.4	
พัทลุง	เมือง	ออกพรรษา				บ.4	
	ปากพะยูน	ออกพรรษา			น.3	บ.4	
	ควนขนุน	ออกพรรษา			น.3		ชักพระทะเลน้อย
ภูเก็ต	เมือง	ออกพรรษา				บ.4	
ยะลา	เมือง	ออกพรรษา				บ.4	
ระนอง	กระบี่	ออกพรรษา			น.3		
สตูล	คลองขุด	ออกพรรษา				บ.4	
สงขลา	เมือง	ออกพรรษา			น.3	บ.4	
	ระโนด	ออกพรรษา				บ.4	
	หาดใหญ่	ออกพรรษา				บ.4	วัดท่านางหอม แหลมสิมิหลา คลองอู่ตะเภา
	นาทวี	เดือนห้า				บ.4	งานชักพระเดือนห้า
	อ.นาทวี	ออกพรรษา				บ.4	
	สทิงพระ	ออกพรรษา				บ.4	
	รัตภูมิ	ออกพรรษา				บ.4	
	สะเดา	ออกพรรษา				บ.4	
	สะบ้าย้อย	ออกพรรษา				บ.4	

ตาราง 1 ตารางประเพณีแห่พระในปัจจุบัน (ต่อ)

สถานที่		เวลา	แห่พระ		ชักพระ/ ลากพระ		หมายเหตุ
จังหวัด	อำเภอ		ทาง น้ำ 1	ทาง บก 2	ทาง น้ำ 3	ทาง บก 4	
สุราษฎร์ธานี	อ.เมือง	ออกพรรษา				บ.4	
	เกาะพะงัน	ออกพรรษา			น.3		ทางทะเล
	เกาะสมุย	ออกพรรษา				บ.4	
	ท่าฉาง	เดือน 6				บ.4	
	ไชยา	ออกพรรษา				บ.4	
	คีรีรีตน์นคร	ออกพรรษา				บ.4	
	กาญจน ดิษฐ์	ออกพรรษา			น.3	บ.4	ทางน้ำที่วัดท่าไทร

3.2 ประวัติงานแห่พระพุทธรูป วัดกระโดงทอง ตำบลบ้านโพธิ์

3.2.1 งานแห่พระพุทธรูปทางเรือในอดีต

พระพุทธรูปเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ประจำตำบลบ้านโพธิ์และพื้นที่รอบข้าง ในปี พ.ศ. 2443 พระอาจารย์บุญมี จันทรัศมี หล่อหลวงพ่อพระพุทธรูปขึ้นในลักษณะปางขัดสมาธิเพชรและประดิษฐานไว้ที่พระปรารงค์ดุสิตราช วัดกระโดงทอง ในปีต่อมา พ.ศ. 2444 พระอาจารย์บุญมี จันทรัศมี มีดำริสร้างหลวงพ่อพระพุทธรูปและพระปรารงค์ดุสิตราชขึ้นใหม่อีกแห่งหนึ่ง ณ วัดเจ้าเจ็ดใน หลวงพ่อพระพุทธรูป ณ วัดกระโดงทองและวัดเจ้าเจ็ดใน จึงเปรียบเสมือนพระพุทธรูปพี่น้องกัน ภายหลังสร้างแล้วเสร็จจึงมีการนิมนต์หลวงพ่อพระพุทธรูปจากวัดกระโดงทองไปยังวัดเจ้าเจ็ดในเพื่อเฉลิมฉลองร่วมกัน นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาชาวบ้านจึงได้พร้อมใจกันจัดประเพณีแห่หลวงพ่อพระพุทธรูปขึ้นเป็นประจำทุกปีเพื่อให้พระพุทธรูปองค์พี่ และ พระพุทธรูปองค์น้องได้พบกันอีกทั้งยังเป็นการสานสัมพันธ์ระหว่างคนทั้งสองชุมชน

การแห่พระพุทธรูปจะจัดขึ้นในวันขึ้น 14-15 ค่ำเดือน 5 และวันขึ้น 2-3 ค่ำเดือน 12 ของทุกปี โดยชาวบ้านชุมชนรอบวัดกระโดงทองจะร่วมกันนิมนต์หลวงพ่อพระพุทธรูปออกจากพระปรารงค์ดุสิตราชแล้วประดิษฐานในเรือทรงเพื่อแห่ไปตามคลองรางจรเข้า

สู่คลองเจ้าเจ็ด ซึ่งตลอดเส้นทางของการแห่หลวงพ่อพระพุทธรูทเกสร จะมีเรือประกวด เรือชาวบ้านที่มีจิตศรัทธาเข้าร่วมขบวนเป็นจำนวนมาก

(ก)

(ข)

รูป 14 ประเพณีแห่พระพุทธรูทเกสรในอดีต (ก) และ (ข)

ที่มา: คุณสมปอง ตรีโพชนต์ศักดิ์

3.2.2 งานแห่พระพุทธรูทเกสรทางรถ

ในช่วงประมาณปีพุทธศักราช 2527 ชาวบ้านชาววัดกระโดงทองยังคงสืบทอดประเพณีแห่พระพุทธรูทเกสรอยู่ หากแต่มีการปรับวิธีการแห่มาเป็นการแห่ทางบกเนื่องด้วยมีการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมของพื้นที่รอบวัดเป็นอย่างมาก อาทิเช่น รูปแบบการตั้งถิ่น การสร้างประตูน้ำ ระดับน้ำท่วมที่เพิ่มสูงขึ้น

การแห่พระพุทธรูทเกสรทางรถเป็นการแห่ออกจากวัดโดยการอัญเชิญพระพุทธรูทเกสรลงบนรถทรงและแห่ไปตามถนนธรรมสิทธิ์เสนาเพื่อไปยังวัดเจ้าเจ็ดใน ขบวนแห่พระพุทธรูทเกสรทางบกประกอบไปด้วย ขบวนรถทรงที่มีพระสงฆ์นั่งไปในขบวน ขบวนเครื่องเสียง และขบวนรถของชาวบ้าน การเปลี่ยนแปลงมาเป็นการแห่พระพุทธรูทเกสรทางรถทำให้ภาพงดงามของขบวนเรือที่เข้าร่วมขบวนค่อยๆ กลืนหายไปจากสังคม

(ก)

(ข)

รูป 15 ประเพณีแห่พระพุทธรูทเกสรทางบก (ก) และ (ข)

ที่มา: ผู้วิจัย

3.2.3 การรื้อฟื้นงานแห่พระพุทธรูปทางเรือ

จุดเริ่มต้นการเข้ามาสำรวจพื้นที่บ้านโพธิ์ตั้งแต่ช่วงปีพ.ศ.2554 - พ.ศ.2556 โดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้นสืบเนื่องจาก ผศ.ดร. เทิดศักดิ์ เตชะกิจขจร คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เข้ามาสำรวจพื้นที่บริเวณตำบลหัวเวียง และตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อจัดทำแผนที่มรดกวัฒนธรรมอำเภอเสนา ซึ่งจากการลงสำรวจพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม นิสิตบางส่วนได้พบว่าในอดีตที่ตำบลบ้านโพธิ์นั้นเคยได้มีงานประเพณีแห่องค์พระพุทธรูปทางน้ำ ซึ่งถูกยกเลิกไปในปัจจุบัน ค้นพบดังกล่าวจึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาข้อมูลเชิงลึกในเวลาต่อมา

ในปีพุทธศักราช 2556 ภายหลังจากนิสิตและอาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยลงเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการรังวัดและสัมภาษณ์เพื่อสร้างฐานข้อมูลทางวัฒนธรรม ของดีในพื้นที่ ชาวบ้านภายในพื้นที่จึงเริ่มตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมของตนจึงเริ่มรวมกลุ่มกันภายใต้การสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์ในนาม “กลุ่มอนุรักษ์บ้านโพธิ์” เพื่อดูแลและอนุรักษ์ ประเพณี วิถีชีวิต ที่เริ่มสูญหายไป ให้คงอยู่สืบไป

ด้วยเหตุนี้ในช่วงปลายปีพุทธศักราช 2556 ภายหลังจากการศึกษาและลงสำรวจภาคสนาม กลุ่มอนุรักษ์รักวัดกระโดงทอง ภายใต้อำนาจกำกับดูแลของกลุ่มอนุรักษ์บ้านโพธิ์ กรรมการวัดกระโดงทอง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์ และชาวบ้านชุมชนรอบวัดกระโดงทองจึงได้ร่วมใจกันรื้อฟื้นประเพณีแห่พระพุทธรูปทางน้ำขึ้นอีกครั้ง เพื่อเป็นอนุรักษ์และกระตุ้นจิตสำนึกให้คนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าของประเพณีและวิถีชีวิตที่สืบทอดมาตั้งแต่ในอดีต

(ก)

(ข)

รูป 16 การรื้อฟื้นประเพณีแห่พระพุทธรูปทางน้ำ (ก) และ (ข)

ที่มา: ผู้วิจัย, พฤษภาคม 2556.

3.3 ขั้นตอนงานแห่พระพุทธรูป

3.3.1 ขั้นตอนกิจกรรมงานแห่พระพุทธรูปในอดีตทางน้ำ

3.3.1.1 โครงสร้างและขั้นตอนการเตรียมงานก่อนวันจริง

(1) เจ้าอาวาสจะบอกฤกษ์วันงานที่จะจัดพิธีแห่องค์พระพุทธรูปให้แก่ตัวแทนชาวบ้าน

(2) ไวยาวัจกรเป็นตัวแทนชาวบ้านจัดการประชุมกันที่วัดกระโคงทอง ในฐานะประธานการจัดงาน ทำการเชิญ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ต่างๆ ตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ ตัวแทนชาวบ้าน ผู้อาวุโส ร่วมประชุมวางแผนงานต่างๆ และแจกจ่ายงาน ได้แก่ งานเตรียมการประชาสัมพันธ์ งานประสานติดต่อภายในตำบลและระหว่างตำบล การติดต่อประสาน ลิเก รถ ตลาดนัด ไฟประดับ ที่จะนำมาใช้ในงานประเพณี

(3) ภายหลังจากการประชุม ฝ่ายต่างๆ ได้ดำเนินการตามหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ไวยาวัจกร

1) ประสานกับทางวัดกระโคงทอง ในการเตรียมสถานที่ภายในวัดกระโคงทองเพื่อเป็นการรองรับพื้นที่การจัดกิจกรรมภายในวัดตลอดจนการประสานงานกับทาง วัดเจ้าเจ็ดใน เกี่ยวกับกำหนดการในพิธี

2) แจ้งผู้ใหญ่บ้านและผู้สนับสนุนงานประเพณี และผู้มีจิตศรัทธาจากฤกษ์ที่ได้รับมาจากเจ้าอาวาส เพื่อร่วมกันจัดเตรียมสถานที่ภายนอกและภายในวัดเพื่อรองรับงานประเพณีที่จะเกิดขึ้น

3) เป็นตัวกลางในการจัดเตรียมเตรียมเรือทรง และเรือร่วมขบวนร่วมกับชาวบ้านผู้มีจิตศรัทธา

- ผู้ใหญ่บ้าน

1) แจ้งข่าวสารให้กับชาวบ้านในชุมชนให้ทราบถึงกิจกรรม ฤกษ์ยาม วัน เวลา และสถานที่เกี่ยวกับงานประเพณีที่จะเกิด

2) เป็นตัวกลางประสานงานในการแจ้งจัดกิจกรรมประเพณีให้ทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการส่งเรือเข้าร่วมประกวดขบวนเรือ และจัดเตรียมกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น

3) เตรียมเรือสำหรับผู้เข้าร่วมขบวนแห่

- ผู้สนับสนุน

1) ร่วมจัดเตรียมสถานที่ภายในวัด โรงทาน และเตรียมอาหารเพื่อรองรับประชาชนผู้ที่จะมาเข้าร่วมงานประเพณี

3.3.1.2 ขั้นตอนลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่1-3ของงานประเพณี

งานประเพณีแห่งองค์พระพุทธรูปทางน้ำจัดขึ้น 3 วัน โดยในแต่ละวันมีขั้นตอนเหตุการณ์ดังต่อไปนี้

(1) วันที่ 1 วันเตรียมการ (ตำแหน่งตามรูปที่ 17)

ก. เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร และ ตัวแทนชาวบ้านได้ร่วมกันจัดเตรียมสถานที่พร้อมทำความสะอาดภูมิทัศน์รอบๆวัด โดยเฉพาะพื้นที่จากพระปรารักษ์ไปยังศาลาการเปรียญซึ่งเป็นเส้นทางในการแห่พระพุทธรูป ศาลาการเปรียญซึ่งเป็นประดิษฐานองค์พระพุทธรูป และร่วมกันจัดเตรียมเรือทรงไว้ที่ทำหน้าที่ศาลาการเปรียญ (ก.1) พร้อมทั้งเตรียมอาหารที่โรงครัวด้านหลังศาลาการเปรียญ (ก.2) เพื่อรองรับประชาชนผู้เข้าร่วมงาน

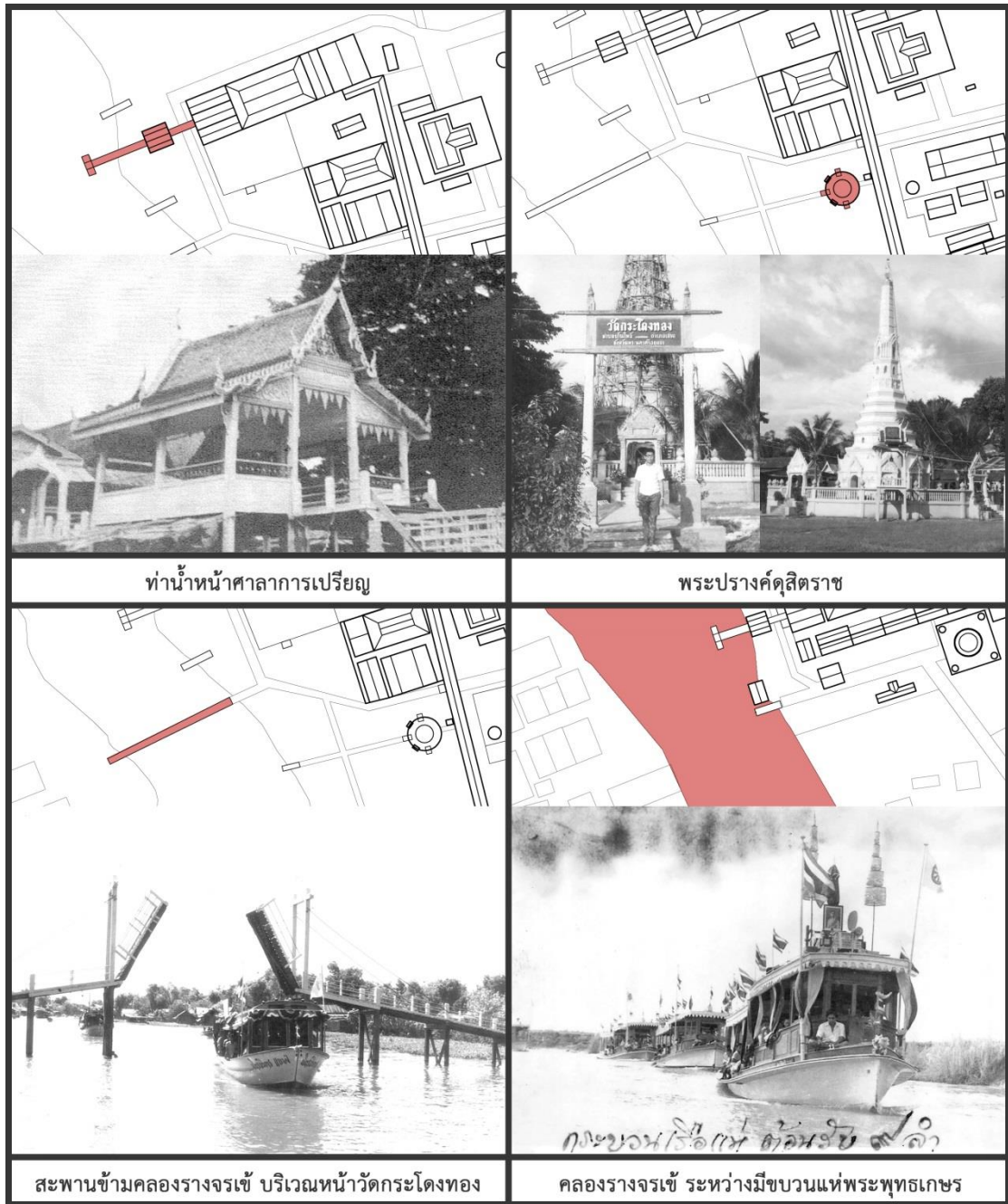
ข. ตัวแทนชาวบ้าน ไวยาวัจกร และเจ้าอาวาส ทำพิธีอัญเชิญองค์พระพุทธรูปออกจากพระปรารักษ์เวลาประมาณ 15.00 นาฬิกา (ข.1) โดยตัวแทนชาวบ้านประมาณ4-6 คนอัญเชิญออกจากพระปรารักษ์ด้วยการอุ้มองค์พระร่วมกัน โดยมีการจุดประทัดตลอดทางที่ทำการอัญเชิญพระพุทธรูปผ่าน

ค. หลังจากที่ตัวแทนชาวบ้านได้อัญเชิญองค์พระพุทธรูปออกจากพระปรารักษ์มาประดิษฐานไว้ ณ ที่ ศาลาการเปรียญ (ค.1) ประชาชนร่วมกันทำพิธีสักการะองค์พระพุทธรูป

รูป 17 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานแห่พระพุทธรูปในอดีตทางน้ำวันที่ 1

ที่มา: ผู้วิจัย

รูป 18 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานแห่พระพุทธเกษรในอดีตทางน้ำวันที่ 1
ที่มา: ผู้วิจัย

(2) วันที่ 2 วันแห่งองค์พระพุทธรูป (ตำแหน่งตามรูปที่ 19 และ 20)

ก. ตอนเช้าประมาณ 8.00 นาฬิกา ชาวบ้านร่วมกัน สักการะองค์พระพุทธรูป รำถวายหน้าองค์พระพุทธรูป และรำ รอบองค์พระพุทธรูปสามรอบ ณ ศาลาการเปรียญ (ก.1) ตามพิธี ดั้งเดิมที่สืบเนื่องอดีต

ข. หลังจากทำพิธีสักการะ ประชาชนผู้ร่วมงาน ตัวแทน ชาวบ้าน และไวยาวัจกรก็จะพากันอัญเชิญองค์พระพุทธรูปไป ประดิษฐาน ณ เรือทรงที่ได้จัดเตรียมเอาไว้ที่หน้าหน้าพระปรางค์ ดุสิตราช (ข.1) กลับมาลงที่หน้าศาลาการเปรียญเพื่อจัดเตรียม ขบวนในการแห่องค์พระพุทธรูปทางน้ำ

ค. หลังจากอัญเชิญพระพุทธรูปประทับในเรือทรง ขบวนเรือทำการแห่จากวัดกระโตงทองไปวัดเจ้าเจ็ดใน โดยเริ่มต้น จากหน้าหน้าพระปรางค์ดุสิตราชวัดกระโตงทอง (ข.1) เข้าสู่คลอง รางจรเข้ คลองเจ้าเจ็ด และเข้าสู่หน้าวัดเจ้าเจ็ดใน (ค.2) ตามลำดับ

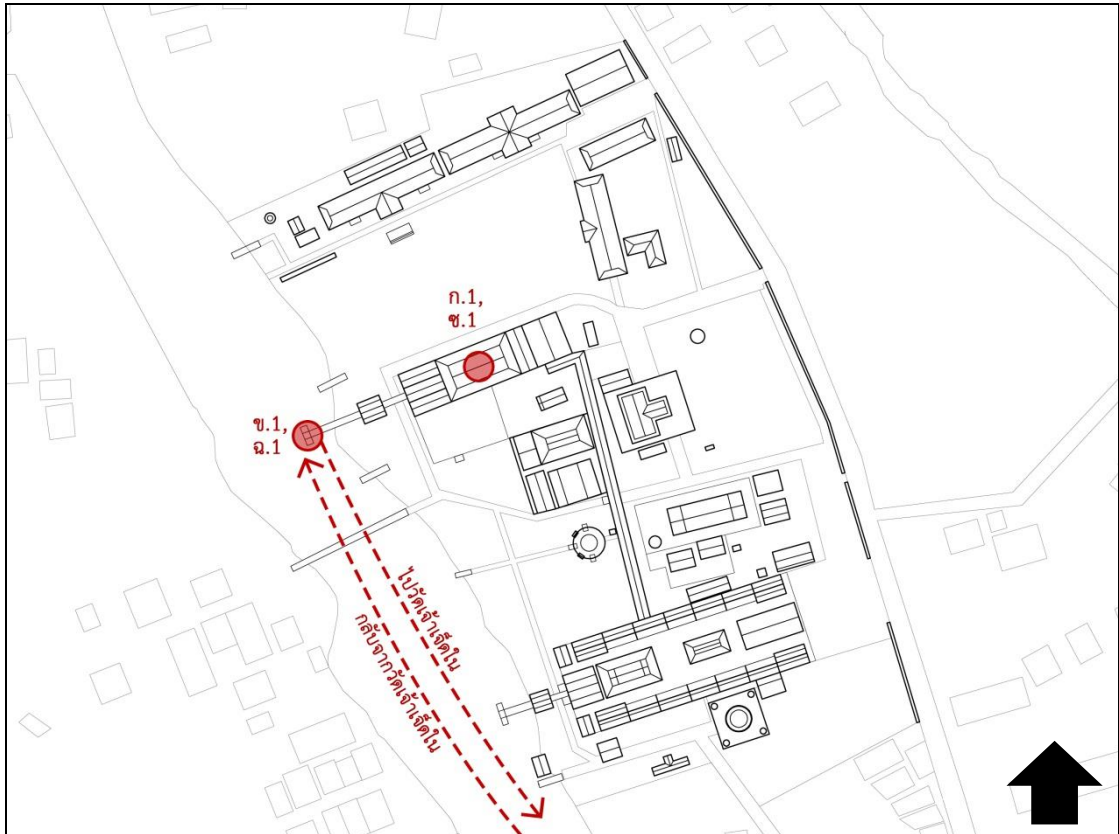
ง. เมื่อขบวนเรือแห่องค์พระพุทธรูปถึงวัดเจ้าเจ็ดในแล้ว ตัวแทนชาวบ้าน ประชาชนผู้ร่วมงาน และ ไวยาวัจกรจะพากัน อัญเชิญองค์พระพุทธรูปขึ้นที่วัดเจ้าเจ็ดใน (ง.1) เพื่อเตรียมทำ พิธีในลำดับต่อไป

จ. หลังจากได้อัญเชิญองค์พระพุทธรูปขึ้นมาที่วัดเจ้า เจ็ดในแล้ว ไวยาวัจกร ประชาชนผู้เข้าร่วมงาน และตัวแทน ชาวบ้านจะร่วมกันรับประทานอาหารที่บริเวณใกล้ๆ กับโบสถ์วัด เจ้าเจ็ดในและตั้งขบวนที่บริเวณหน้าโบสถ์วัดเจ้าเจ็ดใน (จ.1) เพื่อ เตรียมทำพิธีแห่องค์พระพุทธรูปรอบโบสถ์ 3 รอบ

ฉ. ตัวแทนชาวบ้าน และประชาชนผู้เข้าร่วมงานอัญเชิญ องค์พระพุทธรูปแห่กลับวัดกระโตงทอง (ฉ.1) ใช้เส้นทางคลอง รางจรเข้ทางเดิม

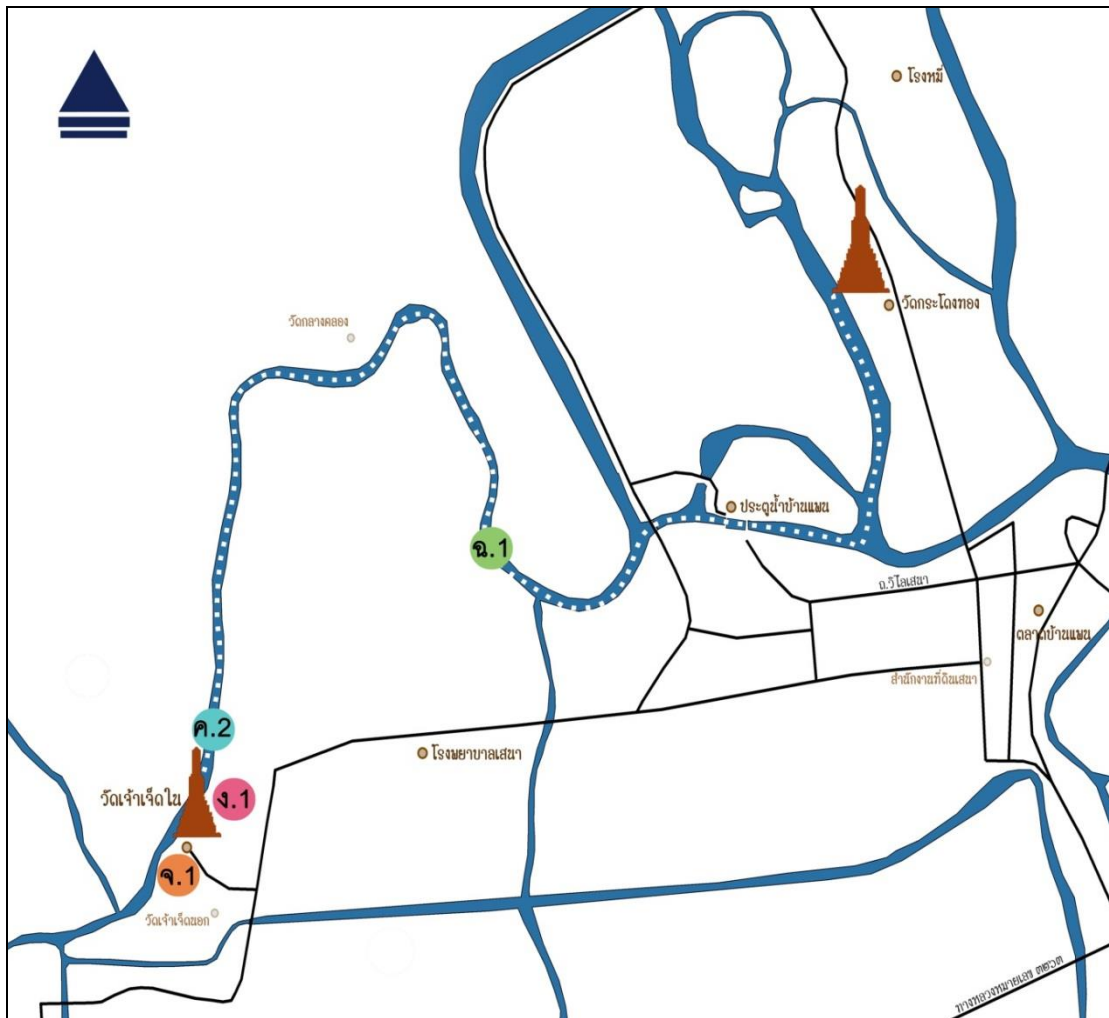
ช. เมื่อทำการแห่จากวัดเจ้าเจ็ดในกลับมาถึงวัดกระโตง ทอง ตัวแทนชาวบ้าน และประชาชนผู้ร่วมงานก็จะอัญเชิญองค์ พระพุทธรูปมาประดิษฐาน ณ ศาลาการเปรียญ (ช.1) และทำพิธี

การสักการะโดยการปิดทอง จุดประทัด และรำ 3 รอบองค์พระ
พุทธเกษรในศาลาการเปรียญเพื่อเป็นการถวายและสักการะ

รูป 19 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานแห่พระพุทธเกษรในอดีตทางน้ำวันที่ 2

ที่มา: ผู้วิจัย

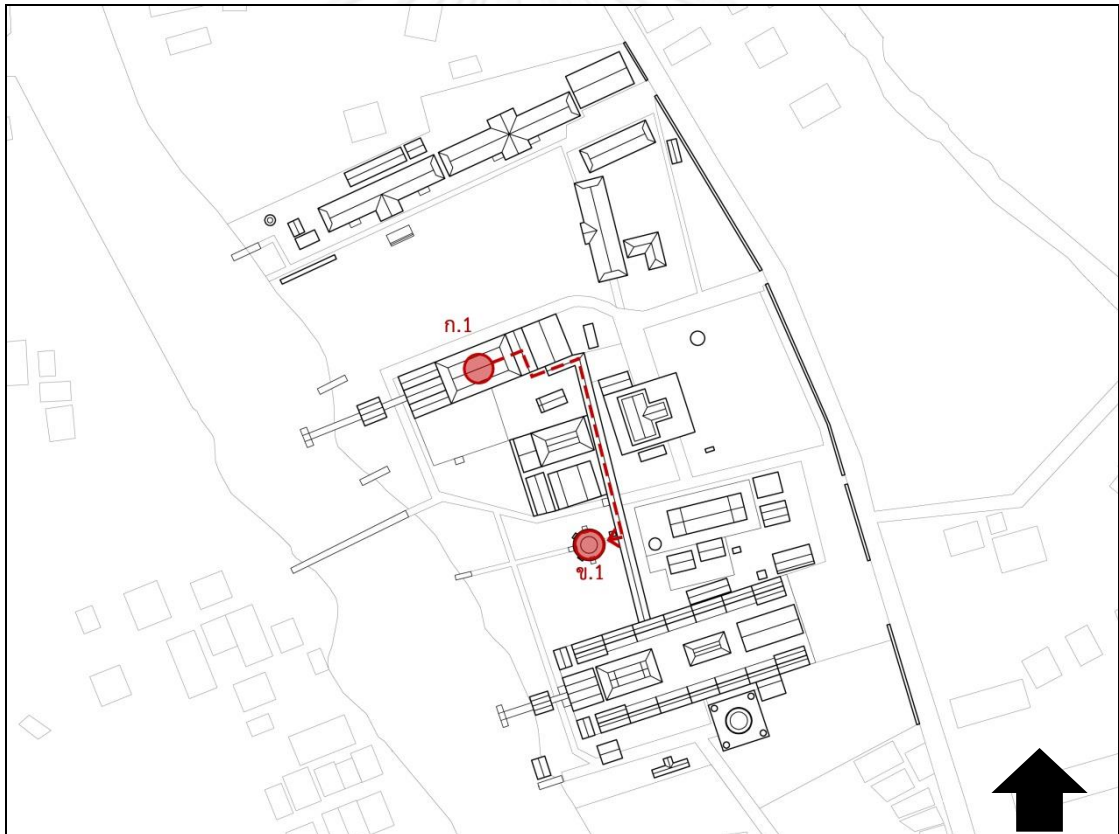
รูป 20 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมภายนอกวัดกระโดงทองที่เกิดขึ้นในงานแห่พระพุทธรูปใน
อดีตทางน้ำวันที่ 2

ที่มา : ผู้วิจัย

(3) วันที่ 3 วันสมโภชองค์พระพุทธรูทเกษร (ตำแหน่งตามรูปที่ 21)

ก. ในวันที่ 3 ของงานประเพณีแห่งองค์พระพุทธรูทเกษร ตัวแทนชาวบ้าน ประชาชนผู้เข้าร่วมงาน ไวยาวัจกร รวมทั้งเจ้าอาวาส และพระภิกษุสงฆ์จะร่วมกันทำบุญเลี้ยงพระให้กับองค์พระพุทธรูทเกษร ณ ศาลาการเปรียญ (ก.1)

ข. หลังจากพิธีทำบุญเลี้ยง และสมโภชพระองค์พระพุทธรูทเกษรเสร็จเรียบร้อยแล้ว ตัวแทนชาวบ้าน ประชาชนผู้เข้าร่วมงานก็จะร่วมกันอัญเชิญองค์พระพุทธรูทเกษรกลับสู่พระปรางค์ดุสิตราช (ข.1)

รูป 21 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานแห่งพระพุทธรูทเกษรในอดีตทางน้ำวันที่ 3

ที่มา: ผู้วิจัย

3.3.2 ขั้นตอนกิจกรรมงานแห่พระพุทธรูปในอดีตกาล

3.3.2.1 โครงสร้างและขั้นตอนการเตรียมงานก่อนวันจริง

(1) เจ้าอาวาสจะบอกฤกษ์วันงานที่จะจัดพิธีแห่องค์พระพุทธรูป

(2) ไวยาวัจกรจัดการประชุมกันที่โรงเรียนวัดกระโตงทอง ในฐานะประธานการจัดงาน ทำการเชิญ ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านต่างๆ ตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ นายกสมาคมหอการค้า ผู้อาวุโส ร่วมประชุมวางแผนงานต่างๆ และแจกจ่ายงาน ได้แก่ งานเตรียมการประชาสัมพันธ์ งานประสานติดต่อภายในตำบลและระหว่างตำบล การติดต่อประสาน ลิเก รถ ตลาดนัด ไฟประดับ ที่จะนำมาใช้ในงานประเพณี

(3) ภายหลังจากการประชุม ฝ่ายต่างๆ ได้ดำเนินการตามหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ไวยาวัจกร

1) แจ้งผู้ใหญ่บ้านและผู้สนับสนุนงานประเพณี

2) ประสานกับทางวัดกระโตงทอง ในการเตรียมการสถานที่ในการรองรับพื้นที่การจัดกิจกรรมภายในวัดตลอดจนการประสานงานกับทาง วัดเจ้าเจ็ดในเกี่ยวกับกำหนดการในพิธี

3) แจ้งกิจกรรมประเพณีให้ทราบเพื่อขอความร่วมมือในการร่วมขบวนแห่องค์พระพุทธรูปทางบกจากวัดกระโตงทองไปวัดเจ้าเจ็ดใน

4) จัดเตรียมขบวนรถทรงสำหรับพระพุทธรูปและผู้มีจิตศรัทธาที่จะเข้าร่วมขบวนแห่องค์พระพุทธรูป

- ผู้ใหญ่บ้าน

1) เป็นตัวแทนแจ้งข่าวสารให้กับชาวบ้านในชุมชนได้ทราบถึงฤกษ์ยาม กิจกรรม วัน เวลา และสถานที่เกี่ยวกับงานประเพณีที่จะเกิด

2) เป็นตัวกลางในการประสานงานในการจัดเตรียมกิจกรรมและสถานที่เพื่อรองรับประเพณีแห่องค์พระพุทธรูปทางบกที่จะเกิด

3) ร่วมจัดเตรียมรถตามขบวนรถทรงในวันงานแห่องค์พระพุทธรูปทางบกเพื่อรองรับชาวบ้านผู้มีจิตศรัทธาที่จะมาร่วมขบวนแห่ทางรถ

- ผู้สนับสนุน

จัดเตรียมโรงงานในการเตรียมสถานที่ และเตรียมอาหารเพื่อรองรับประชาชนผู้เข้าร่วมงานประเพณี

3.3.2.2 ขั้นตอนลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่1-3ของงานประเพณี

งานประเพณีแห่งองค์พระพุทธเกษรทางบกจัดขึ้น 3 วัน โดยในแต่ละวันมีขั้นตอนเหตุการณ์ดังต่อไปนี้

(1) วันที่ 1 วันเตรียมการ (ตำแหน่งตามรูปที่ 22)

ก. เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร และตัวแทนชาวบ้านได้ร่วมกันจัดเตรียมสถานที่และทำความสะอาดภูมิทัศน์รอบๆวัด โดยเฉพาะพื้นที่จากพระปรารค์ (ก.1) ไปยังศาลาการเปรียญซึ่งเป็นเส้นทางในการแห่พระพุทธเกษร ศาลาการเปรียญ (ก.2) ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานองค์พระพุทธเกษร และร่วมกันจัดเตรียมรถทรงไว้ที่ลานหน้าข้างมณฑปอดีตเจ้าอาวาสใกล้ศาลาการเปรียญ (ก.3) พร้อมทั้งเตรียมอาหารที่โรงครัวด้านหลังศาลาการเปรียญ (ก.4) เพื่อรองรับประชาชนผู้เข้าร่วมงาน

ข. เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร และตัวแทนชาวบ้านได้ร่วมกันจัดเตรียมสถานที่ โดยมีสถานที่สำคัญที่ต้องจัดเตรียมคือ ศาลาการเปรียญ (ข.1) สะพานเชื่อม (ข.2) ระหว่างศาลาการเปรียญไปยังกุฏิ โรงทาน และพื้นที่รถทรงซึ่งอยู่บริเวณลานหน้าข้างมณฑปอดีตเจ้าอาวาส (ข.3)

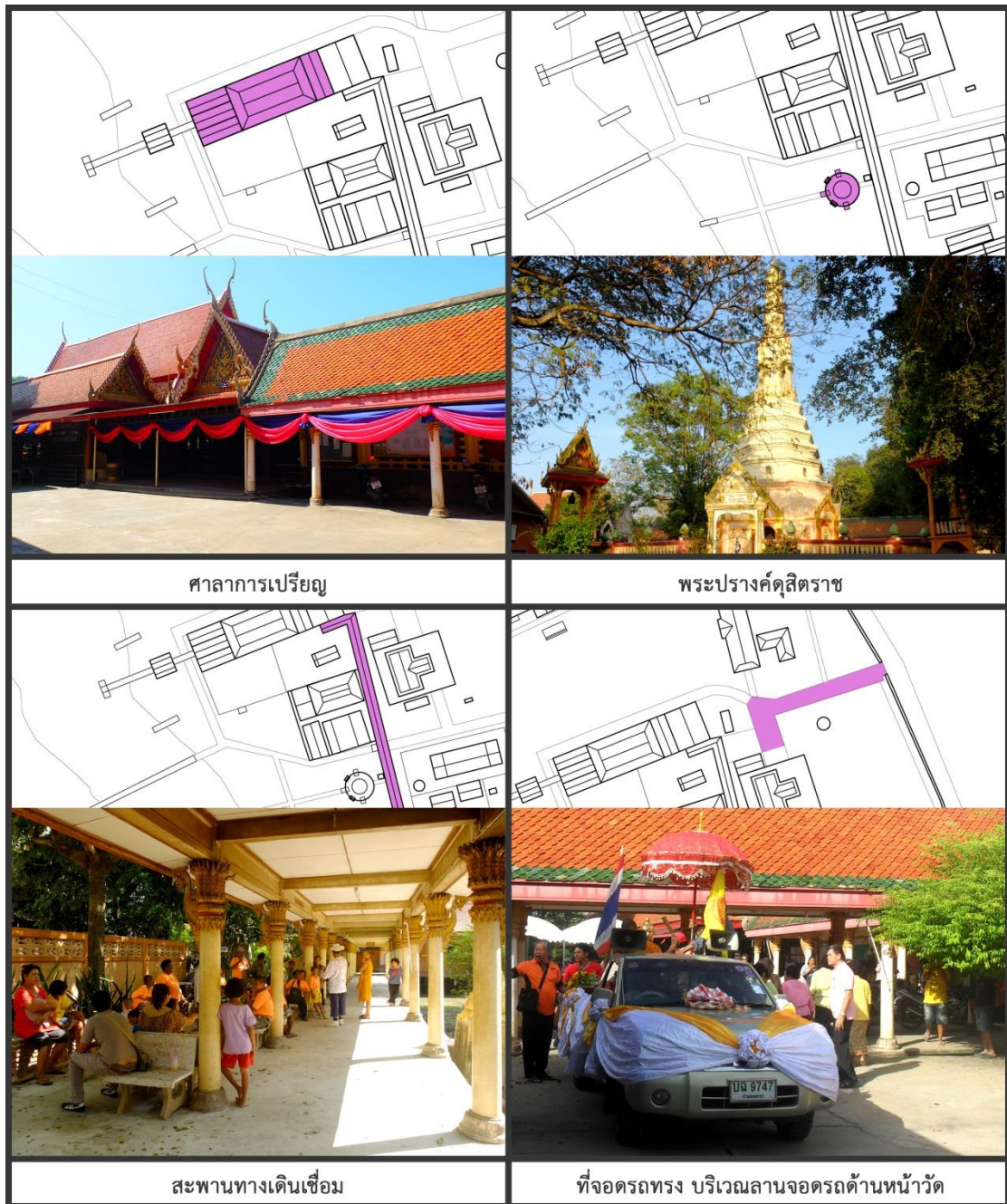
ค. ตัวแทนชาวบ้าน 4-6คน ไวยาวัจกร และเจ้าอาวาส ทำพิธีอัญเชิญองค์พระพุทธเกษรออกจากพระปรารค์ (ค.1) เวลาประมาณ 15.00 นาฬิกา โดยจุดประทัดตลอดเส้นทางที่มีการอัญเชิญพระพุทธเกษรผ่าน

ง. หลังจากตัวแทนชาวบ้านได้อัญเชิญองค์พระพุทธเกษรออกจากพระปรารค์มาประดิษฐานไว้ ณ ศาลาการเปรียญ (ง.) ประชาชนก็ร่วมสักการะพระพุทธเกษรที่ศาลาการเปรียญ

รูป 22 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานแห่พระพุทธรูปในอดีตทางบกวันที่ 1

ที่มา: ผู้วิจัย

รูป 23 แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานแห่พระพุทธรูปในอดีตทางบกวันที่ 1

ที่มา: ผู้วิจัย

(2) วันที่ 2 วันแห่งองค์พระพุทธรูป (ตำแหน่งตามรูปที่ 24 และ 25)

ก. ตอนเช้าประมาณ 8.00 นาฬิกา นางรำรำถวายหน้าองค์พระพุทธรูป ชาวบ้านร่วมสักการะองค์พระพุทธรูป และรำรอบพระพุทธรูป 3 รอบ ณ ศาลาการเปรียญ (ก.1)

ข. หลังจากทำพิธีสักการะ ประชาชนผู้ร่วมงาน ตัวแทนชาวบ้าน และไวยาวัจกรก็จะพากันอัญเชิญองค์พระพุทธรูปไปประทับ ณ รถทรงที่ได้จัดเตรียมเอาไว้ (ข.1) เพื่อจัดเตรียมขบวนในการแห่องค์พระพุทธรูปทางบก โดยรถทรงพระพุทธรูปเป็นรถนำและตามด้วยรถกระบะ รถหกล้อของชาวบ้านที่เข้าร่วมขบวน

ค. ขบวนแห่แห่ออกจากวัดกระโดงทองโดยใช้ถนนธรรมสิทธิ์เสนา (ค.1) ขึ้นไปทางทิศเหนือมุ่งหน้าสู่โรงหมี่แล้วย้อนกลับมาผ่านวัดกระโดงทอง ผ่านตลาด แล้วเข้าสู่วัดเจ้าเจ็ดใน

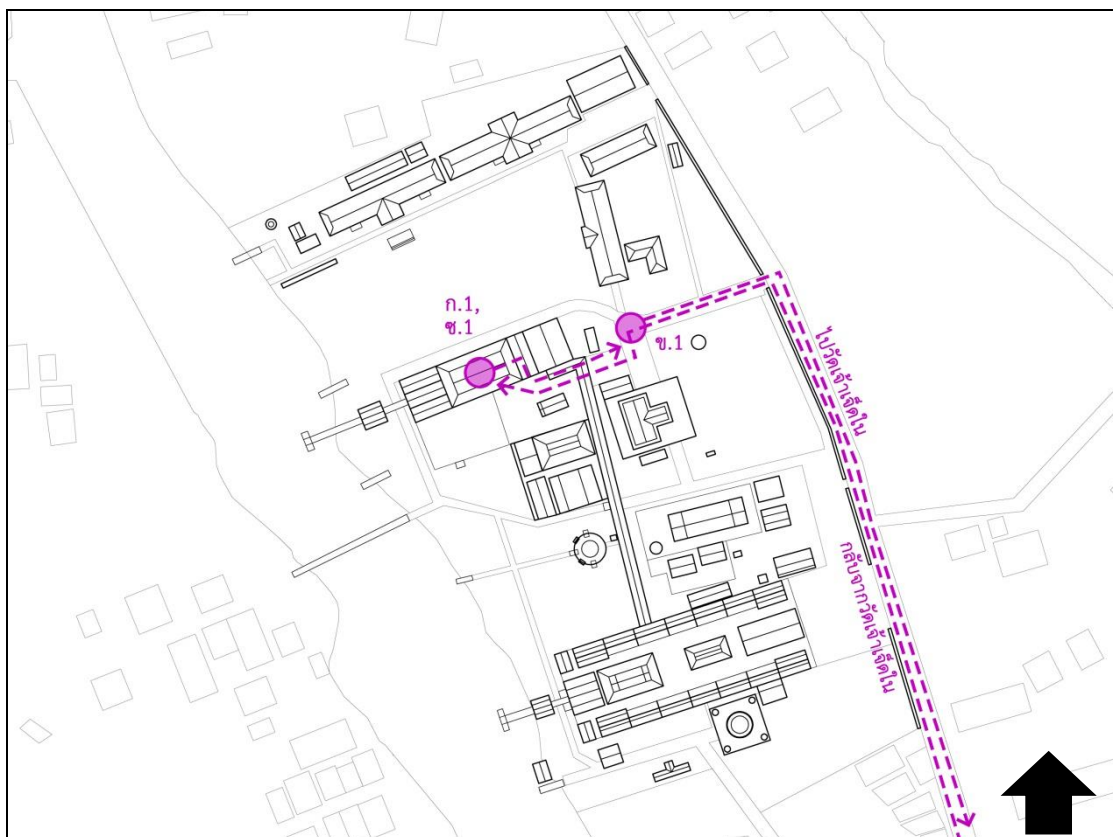
ง. เมื่อขบวนแห่องค์พระพุทธรูปถึงวัดเจ้าเจ็ดใน (ง.1) แล้ว ตัวแทนชาวบ้าน ประชาชนผู้ร่วมงาน และไวยาวัจกรจะพากันอัญเชิญองค์พระพุทธรูปขึ้นที่วัดเจ้าเจ็ดในเพื่อเตรียมทำพิธีในลำดับต่อไป

จ. หลังจากได้อัญเชิญองค์พระพุทธรูปขึ้นมาที่วัดเจ้าเจ็ดในแล้ว ตัวแทนชาวบ้าน ประชาชนผู้เข้าร่วมงาน และไวยาวัจกรจะร่วมกันรับประทานอาหารที่บริเวณใกล้กับโบสถ์วัด (จ.1) เจ้าเจ็ดในและตั้งขบวนที่บริเวณหน้าโบสถ์วัดเจ้าเจ็ดในเพื่อเตรียมทำพิธีแห่องค์พระพุทธรูปรอบโบสถ์ 3 รอบ

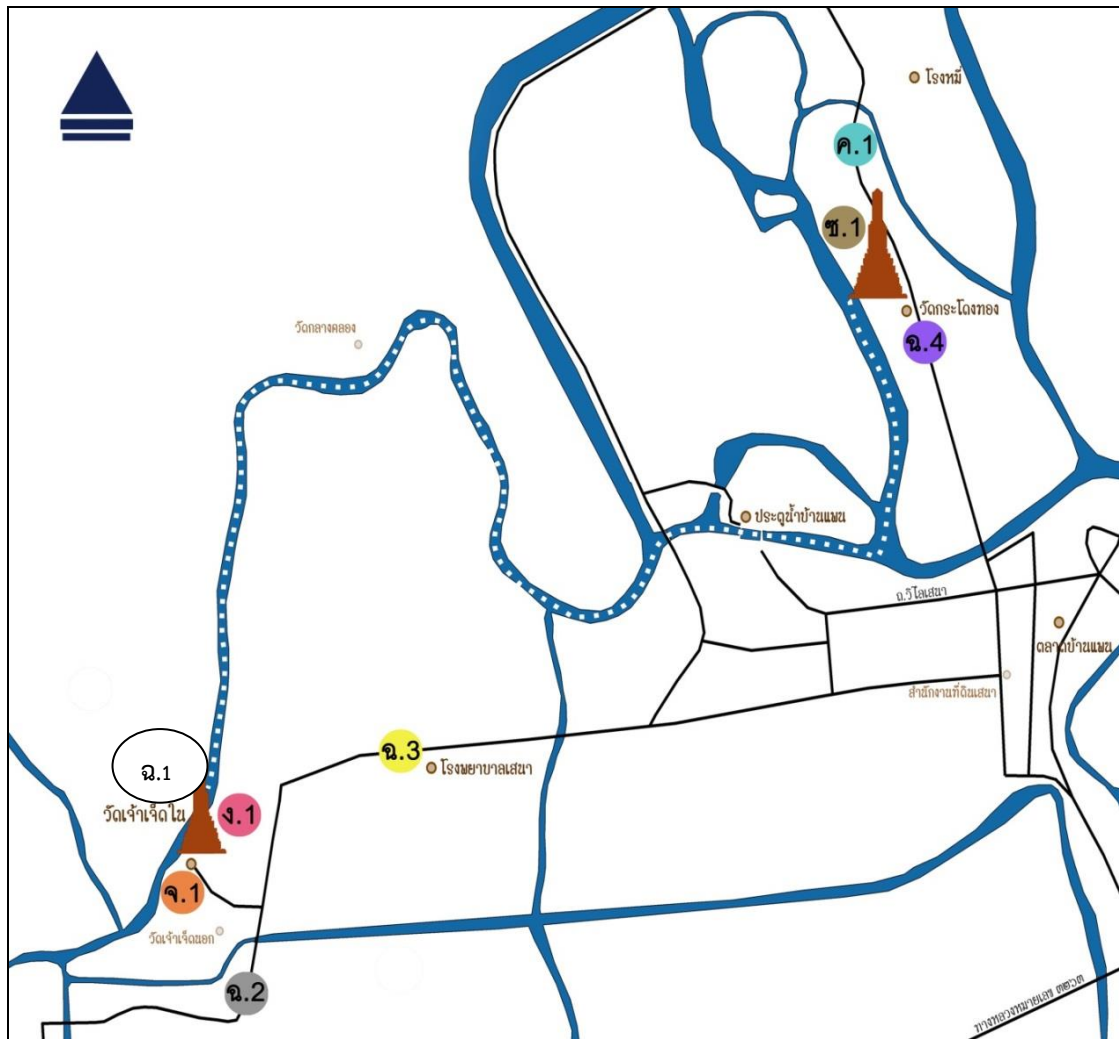
ฉ. อัญเชิญองค์พระพุทธรูปแห่ออกจากวัดเจ้าเจ็ดในโดยตัวแทนชาวบ้าน และประชาชนผู้เข้าร่วมงานร่วมอัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นบนรถทรง แล้วแห่ออกจากวัดเจ้าเจ็ดใน (ฉ.1) แวะที่เทศบาลตำบลเจ้าเจ็ด (ฉ.2) โรงพยาบาลเสนา (ฉ.3) ตลาดสด เพื่อให้ประชาชนได้ร่วมทำบุญ ปิดทอง แล้วจึงเคลื่อนขบวนเข้าสู่วัดกระโดงทอง (ฉ.4)

ช. เมื่อแห่กลับมาถึงวัดกระโดงทอง ตัวแทนชาวบ้าน และประชาชนผู้ร่วมงานอัญเชิญองค์พระพุทธรูปมาประดิษฐาน ณ ศาลาการเปรียญ (ช.1) และทำพิธีการสักการะโดยการปิดทอง จุด

ประทัด และรำ 3 รอบองค์พระพุทธรูทเกษรในศาลาการเปรียญเพื่อ
เป็นการถวายและสักการะ

รูป 24 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานแห่พระพุทธรูทเกษรในอดีตทางบกวันที่ 2
ที่มา ผู้วิจัย

รูป 25 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมภายนอกวัดที่เกิดขึ้นในงานแห่พระพุทธรูปในอดีตทางบก
วันที่ 2

ที่มา: ผู้วิจัย

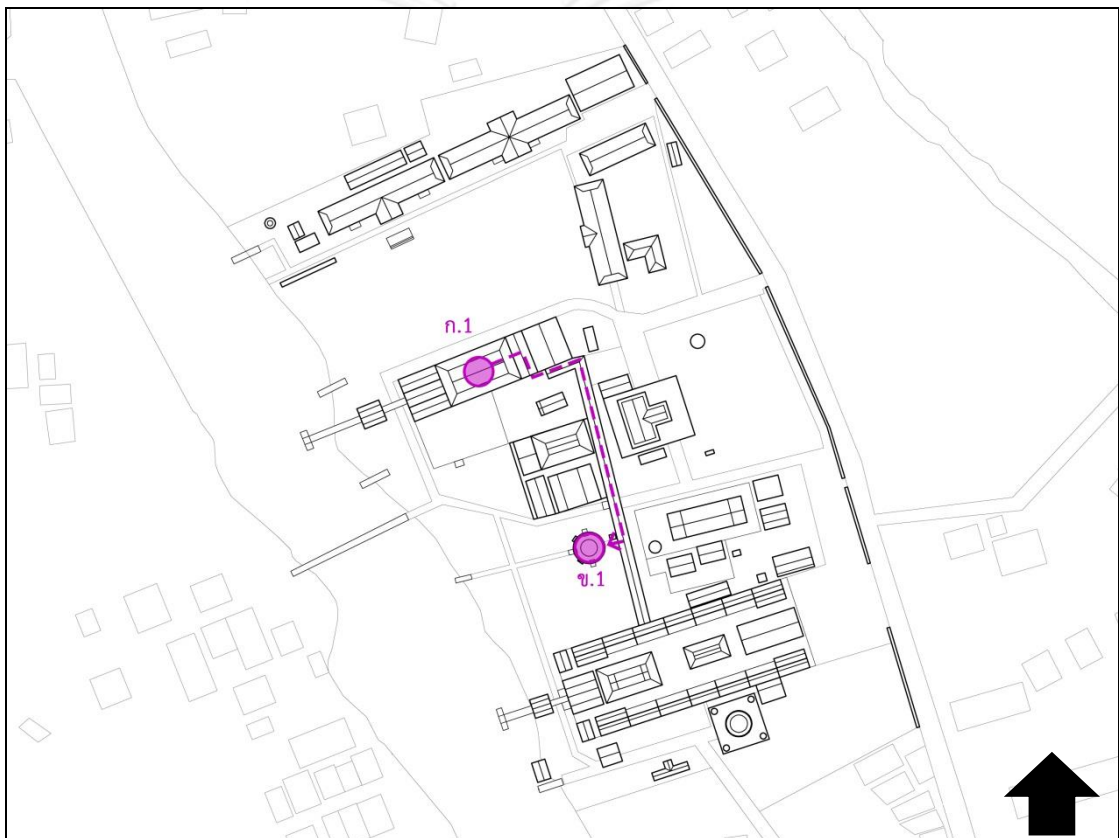
รูป 26 แสดงตำแหน่งของกิจกรรมภายนอกวัดที่เกิดขึ้นในงานแห่พระพุทธรักษาทางบกวันที่ 2

ที่มา: ผู้วิจัย

(3) วันที่ 3 วันสมโภชองค์พระพุทธรูทเกสร (ตำแหน่งตามรูปที่ 27)

ก. ในวันที่ 3 ของงานประเพณีแห่งองค์พระพุทธรูทเกสร
ตัวแทนชาวบ้าน ประชาชนผู้เข้าร่วมงาน ไวยาวัจกร รวมทั้งเจ้า
อาวาสและพระภิกษุสงฆ์ ร่วมกันทำทำบุญเลี้ยงพระให้กับองค์
พระพุทธรูทเกสร ณ ศาลาการเปรียญ (ก.1) ก่อนอัญเชิญกลับ

ข. ตัวแทนชาวบ้าน ประชาชนผู้เข้าร่วมงานก็จะร่วมกัน
อัญเชิญองค์พระพุทธรูทเกสรกลับสู่พระปรารค์ (ข.1)

รูป 27 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานแห่งพระพุทธรูทเกสรในอดีตทางบกวันที่ 3

ที่มา: ผู้วิจัย

3.3.3 ขั้นตอนกิจกรรมการรื้อฟื้นการแห่พระทางน้ำในปัจจุบัน

3.3.3.1 โครงสร้างและขั้นตอนการเตรียมงานก่อนวันจริง

- (1) เจ้าอาวาสจะบอกฤกษ์วันงานที่จะจัดพิธีแห่องค์พระพุทธรูป
- (2) ไวยาวัจกรจัดการประชุมกันที่โรงเรียนวัดกระโตงทอง ในฐานะประธานการจัดงาน ทำการเชิญ ตัวแทนจาก อบต.บ้านโพธิ์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านต่างๆ ตัวแทนชาวบ้าน ได้แก่ นายกสมาคมหอการค้า ผู้อาวุโส ตัวแทนจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตัวแทนกลุ่มคนรักวัดกระโตงทอง ร่วมประชุมวางแผนงานต่างๆและแจกจ่ายงาน ได้แก่ งานเตรียมการประชาสัมพันธ์ งานประสานติดต่อภายในตำบลและระหว่างตำบล การติดต่อประสาน ลิเก รถ ตลาดนัด ไฟประดับ ที่จะนำมาใช้ในงานประเพณี
- (3) ภายหลังจากประชุมฝ่ายต่างๆ ได้ดำเนินการตามหน้าที่ดังต่อไปนี้
 - ไวยาวัจกร ประสานกับทางวัดกระโตงทอง ในการเตรียมการสถานที่ในการรองรับพื้นที่การจัดกิจกรรมภายในวัดตลอดจนการประสานงานกับทาง วัดเจ้าเจ็ดในเกี่ยวกับกำหนดการในพิธี
 - องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์ มีหน้าที่สำคัญในการ
 - 1) ประสานงานกับหน่วยงานราชการและ องค์การบริหารส่วนตำบลอื่นในการติดต่อขอใช้สถานที่
 - 2) แจ้งกิจกรรมประเพณีให้ทราบเพื่อขอความร่วมมือในการส่งเสริมเข้าร่วมประกวดขบวนเรือ
 - 3) เตรียมเรือสำหรับผู้เข้าร่วมขบวนแห่
 - 4) ติดต่อประสานในพิธีเพื่อเปิดงาน
 - คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สนับสนุนด้านการวางแผนพื้นที่จัดเตรียมงานตั้งแต่การอัญเชิญพระลงเรือทรง ผ่านประตูน้ำ ไปจนถึง อัญเชิญพระขึ้นที่วัดเจ้าเจ็ด
 - กลุ่มคนรักวัดกระโตงทอง จัดเตรียมความพร้อมของเรือทรงและพื้นที่จัดงานร่วมกับวัดกระโตงทอง
 - ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่สำคัญในการกระจายข่าวเกี่ยวกับงานประเพณีให้ชาวบ้านทราบและตัวกลางสำคัญในการรับสมัครขบวนเรือที่จะเข้าร่วมประกวด

3.3.3.2 ขั้นตอนลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่1-3ของงานประเพณี

งานรื้อฟื้นประเพณีแห่งองค์พระพุทธรูปทางน้ำในปัจจุบันจัดขึ้น 3 วัน โดยในแต่ละวันมีขั้นตอนเหตุการณ์ดังต่อไปนี้

(1) วันที่ 1 วันเตรียมการ วันอาทิตย์ที่ 3 พฤศจิกายน 2556
(ตำแหน่งตามรูปที่ 28)

ก. เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร และตัวแทนชาวบ้านได้ร่วมกัน จัดเตรียมสถานที่และทำความสะอาดภูมิทัศน์รอบๆวัดกระโดงทอง โดยเฉพาะพื้นที่จากพระปรารักษ์ (ก.1) ไปยังศาลาการเปรียญ (ก.2) ซึ่งเป็นเส้นทางในการแห่องค์พระพุทธรูป ศาลาการเปรียญซึ่งเป็นประดิษฐานองค์พระพุทธรูป และร่วมกันจัดเตรียมรถทรงไว้ที่ลานหน้าข้างมณฑปอดีตเจ้าอาวาส (ก.3) ใกล้ศาลาการเปรียญ และเรือทรงไว้ที่ท่าหน้าศาลาหมุกุฎ (ก.4) พร้อมทั้งเตรียมอาหารที่โรงครัวด้านหลังศาลาการเปรียญ (ก.5) เพื่อรองรับประชาชนผู้เข้าร่วมงาน

ข. เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร และตัวแทนชาวบ้านได้ร่วมกัน จัดเตรียมสถานที่ภายในวัดกระโดงทอง โดยมีสถานที่สำคัญที่ต้องจัดเตรียมคือ ศาลาการเปรียญ (ข.1) สะพานเชื่อมระหว่างศาลาการเปรียญ (ข.2) ไปยังกุฎิ โรงทาน และพื้นที่ทำน้ำหน้าศาลาหมุกุฎิ (ข.3) ที่จอดเรือทรงและรถทรง (ข.4) ซึ่งอยู่บริเวณลานหน้าข้างมณฑปอดีตเจ้าอาวาสโดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้รู้แผนงานที่จะเกิด พร้อมทั้งไวยาวัจกรเป็นผู้ประสานการร่วมงานไปสู่ตัวแทนชาวบ้าน เพื่อสนับสนุนการเตรียมดำเนินการในสถานที่แต่ละจุด

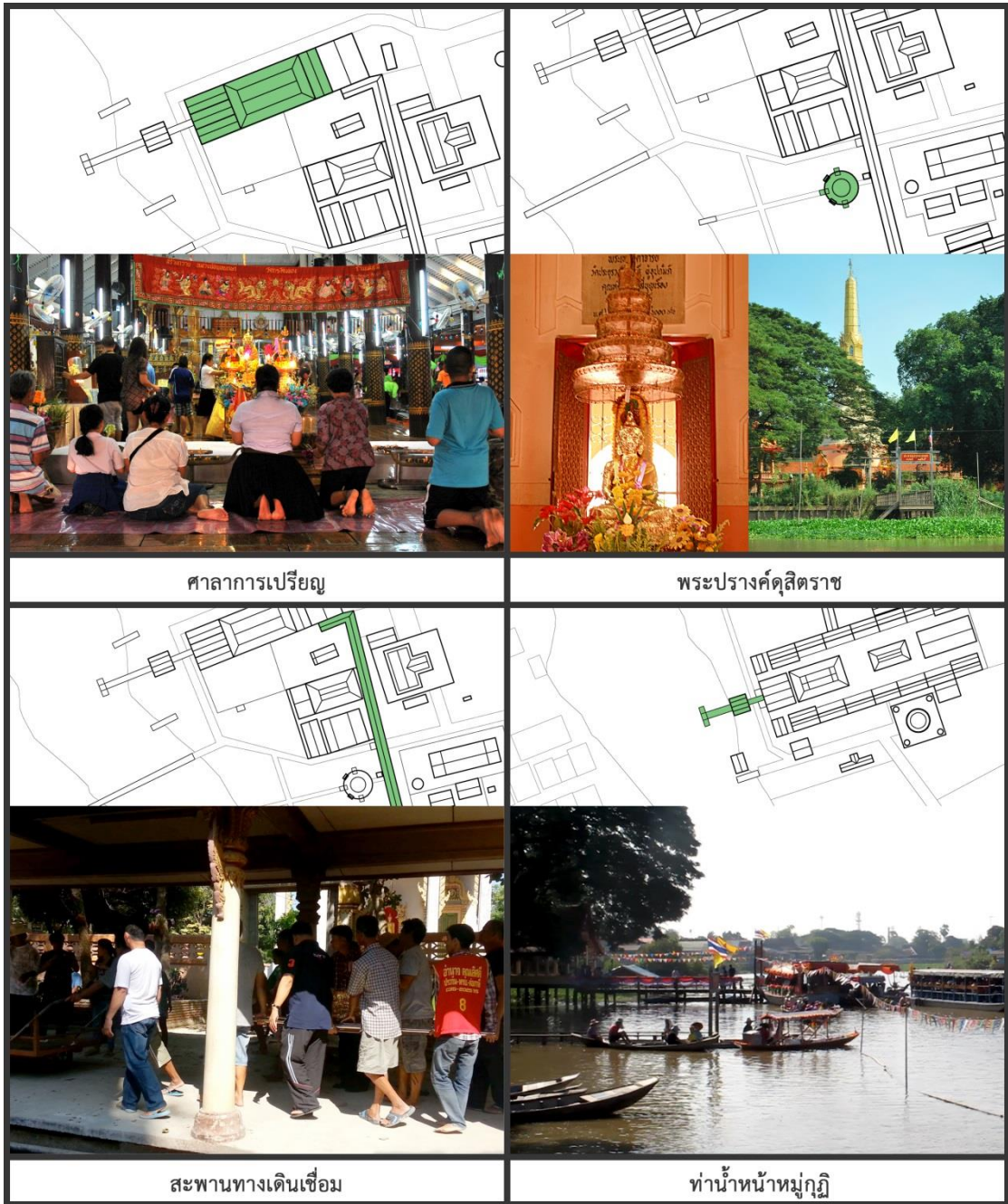
ค. ตัวแทนชาวบ้าน 4-6คน ไวยาวัจกร และเจ้าอาวาส ทำพิธีอัญเชิญองค์พระพุทธรูปออกจาก (ค.1) พระปรารักษ์ไปยังศาลาการเปรียญ (ค.2) เวลาประมาณ 15.00 นาฬิกา โดยตัวแทนชาวบ้าน 4 คนเป็นผู้อัญเชิญองค์พระพุทธรูปพร้อมทั้งประชาชนที่มาเข้าร่วมพิธีโดยจุดประทัดตลอดเส้นทาง

ง. หลังจากตัวแทนชาวบ้าน 4 คนได้อัญเชิญองค์พระพุทธรูปออกจากพระปรารักษ์ (ง.1) มาประดิษฐานไว้ ณ ศาลาการเปรียญ (ง.2) ประชาชนและชาวบ้านผู้มาเข้าร่วมพิธีก็ร่วมสักการะพระพุทธรูปที่ศาลาการเปรียญ

รูป 28 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานรื้อฟื้นแห่งพระพุทธเกษรในปัจจุบันทางบก
วันที่ 1

ที่มา: ผู้วิจัย

ศาลาการเปรียญ

พระปรางค์ดุสิตราช

สะพานทางเดินเชื่อม

ทำนบน้ำหน้าหมู่กุฏิ

รูป 29 แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานรื้อฟื้นแห่งพระพุทธรูปในปัจจุบันทางบกวันที่ 1

ที่มา: ผู้วิจัย

ก.1 พื้นที่หน้าพระปรารงค์ดุสิต ราช	ก.2 ศาลาการเปรียญ	ก.3 ลานหน้าข้างมณฑปอดีต เจ้าอาวาส
ก.4 ทำน้ำศาลาหมู่กุฎิ	ก.5 โรงครัว	ข.1 ศาลาการเปรียญ
ข.2 สะพานเชื่อมระหว่างศาลา การเปรียญ	ข.3 พื้นที่ทำน้ำหน้าศาลาหมู่กุฎิ	ข.4 ที่จอดรถทรง
ค.1 อัญเชิญจากพระปรารงค์ ดุสิตราช	ค.2 ไปศาลาการเปรียญ	ง.1 และ ง.2 ประดิษฐาน ณ ศาลาการเปรียญ

รูป 30 ภาพประมวลเหตุการณ์วันเตรียมการณ (วันอาทิตย์ที่ 3 พฤศจิกายน 2556)

ที่มา: ผู้วิจัย, พฤษภาคม 2556.

(2) วันที่ 2 วันแห่งองค์พระพุทธรูป วันจันทร์ที่ 4 พฤศจิกายน 2556 (ตำแหน่งตามรูปที่ 31 และ 32)

ก. ตอนเช้าประมาณ 8.00 นาฬิกา นางร่ำรายถวายหน้า องค์พระพุทธรูป ชาวบ้าน ผู้ว่าราชการจังหวัด นายกองค้การ บริหารส่วนตำบลร่วมสักการะองค์พระพุทธรูป และร่ำรอบพระ พุทธรูป 3 รอบในศาลาการเปรียญ (ก.1)

ข. ชาวบ้าน ผู้ว่าราชการจังหวัด นายกองค้การบริหการ ส่วนตำบลร่วมกันเริ่มพิธีเปิดงานโดยจุดธูปเทียนบูชาโดยผู้ว่า ราชการจังหวัดอยู่หน้าและนายกองค้การบริหการส่วนตำบลบ้านโพธิ์ ตัวแทนเจ้าหน้าที่พร้อมทั้งชาวบ้าน ณ ศาลาการเปรียญ (ข.1)

ค. เจ้าอาวาสวัดกระโดงทองได้ทำพิธีรดน้ำพระพุทธรูป ตลอดทางจากศาลาการเปรียญ (ค.1) ถึงท่าน้ำหน้าหมู่บ้านกุฎิ (ค.2) ที่ จอดเรือทรงก่อนให้กับประชาชนผู้มาร่วมงานพิธีในช่วงเวลา 8.30 นาฬิกา

ง. หลังจากทำพิธีสักการะ ประชาชนผู้ร่วมงาน ตัวแทน ชาวบ้าน และไวยาวัจกรก็จะพากันอัญเชิญองค์พระพุทธรูปไป ประทับ ณ เรือทรงที่ได้จัดเตรียมเอาไว้ ณ ท่าน้ำศาลาหมู่บ้านกุฎิ (ง.1) วัดกระโดงทอง โดยเรือทรงพระพุทธรูปเป็นเรือนำและตามด้วย เรือของผู้เข้าร่วมประกวดเรือสวยงามและเรือของชาวบ้านที่เข้า ร่วมขบวน

จ. ขบวนแห่ของคณะผู้ร่วมงานแห่ออกจากท่าน้ำศาลาหมู่บ้าน กุฎิวัดกระโดงทองโดยใช้คลองรางจรเข้ลงไปทางทิศใต้ผ่าน ประตูน้ำเจ้าเจ็ดเข้าสู่คลองเจ้าเจ็ด ผ่านหน้าวัดกลางคลอง และ เทียบท่าเข้าสู่วัดเจ้าเจ็ดใน (จ.1)

ฉ. เมื่อขบวนแห่องค์พระพุทธรูปถึงวัดเจ้าเจ็ดในแล้ว ตัวแทนชาวบ้านทั้งฝั่งวัดกระโดงทองและตัวแทนชาวบ้านจากฝั่ง วัดเจ้าเจ็ดในที่เตรียมต้อนรับขบวนแห่พร้อมทั้งประชาชนผู้ร่วมงาน และไวยาวัจกรจะพากันอัญเชิญองค์พระพุทธรูปขึ้นที่วัดเจ้าเจ็ด ใน (ฉ.1)

ช. หลังจากได้อัญเชิญองค์พระพุทธรูปขึ้นมาที่วัดเจ้า เจ็ดในแล้ว ไวยาวัจกร ประชาชนผู้เข้าร่วมงาน และตัวแทน ชาวบ้านจากที่ร่วมขบวนมาจากวัดกระโดงทองและรวมทั้งชาวบ้าน

ที่รอเข้าร่วมพิธีแห่งจากทางวัดเจ้าเจ็ดในก็จะร่วมกันรับประทาน
อาหารที่บริเวณใกล้ๆกับโบสถ์ (ฉ.1) วัดเจ้าเจ็ดใน

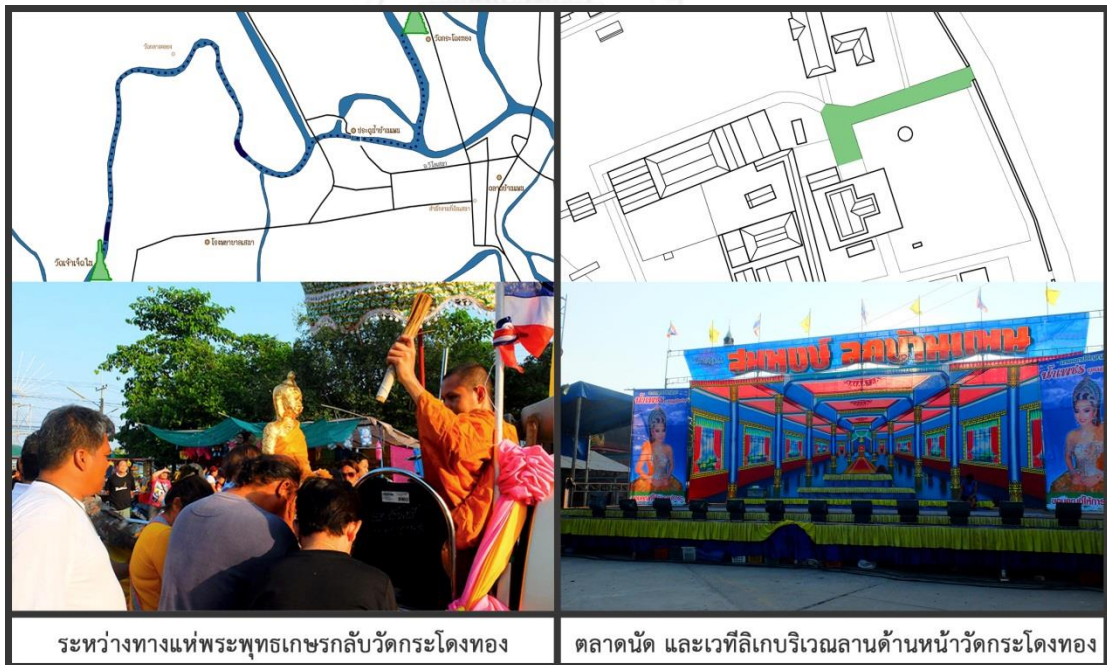
ข. ไวยาวัจกร ประชาชนผู้เข้าร่วมงาน และตัวแทน
ชาวบ้านจัดตั้งขบวนที่บริเวณหน้าโบสถ์วัดเจ้าเจ็ดในเพื่อเตรียมทำ
พิธีแห่องค์พระพุทธรูปรอบโบสถ์ 3 รอบ (ข.1)

ค. ร่วมอัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นบนรถทรงแห่ออกจากวัด
เจ้าเจ็ดใน โดยตัวแทนชาวบ้าน และประชาชนทั้งฝั่งวัดกระโดงทอง
และวัดเจ้าเจ็ดใน แล้วแห่ที่เทศบาลตำบลเจ้าเจ็ด (ข.1)
โรงพยาบาลเสนา (ข.2) ตลาดสด (ข.3) เพื่อให้ประชาชนได้ร่วม
ทำบุญสักการะ ปิดทอง แล้วจึงเคลื่อนขบวนเข้าสู่วัดกระโดงทอง
(ข.4)

ณ. เมื่อแห่กลับมาถึงวัดกระโดงทอง ตัวแทนชาวบ้าน
และประชาชนผู้ร่วมงานอัญเชิญองค์พระพุทธรูปประดิษฐาน
ณ ศาลาการเปรียญ (ณ.1)

ญ. ตัวแทนชาวบ้าน และประชาชนผู้ร่วมงานทำพิธีการ
สักการะโดยการปิดทอง จุดประทัด และรำ 3 รอบองค์พระพุท
ธรูปในศาลาการเปรียญ (ญ.1) เพื่อเป็นการถวายและสักการะ

ฎ. ประชาชนร่วมกันร่วมกิจกรรมซึ่งประกอบด้วยตลาด
นัดร้านค้าของกินและของใช้จากชาวบ้าน ลิเก บริเวณลานจอดรถ
(ฎ.1) ภายในวัดกระโดงทอง

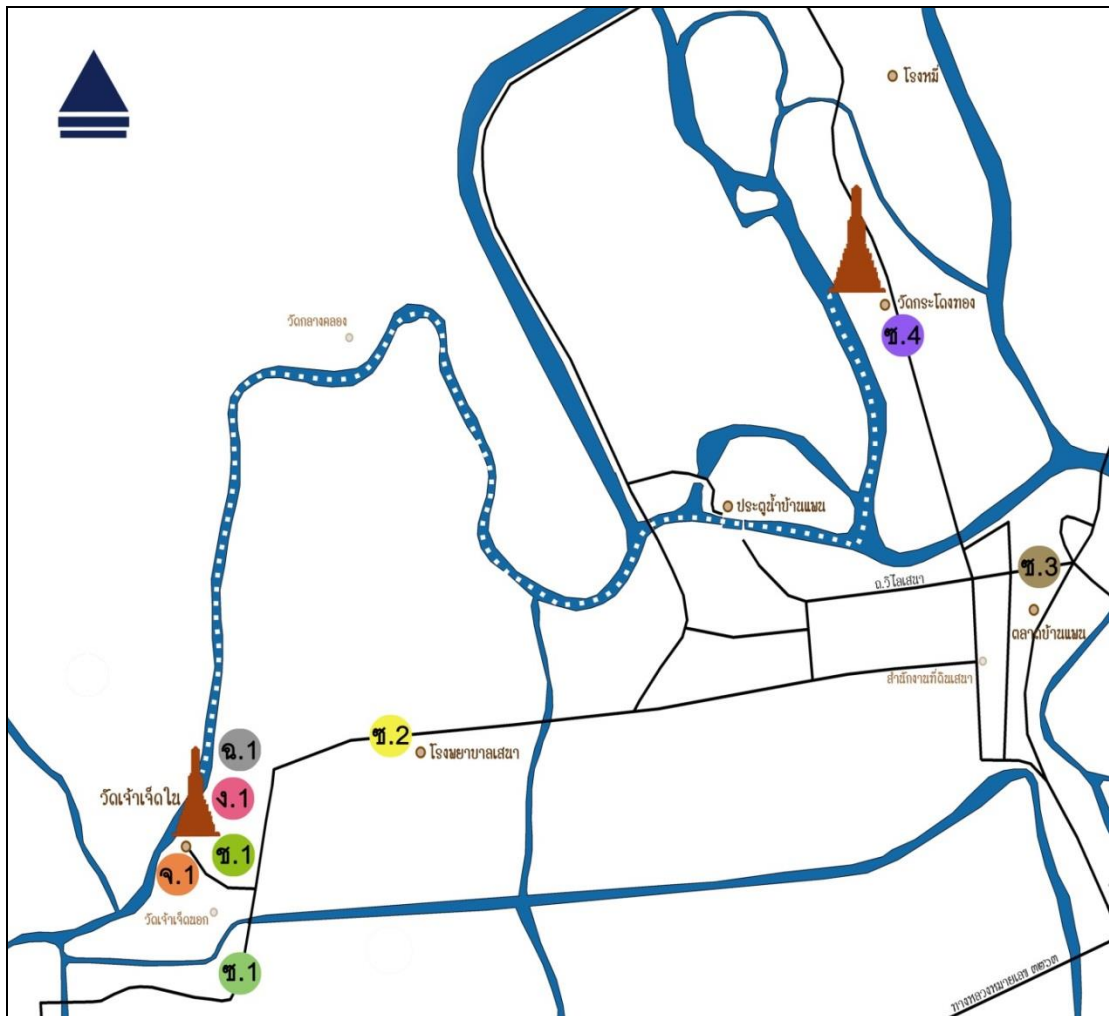

ระหว่างทางแห่พระพุทธรูปกลับวัดกระโดงทอง

ตลาดนัด และเวทีลิเกบริเวณลานด้านหน้าวัดกระโดงทอง

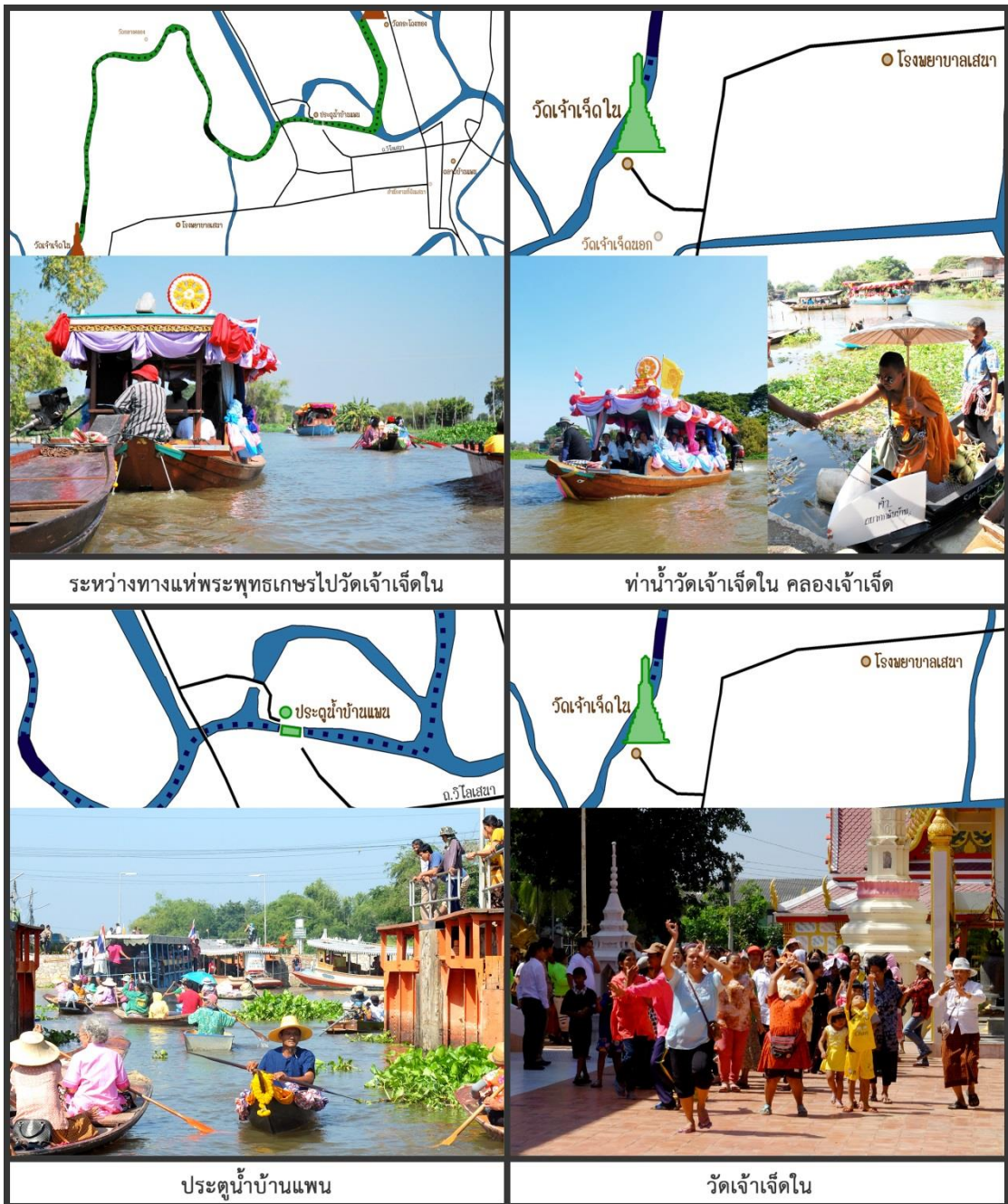
รูป 31 แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานรื้อฟื้นแห่พระพุทธรูปในปัจจุบันทางบกวันที่ 2

ที่มา: ผู้วิจัย

รูป 32 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมภายนอกวัดกระโดงทองที่เกิดขึ้นในงานรื้อฟื้นแห่งพระพุทธรูปในปัจจุบันวันที่ 2

ที่มา: ผู้วิจัย

รูป 33 แสดงตำแหน่งของกิจกรรมภายนอกวัดกระโดงทองที่เกิดขึ้นในงานเรือพื้นแห่พระพุทธรูปในปัจจุบันวันที่ 2

ที่มา: ผู้วิจัย

รูป 34 ประมวลภาพเหตุการณ์วันแห่พระพุทธรูปช่วงตั้งแต่วัดกระโดงทองถึงวัดเจ้าเจ็ดใน
(วันจันทร์ที่ 4 พฤศจิกายน)

ที่มา: ผู้วิจัย พฤษภาคม 2556.

ง.1 วัดเจ้าเจ็ดใน	จ.1 วัดเจ้าเจ็ดใน
ฉ.1 โบสถ์วัดเจ้าเจ็ดใน	ช.1 องค์พระพุทธรูปเพชรรอบโบสถ์ 3 รอบ
ซ.1 เทศบาลตำบลเจ้าเจ็ด	ซ.2 โรงพยาบาลเสนา
ซ.3 ตลาดสด	ซ.4 วัดกระโดงทอง
ณ.1,ณ.1 ศาลาการเปรียญ	ณ.1 ลานจอดรถ

รูป 35 ประมวลภาพเหตุการณ์วันแห่พระพุทธรูปจากวัดเจ้าเจ็ดในกลับวัดกระโดงทอง

ที่มา: ผู้วิจัย

(3) วันที่ 3 วันสมโภชองค์พระพุทธรูทเกษร วันอังคารที่ 5
พฤศจิกายน 2556 (ตามตำแหน่งรูปที่ 36)

ก.ในวันที่ 3 ของงานประเพณีแห่องค์พระพุทธรูทเกษร
ตัวแทนชาวบ้าน ประชาชนผู้เข้าร่วมงาน ไวยาวัจกร รวมทั้งเจ้า
อาวาสวัดกระโตงทองและพระภิกษุสงฆ์ ร่วมกันทำทำบุญเลี้ยงพระ
ที่ศาลาการเปรียญ(ก.1)ให้กับองค์พระพุทธรูทเกษรก่อนอัญเชิญกลับ
ประดิษฐานที่พระปรารค์

ข.ตัวแทนชาวบ้าน ประชาชนผู้เข้าร่วมงานก็จะร่วมกันทำ
พิธีอัญเชิญองค์พระพุทธรูทเกษรกลับสู่พระปรารค์(ข.1) ณ วัดกระโตง
ทอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รูป 36 แผนที่แสดงตำแหน่งของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในงานรื้อฟื้นแห่งพระพุทธรูปในปัจจุบันวันที่ 3

ที่มา: ผู้วิจัย

รูป 37 ประมวลภาพเหตุการณ์วันสมโภชองค์พระพุทธเกษร (วันอังคารที่ 5 พฤศจิกายน 2556)

ที่มา: ผู้วิจัย

3.3.3.3 ความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้เข้าร่วมงานรื้อฟื้นประเพณีแห่พระพุทธรเกษร

จากการสัมภาษณ์ประชาชนผู้เข้าร่วมงานรื้อฟื้นประเพณีแห่พระพุทธรเกษรสามารถสรุปได้ว่า

- ความเชื่อ และความศรัทธาคือสาเหตุหลักของการเข้าร่วมงานรื้อฟื้นประเพณีแห่พระพุทธรเกษรของประชาชนในชุมชน
- การเดินทางของประชาชนผู้เข้ามาร่วมงานส่วนใหญ่ใช้การสัญจรทางบกโดยรถยนต์ รองลงมาใช้ทางสัญจรทางน้ำโดยเรือ โดยมีบางส่วนใช้การเดินทางเท้ามายังวัด
- ผู้คนเข้าร่วมงานเห็นว่าสถานที่และเส้นทางเดินเรือเหมาะสม
- ผู้เข้าร่วมงานมีความพึงพอใจในด้านต่างๆดังต่อไปนี้
 - พื้นที่ที่ใช้ในการรองรับประชาชนผู้เข้ามาร่วมงานเพื่อไว้ใช้รับประทานอาหารมีความสะดวก
 - ขบวนเรือมีความสวยงาม ทำให้ประชาชนรู้สึกถึงอดีตเมื่อครั้งยังไม่มี การปรับเปลี่ยนเป็นการแห่ทางบก
 - วิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน และการเข้าร่วมประเพณีของประชาชนในท้องถิ่น
- ผู้เข้าร่วมงานมีความเห็นว่าควรปรับปรุงและเพิ่มเติมองค์ประกอบต่างๆในการจัดงานดังต่อไปนี้
 - ควรมีที่จอดรถเพิ่มมากขึ้น
 - ควรมีการวางแผนรองรับพื้นที่การเดินทางหากพื้นที่น้ำท่วม
 - ควรมีการปรับปรุงเรื่องจุดทิ้งขยะที่ชัดเจนในบริเวณจุดรับประทานอาหารวัดกระโดงทอง
 - ควรมีกิจกรรมเพิ่มมากขึ้นทั้งในบริเวณพื้นที่วัด และในขบวนแห่ เช่น การละเล่นพื้นเมืองต่างๆ
 - ควรปรับปรุงเรื่องความสะอาดของภูมิทัศน์หน้าบ้าน ด้านที่ขบวนเรือแล่นผ่านเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และสวยงามยิ่งขึ้น
 - ควรรื้อหรือมีการปรับปรุงสะพานข้ามคลองบริเวณหน้าวัดให้สามารถเปิดปิดหรือเรือรอดผ่านได้

บทที่ 4 บทวิเคราะห์

4.1 การเปลี่ยนแปลงประเพณีการแห่องค์พระพุทธรูป

ตลอดระยะเวลาที่มีการจัดงานประเพณีการแห่พระพุทธรูปมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบหลัก 3 ครั้ง คือ การแห่พระพุทธรูปทางน้ำ การแห่พระพุทธรูปทางบก และการแห่พระพุทธรูปในรูปแบบปัจจุบัน ซึ่งการแห่ในแต่ละรูปแบบมีรายละเอียดทั้งในส่วนที่เหมือนและแตกต่างกัน โดยในการศึกษาได้พิจารณาประเด็นการเปลี่ยนแปลงใน 2 ด้านคือ

- 1) การเปลี่ยนแปลงตำแหน่งสำคัญทางพิธีการขององค์พระพุทธรูป
- 2) การเปลี่ยนแปลงเส้นทางเคลื่อนองค์พระพุทธรูป

4.1.1 การเปลี่ยนแปลงตำแหน่งสำคัญทางพิธีการขององค์พระพุทธรูป

ก) การแห่ทางน้ำ

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งสำคัญทางพิธีการขององค์พระพุทธรูปสามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วงคือ ช่วงก่อนมีการสร้างศาลาการเปรียญและช่วงหลังสร้างศาลาการเปรียญ โดยในช่วงก่อนมีศาลาการเปรียญนั้น พระพุทธรูปอยู่ในตำแหน่งสำคัญ 2 แห่งคือพระปรางค์ดุสิตราชและท่าน้ำหน้าพระปรางค์ดุสิตราชแต่ต่อมาภายหลังการสร้างศาลาการเปรียญ ได้มีการเคลื่อนองค์พระพุทธรูปจากพระปรางค์ดุสิตราชไปประดิษฐานไว้ที่ศาลาการเปรียญก่อนจะอัญเชิญลงเรือทรงตามลำดับ

ข) การแห่ทางบก

ตำแหน่งจากพระปรางค์สู่ศาลาการเปรียญยังคงเหมือนเดิม หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งจากท่าน้ำมาเป็นลานข้างมณฑปอดีตเจ้าอาวาส เนื่องจากมีการเปลี่ยนพาหนะทรง

ค) การรื้อฟื้นการแห่ทางน้ำ

พระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ใน 3 ตำแหน่ง คือ พระปรางค์ดุสิตราช ศาลาการเปรียญ และ กุฏิเหมือนกับการแห่ทางบก

ตาราง 2 ตารางสรุปการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งสำคัญทางพิธีการขององค์พระพุทธรูป

รูปแบบ	แผนผัง	ลักษณะการเปลี่ยนแปลง
การแห่ทางน้ำ (ก่อนมีศาลาการ เปรียญ)		พระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ใน 2 ตำแหน่งที่ สำคัญคือ พระปรารค์ดุสิตราชและทำน้ำหน้า พระปรารค์ดุสิตราช
การแห่ทางน้ำ (หลังมีศาลาการ เปรียญ)		พระพุทธรูปประดิษฐานย้ายจากการ ประดิษฐานที่ทำน้ำไป ที่บริเวณศาลาการ เปรียญก่อนจะอัญเชิญลงเรือทรงตามลำดับ
การแห่ทางบก		มีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งจากทำน้ำหน้าพระ ปรารค์ดุสิตราชไปยังศาลาการเปรียญก่อนที่จะ ประดิษฐานขึ้นรถทรงบริเวณลานหน้าร้านขาย น้ำ
การรื้อฟื้นการแห่ ทางน้ำ		พระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ใน 3 ตำแหน่ง คือ พระปรารค์ดุสิตราช ศาลาการเปรียญ และ กุฏิ

จุดสีแดง ♦ แสดงตำแหน่งสำคัญทางพิธีการขององค์พระพุทธรูป

4.1.2 การเปลี่ยนแปลงเส้นทางการเคลื่อนองค์พระพุทธรูปภายในวัด

ก) การแห่ทางน้ำ

ทำการเคลื่อนองค์พระพุทธรูปออกจากพระปรารักษ์ ไปประดิษฐานที่โปะะทรงที่ชาวบ้านจัดเตรียมรอไว้บริเวณทำนน้ำหน้าพระปรารักษ์โดยใช้เส้นทางเดินหน้าพระปรารักษ์

ส่วนในเวลาต่อมาเมื่อมีการสร้างศาลาการเปรียญขึ้นจึงเปลี่ยนไปใช้เส้นทางเดินเชื่อมสะพานระหว่างหมู่กุฏิและศาลาการเปรียญและทำนน้ำตามลำดับ

ข) การแห่ทางบก

ทำการเคลื่อนองค์พระพุทธรูปออกจากพระปรารักษ์ไปประดิษฐานที่ศาลาการเปรียญเพื่อทำพิธีกรรมทางศาสนา ก่อนจะอัญเชิญไปยังรถทรงที่จอดอยู่ด้านมณฑปอดีตเจ้าอาวาส

ค) การแห่ในปัจจุบัน

ในการแห่ออกจากวัดกระโดงทองนั้นทำการแห่ทางน้ำ โดยทำการเคลื่อนองค์พระพุทธรูปออกจากพระปรารักษ์ไปประดิษฐานที่ศาลาการเปรียญเพื่อทำพิธีกรรมทางศาสนา ก่อนจะอัญเชิญไปยังหน้ากุฏิเพื่อลงเรือทรงโดยใช้เส้นทางสะพานเชื่อมระหว่างหมู่กุฏิและศาลาการเปรียญเป็นเส้นทางในการเดินทางสู่กุฏิ ส่วนการแห่กลับวัดกระโดงทองนั้นเป็นการแห่ทางบก โดยเคลื่อนเข้าสู่ลานข้างมณฑปอดีตเจ้าอาวาสและอัญเชิญเข้าศาลาการเปรียญตามลำดับ

ตาราง 3 ตารางสรุปการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการเคลื่อนองค์พระพุทธรูปภายในวัด

รูปแบบ	เส้นทางการเคลื่อนที่ออกจากวัด	เส้นทางการแห่
การแห่ทางน้ำ (ก่อนมีศาลาการเปรียญ)		ทำการเคลื่อนองค์พระพุทธรูปออกจากพระปรารักษ์ ไปประดิษฐานที่โปะะทรงที่ชาวบ้านจัดเตรียมรอไว้บริเวณทำนน้ำหน้าพระปรารักษ์โดยใช้เส้นทางเดินหน้าพระปรารักษ์

จุดสีแดง ● แสดงตำแหน่งสำคัญทางพิธีการขององค์พระพุทธรูป

ตารางที่ 3 ตารางสรุปการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการเคลื่อนองค์พระพุทธรูปภายในวัด (ต่อ)

รูปแบบ	เส้นทางการเคลื่อนที่ออกจากวัด	เส้นทางการแห่
การแห่ทางน้ำ (หลังมีศาลาการเปรียญ)		ทำการเคลื่อนองค์พระพุทธรูปออกจากพระปรารักษ์ไปประดิษฐานที่ศาลาการเปรียญเพื่อทำพิธีกรรมทางศาสนา ก่อนจะอัญเชิญลงเรือที่ทำหน้าศาลาการเปรียญ
การแห่ทางบก		ทำการเคลื่อนองค์พระพุทธรูปออกจากพระปรารักษ์ไปประดิษฐานที่ศาลาการเปรียญเพื่อทำพิธีกรรมทางศาสนา ก่อนจะอัญเชิญไปยังรถทรงที่จอดอยู่ด้านมณฑปอดีตเจ้าอาวาส
การรื้อฟื้นการแห่ทางน้ำ		ในการแห่ออกจากวัดกระโดงทองนั้นทำการแห่ทางน้ำ โดยทำการเคลื่อนองค์พระพุทธรูปออกจากพระปรารักษ์ไปประดิษฐานที่ศาลาการเปรียญเพื่อทำพิธีกรรมทางศาสนา ก่อนจะอัญเชิญไปยังหน้ากุฏิเพื่อลงเรือทรง ส่วนการแห่กลับวัดกระโดงทองนั้นเป็นการแห่ทางบก โดยเคลื่อนเข้าสู่ลานข้างมณฑปอดีตเจ้าอาวาสและอัญเชิญเข้าศาลาการเปรียญ

จุดสีแดง ● แสดงตำแหน่งสำคัญทางพิธีการขององค์พระพุทธรูป

4.1.3 การเปลี่ยนแปลงเส้นทางการเคลื่อนองค์พระพุทธรูปภายนอกวัด

ก) การแห่ทางน้ำ

ในการแห่ออกจากวัดกระโตงทองทั้งก่อนและหลังการสร้างศาลาการเปรียญนั้นใช้เส้นทางอัญเชิญพระพุทธรูปเดียวกัน โดยเป็นการแห่ตามคลองรางจรเข้ลงไปทางทิศใต้ผ่านประตูน้ำเจ้าเจ็ดเข้าสู่คลองเจ้าเจ็ด ผ่านหน้าวัดกลางคลอง และเข้าสู่วัดเจ้าเจ็ดใน ก่อนจะแห่กลับทางน้ำด้วยเส้นทางเดิม

ข) การแห่ทางบก

ในการแห่ออกจากวัดกระโตงทองอัญเชิญพระพุทธรูปออกจากวัดกระโตงทองโดยใช้ถนนธรรมสิทธิ์เสนาขึ้นไปทางทิศเหนือเข้าสู่โรงแรมแล้วย้อนกลับมาผ่านวัดกระโตงทอง ผ่านตลาด แล้วเข้าสู่วัดเจ้าเจ็ดใน

ส่วนการแห่กลับวัดกระโตงทองนั้น แห่ออกจากวัดเจ้าเจ็ดในแควที่เทศบาลเจ้าเจ็ด โรงพยาบาล ตลาดสด และเข้าสู่วัดกระโตงทอง

ค) การรื้อฟื้นการแห่ทางน้ำ

ในการแห่ออกจากวัดกระโตงทองนั้น อัญเชิญพระพุทธรูปแห่ตามคลองรางจรเข้ลงไปทางทิศใต้ผ่านประตูน้ำเจ้าเจ็ดเข้าสู่คลองเจ้าเจ็ด ผ่านหน้าวัดกลางคลอง และเข้าสู่วัดเจ้าเจ็ดใน ส่วนการแห่กลับนั้น แห่จากวัดเจ้าเจ็ดในทางถนนผ่านโรงพยาบาลเสนา ตลาดสด และวัดกระโตงทองตามลำดับ

ตาราง 4 ตารางสรุปการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการเคลื่อนองค์พระพุทธรักษารายนอกวัด

รูปแบบ	เส้นทางการเคลื่อนที่ออกจากวัด
การแห่ทางน้ำ (ทั้งก่อนและหลังมีศาลาการ เปรียญการ)	
การแห่ทางบก	
การรื้อฟื้นการแห่ ทางน้ำ	

4.2 ข้อสังเกตจากการศึกษา

4.2.1 ข้อสังเกตที่พบจากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงในอดีต

4.2.1.1 ข้อสังเกตเกี่ยวกับตำแหน่งสำคัญทางพิธีการขององค์พระพุทธรูป

ก. ตำแหน่งการประดิษฐานองค์พระพุทธรูปที่สำคัญคือ พระปรารักษ์ดุสิตราชและศาลาการเปรียญ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ข. การเลือกตำแหน่งในการอัญเชิญพระพุทธรูปลงเรือทรงหรือรถทรงนั้นพิจารณาจากระยะทางและความสะดวกของพื้นที่ในการเทียบเรือหรือรถ

4.2.1.2 ข้อสังเกตเกี่ยวกับเส้นทางการแห่องค์พระพุทธรูปภายในวัดกระโถงทอง

ก. เส้นทางการอัญเชิญพระพุทธรูปจากพระปรารักษ์ไปสูศาลาการเปรียญ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีต

ข. การเปลี่ยนแปลงเส้นทางเคลื่อนองค์พระพุทธรูปภายในวัดเกิดขึ้นภายหลังการแห่ออกจากศาลาการเปรียญไปยังพาหนะทรงซึ่งสัมพันธ์กับรูปแบบการแห่ที่เปลี่ยนแปลง

ค. สะพานเชื่อมระหว่างกุฏิและศาลาการเปรียญเป็นเส้นทางสำคัญที่ยังคงใช้ในการแห่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หากแต่สภาพภูมิทัศน์ตามแนวสะพานเชื่อมระหว่างกุฏิและศาลาการเปรียญนั้นยังสกปรกและเป็นอันตรายไม่เหมาะแก่การใช้รองรับผู้คนเป็นจำนวนมาก

4.2.1.3 ข้อสังเกตเกี่ยวกับเส้นทางการแห่องค์พระพุทธรูปภายนอกวัดกระโถงทอง

ก. มีการเปลี่ยนแปลงการแห่จากทางน้ำโดยโป๊ะแพไปเป็นการแห่ทางบกโดยรถยนต์

ข. ประตุน้ำเป็นอุปสรรคในการแห่องค์พระพุทธรูปไม่ให้ความต่อเนื่อง

4.2.2 ข้อสังเกตที่พบจากการเข้าร่วมการรื้อฟื้นประเพณีแห่พระทางน้ำ

4.2.2.1 ข้อสังเกตเกี่ยวกับตำแหน่งสำคัญทางพิธีการขององค์พระพุทธรเกษร

ก. ความแคบของพระปรารักษ์และประตูเข้าออกที่มีขนาดเล็ก ทำให้ขั้นตอนการอัญเชิญพระพุทธรเกษรไม่วุ่นวาย เนื่องจากถูกจำกัดด้วยปริมาณคนที่สามารถเข้าพื้นที่ได้

ข. พื้นที่ภายในศาลาการเปรียญมีความกว้างขวาง เพียงพอสำหรับการรวมตัวของประชาชนในการประกอบกิจกรรมต่างๆ เช่น การร่ำรอบองค์พระพุทธรเกษร การอัญเชิญพระพุทธรเกษรประดิษฐานไว้ที่ศาลาการเปรียญจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสม

4.2.2.2 ข้อสังเกตเกี่ยวกับเส้นทางการแห่องค์พระพุทธรเกษรภายในวัดกระโดงทอง

ก. มีการอัญเชิญพระพุทธรเกษรลงสู่เรือทรงบริเวณท่าหน้ากุฏิ เนื่องจากระดับน้ำสูงจนเรือทรงไม่สามารถเคลื่อนที่รอดผ่านสะพานหน้าวัดได้ วัดจึงต้องอัญเชิญพระพุทธรเกษรลงเรือทรงที่บริเวณหน้าหมุกุฏิซึ่งตั้งอยู่ด้านหน้าสะพานแทนระดับน้ำ และสะพานหน้าวัดจึงมีผลต่อเส้นทางการเคลื่อนองค์พระพุทธรเกษรภายในวัด โดยเป็นตัวกำหนดตำแหน่งจุดที่จะอัญเชิญพระพุทธรเกษรลงเรือทรง

ข. ระหว่างการแห่พระพุทธรเกษรออกพระปรารักษ์สู่ศาลาการเปรียญและลงเรือทรงในช่วงเช้ามีผู้เข้าร่วมพิธีเป็นจำนวนมาก

ค. การแห่ออกจากพระปรารักษ์และการแห่กลับเข้าวัดในช่วงเย็นมีผู้เข้าร่วมพิธีน้อย

ง. การจุดประทัดระหว่างตลอดเส้นทางการแห่จากอ้อมนทรายแก่ผู้เข้าร่วมงาน

4.2.2.3 ข้อสังเกตเกี่ยวกับเส้นทางการแห่องค์พระพุทธรเกษรภายนอกวัดกระโดงทอง

ก. เส้นทางการแห่พระพุทธรเกษรเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเพื่อให้คนได้สักการะ และทำบุญร่วมกับวัด ด้วยเหตุนี้เส้นทางการแห่พระพุทธรเกษรในครั้งปัจจุบันจึงมีทั้งเส้นทางทางบกและเส้นทางทางน้ำ โดยการแห่ทางน้ำเป็นการจัดขึ้นเพื่ออนุรักษ์ประเพณีเดิมอันดีงาม ส่วนการแห่ทางบกจัดขึ้นเพื่อให้ประชาชนที่อยู่อาศัยในตลาดได้ร่วมกันทำบุญปิดทองกับองค์พระพุทธรเกษร

ข. ในสภาวะปัจจุบัน การเข้าร่วมทำบุญกับขบวนแห่ทางน้ำเป็นไปได้ยาก เนื่องด้วยอุปสรรคในเรื่องของยานพาหนะ และการรับรู้ตำแหน่งองค์พระของผู้คน

ค. ขบวนแห่พระพุทธรูปทางน้ำมีความสวยงามเนื่องด้วยมีเรือประกวดมากมาย ทำให้เป็นที่สนใจของประชาชนในการเข้าร่วมชมขบวนแห่มากกว่าการแห่ทางบกที่มีเพียงรถเครื่องเสียงและรถทรง

ง. จากการเข้าร่วมการแห่พระพุทธรูปครั้งล่าสุด พบว่ามีการพายเรือเข้าร่วมขบวนแห่ตลอดเวลา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนให้ความร่วมมือและความสนใจกับการแห่พระพุทธรูปทางน้ำในครั้งนี้เป็นอย่างดี

จ. ประชาชนที่พายเรือเข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนสูงอายุ

ฉ. ทิศทางของกระแสน้ำช่วยให้การแห่พระพุทธรูปออกจากวัดกระโดงทองสู่วัดเจ้าเจ็ดในเป็นไปได้อย่างสะดวกมากขึ้นเพราะเป็นการแห่ตามกระแสน้ำ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นอุปสรรคต่อการแห่จากวัดเจ้าเจ็ดในมายังวัดกระโดงทองเช่นเดียวกัน

ช. พื้นที่ในการรับชมขบวนแห่ทางน้ำมีอยู่จำกัดเนื่องจากพื้นที่ริมน้ำส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ส่วนบุคคลยากแก่การเข้าถึง ในขณะที่พื้นที่การรับชมขบวนแห่ทางบกสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่า

ซ. พื้นที่ที่สามารถรับชมขบวนแห่ได้ส่วนใหญ่เป็นสะพานข้ามคลองซึ่งไม่เหมาะสมเพราะอยู่ตำแหน่งที่สูงกว่าเรือทรง

ฌ. มีสถาบันการศึกษาภายในอำเภอเสนาให้ความสนใจเข้าร่วมประเพณีแห่พระพุทธรูปเป็นจำนวนมาก โดยเข้าร่วมในรูปแบบของการร่วมสักการะบริเวณประตูน้ำเจ้าเจ็ด

ญ. การเข้าร่วมขบวนแห่พระพุทธรูปทางน้ำ ของชาวบ้านด้วยเรือลำเล็กเป็นอันตราย

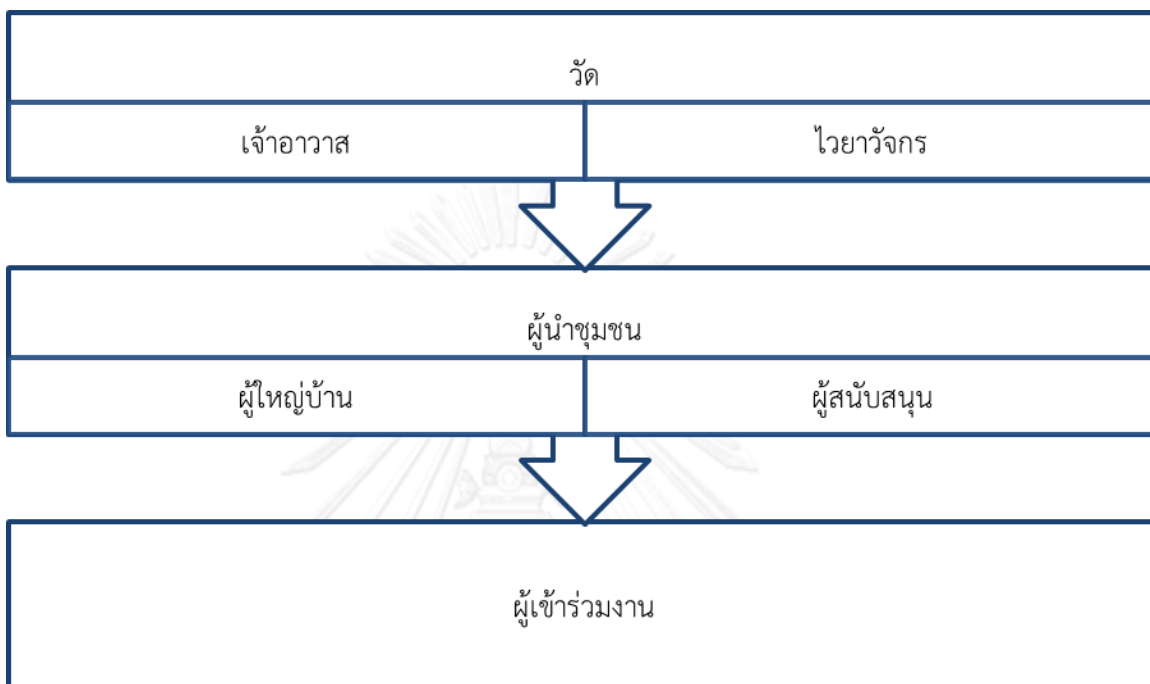
ฎ. การแห่ขบวนเรือผ่านประตูน้ำไม่มีการจัดการ ทำให้เหตุการณ์ในช่วงดังกล่าววุ่นวายและเป็นอันตราย โดยเฉพาะเรือเล็ก และเรือที่แห่มาส่งพระพุทธรูปเฉพาะที่หน้าประตูน้ำ

ฏ. ด้วยตำแหน่งที่ของพื้นที่บริเวณประตูน้ำเจ็ดที่อยู่ใกล้ชุมชนบ้านแพนและระยะเวลาในการรอการปรับระดับน้ำที่ใช้เวลานาน พื้นที่ในบริเวณนี้ น่าจะศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่กิจกรรมและพื้นที่ชมขบวนแห่ต่อไป

ฐ. มีพื้นที่ซ้อนทับในการประกอบกิจกรรมหลายแห่งส่งผลให้บางครั้งเกิดความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ เช่น พื้นที่สำหรับถอดรองเท้าบริเวณหน้าศาลาการเปรียญกับเส้นทางแห่พระพุทธรูป พื้นที่สำหรับจอดรถกับพื้นที่สำหรับจัดงานมหรสพ เป็นต้น

4.3 โครงสร้างผู้จัดงาน

4.3.1 โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของผู้จัดงานในอดีต

แผนภาพ แสดงโครงสร้างผู้จัดงานในอดีต

จากอดีตการแห่งองค์พระพุทธรูทเกษร มีขั้นตอนในการเตรียมงานและได้รับความร่วมมือจากหลายๆฝ่ายประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ วัด ผู้นำชุมชน และประชาชน

ส่วนที่ 1 วัดกระโดงทอง ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการจัดงานและนัดหมายการประชุมซึ่งมีบุคคลที่มีบทบาทสำคัญดังนี้

ก. เจ้าอาวาส ทำหน้าที่สำคัญดังนี้

- แจ้งบอกฤกษ์แห่งองค์พระพุทธรูทเกษรให้กับไวยาวัจกรที่เป็นตัวแทนชาวบ้าน

- อนุญาตให้จัดงานในวัดกระโดงทอง โดยใช้สถานที่ภายในบริเวณวัด และ จุดสำคัญต่างๆ ภายในวัด

ข. ไวยาวัจกร ทำหน้าที่ดังต่อไปนี้

- แจ้งผู้ใหญ่บ้านและผู้สนับสนุนงานประเพณีจากฤกษ์ที่ได้รับมาจากเจ้า อาวาสวัดกระโดงทอง

- จัดเตรียมสถานที่บริเวณภายนอกและภายในวัดร่วมกับตัวแทนในแต่ละ ฝ่ายเพื่อรองรับงานประเพณี

- จัดเตรียมหาเรือทรง 5 ลำและเรือร่วมขบวนที่จะมาร่วมงาน
ประเพณีในวันงานประเพณี

- แจ่งชาวบ้านผู้มีจิตศรัทธาเกี่ยวกับ วัน เวลา และสถานที่ เพื่อเข้า
ร่วมงาน ประเพณีที่จะเกิดขึ้น

ส่วนที่ 2 ผู้นำชุมชน ทำหน้าที่สำคัญในการสื่อสารและตัวกลางในการประสานงาน
ระหว่างชุมชนกับวัด โดยมีประกอบด้วยบุคคลสำคัญดังต่อไปนี้

ก. **ผู้ใหญ่บ้าน** ทำหน้าที่ดังต่อไปนี้

- แจ่งข่าวสารให้กับชาวบ้านในชุมชนได้รับทราบถึงฤกษ์ยาม
กิจกรรม วัน เวลา และสถานที่เกี่ยวกับงานประเพณีที่จะเกิด

- เป็นตัวกลางประสานงานในการจัดเตรียมกิจกรรมและสถานที่
เพื่อรองรับประเพณีที่จะเกิดขึ้นผู้ให้การสนับสนุนงานประเพณี

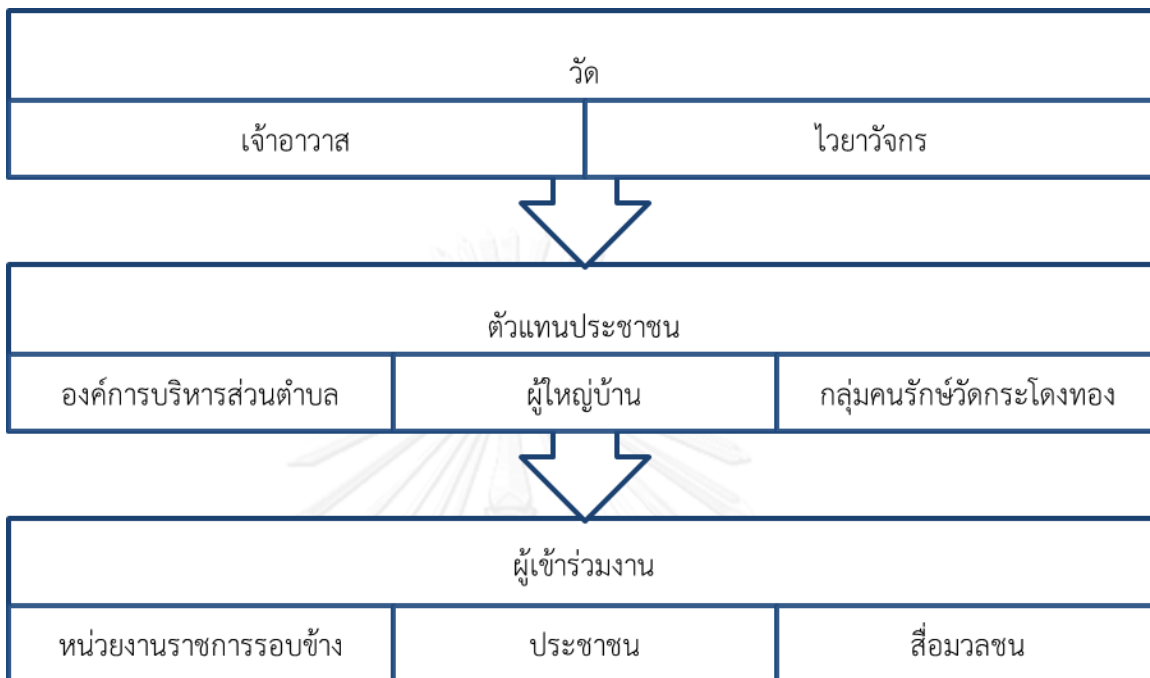
- จัดเตรียมประชาชนผู้ที่สนใจนำเรือมาเข้าร่วมในวันงาน ในการ
ประกวด เรือสวยงาม

ข. **ผู้สนับสนุน** ทำหน้าที่ดังต่อไปนี้

- จัดเตรียมโรงทานในการเตรียมสถานที่ และเตรียมอาหารเพื่อ
รองรับประชาชนผู้เข้าร่วมงานประเพณี

ส่วนที่ 3 ประชาชนผู้เข้าร่วมงาน ทำหน้าที่สนับสนุนและช่วยวัดเตรียมพื้นที่

4.3.2 โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของผู้จัดงานรื้อฟื้นงานแห่งองค์พระพุทธเกษร

แผนภาพ แสดงโครงสร้างผู้จัดงานในอดีต

การรื้อฟื้นการแห่งองค์พระพุทธเกษรในปัจจุบันมีโครงสร้างผู้เกี่ยวข้องแบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่คือ วัดกระโดงทอง องค์การบริหารส่วนตำบล และผู้เข้าร่วมงานโดยแต่ละภาคส่วนมีบทบาทและหน้าที่ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 วัดกระโดงทอง ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการจัดงานและนัดหมายการประชุมซึ่งมีบุคคลที่มีบทบาทสำคัญดังนี้

ก. เจ้าอาวาส มีหน้าที่สำคัญ

- กำหนดบอกฤกษ์วันจัดงานประเพณีแห่งองค์พระพุทธเกษรให้กับไวยาวัจกรที่เป็นตัวแทนชาวบ้านให้ทราบแผนการที่จะเกิดขึ้นในวันงาน
- แจ้งบอกฤกษ์และแผนการจัดงานกับตัวแทนอบต.

ข. ไวยาวัจกร มีหน้าที่สำคัญ

- จัดเตรียมสถานที่และติดต่อประสานงานองค์กรภายนอก

ส่วนที่ 2 ตัวแทนประชาชน

ก. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์ ส่งการและจัดเตรียมงานในส่วนต่างๆ ดังต่อไปนี้

- จัดเตรียมเรือทรงสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปและเครื่องบูชา 5 ลำ

- จัดเตรียมเรือร่วมขบวนสำหรับนักท่องเที่ยวและผู้สื่อข่าว
- จัดเตรียมเรือสวัสดิการ และเรือรักษาความปลอดภัย
- รวบรวมใบสมัครและจัดเตรียมการประกวดขบวนเรือ
 - จัดเตรียมความพร้อมในการเตรียมสถานที่เพื่อรองรับกิจกรรมและอาหารเพื่อรองรับประชาชนผู้ที่จะเข้ามาร่วมงานประเพณี
 - เตรียมรางวัลที่จะใช้สำหรับมอบให้กับผู้นำเรือเข้าร่วมงานประเพณี และตัวแทนชาวบ้านที่นำเรือมาเข้าร่วมประกวดเรือสวยงาม

ข. ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่สำคัญ

- แจกข้าวสารประเพณีแก่พระพุทธรูปทางน้ำ
- รวบรวมใบสมัครขบวนแห่เรือภายในพื้นที่ของตน

ค. กลุ่มคนรักรัษวัตกระโดงทอง มีหน้าที่สำคัญ

- เป็นผู้ริเริ่มการรื้อฟื้นประเพณีแก่พระพุทธรูป
- ตัวกลางในการกระจายข่าวเกี่ยวกับงานประเพณีแก่องค์กรต่างๆ
- ประสานความร่วมมือระหว่างวัดและองค์การบริหารส่วนตำบล
- จัดลำดับขั้นตอนในการทำกิจกรรมต่างๆ
- เตรียมสถานที่ร่วมกับทางวัดและองค์การบริหารส่วนตำบล
- อัญเชิญองค์พระพุทธรูป

ส่วนที่ 3 ผู้เข้าร่วมงาน มีจำนวนมากขึ้นไม่ได้จำกัดเฉพาะชาวบ้านภายในพื้นที่เท่านั้น หากแต่ยังมีหน่วยงานราชการต่างๆ และสื่อมวลชนภายในพื้นที่เข้าร่วมงานอีกเป็นจำนวนมาก

บทที่ 5

บทสรุป

5.1 ข้อสรุป

5.1.1 การเปรียบเทียบโครงสร้าง บทบาท และหน้าที่ของผู้จัดงานแห่งพระพุทธเกษรในอดีตและการรื้อฟื้นงานประเพณีในปัจจุบัน

1) การกำหนดฤกษ์ยามในการแห่งพระพุทธเกษร

เจ้าอาวาสวัดกระโตงทองยังคงเป็นผู้กำหนดฤกษ์ยามตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2) การสนับสนุนด้านสถานที่

วัดกระโตงทองเป็นสถานที่ในการรองรับผู้เข้าร่วมประเพณีแห่งพระทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยในปัจจุบันได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลในการช่วยเตรียมสถานที่

3) การสนับสนุนเรือทรง

ในอดีตเรือทรงพระพุทธเกษรเป็นของวัด หากแต่ในปัจจุบันเรือทรงได้ชำรุดไปเนื่องจากไม่มีการใช้งาน จึงเป็นหน้าที่ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์ในการจัดหาเรือทรง

4) การสนับสนุนด้านเรือร่วมแห่

ในอดีตไวยาวัจกรจะเป็นตัวแทนชาวบ้านในการบอกข่าว จัดเตรียม จัดหา ด้านเรือร่วมแห่ ซึ่งในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้เตรียมและเชิญชวนให้ชาวบ้านร่วมนำเรือมาแห่ โดยมอบหมายให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแล

5) การสนับสนุนด้านอื่นๆ

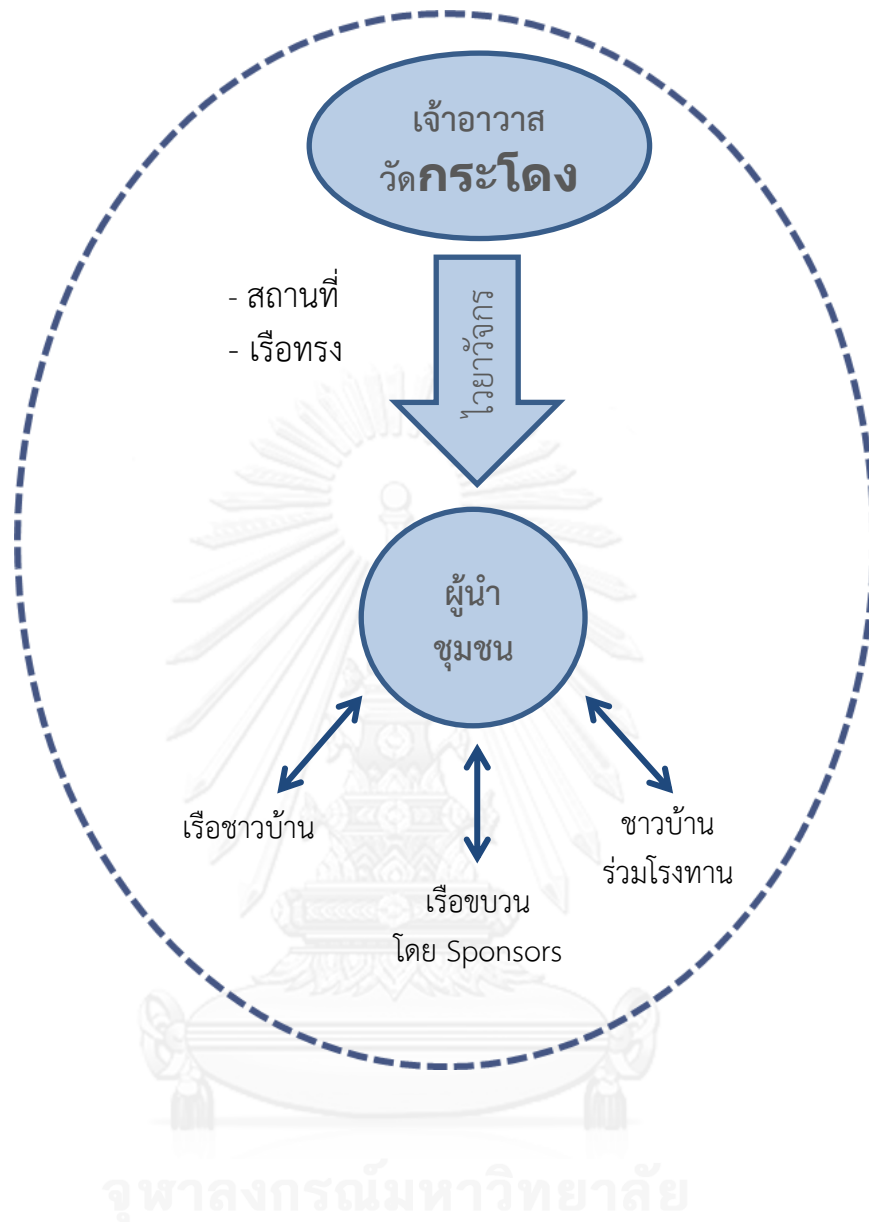
- ในอดีตการดำเนินการส่วนใหญ่ใช้เงินวัดและประชาชนผู้มีจิตศรัทธาในการจัดงาน แต่ในการรื้อฟื้นครั้งปัจจุบันได้รับเงินสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์ด้วย

- การจัดงานในอดีตเป็นการจัดงานขึ้นภายในชุมชนแต่ในการรื้อฟื้นครั้งนี้มีการรวมกลุ่มคนวัดรักรัษวัดกระโตงทองขึ้นเพื่อดำเนินกิจการ โดยมี ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คอยให้คำแนะนำ

ตาราง 5 ตารางเปรียบเทียบ บทบาทและหน้าที่ของผู้จัดงานประเพณีแห่พระพุทธรเกษร

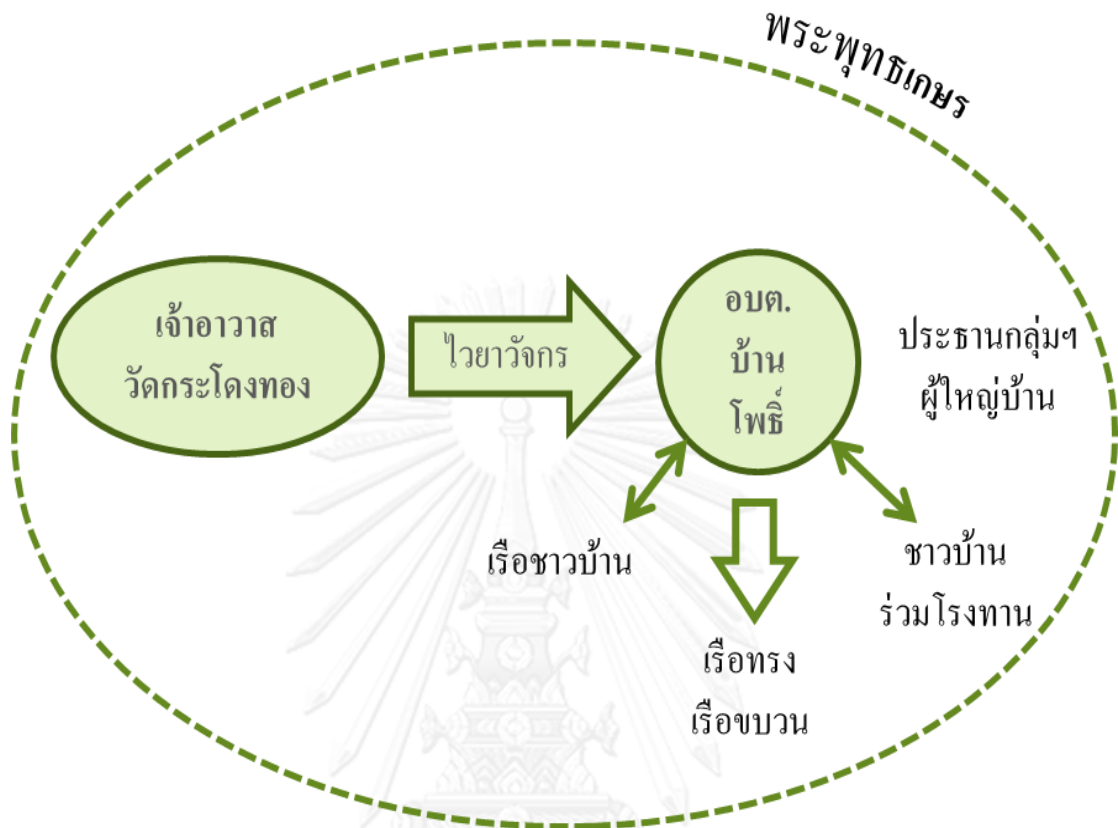
หัวข้อ	การจัดงานในอดีต	การรื้อฟื้นประเพณีแห่พระพุทธรเกษร
การกำหนดฤกษ์ยามในการแห่พระพุทธรเกษร	เจ้าอาวาส	เจ้าอาวาส
การสนับสนุนด้านสถานที่	วัดกระโตงทอง	วัดกระโตงทองและองค์การบริหารส่วนตำบล
เรือทรง	วัดกระโตงทอง	องค์การบริหารส่วนตำบล
เรือร่วมแห่	ไวยาวัจกร / ชาวบ้าน	องค์การบริหารส่วนตำบล/ ผู้ใหญ่บ้าน/ หน่วยงานราชการ
เงิน	วัดกระโตงทอง/ผู้มีจิตศรัทธา	วัดกระโตงทอง/ผู้มีจิตศรัทธา/ องค์การบริหารส่วนตำบล
การเตรียมงาน	วัดกระโตงทอง	วัดกระโตงทอง/กลุ่มคนรักษ์วัดกระโตงทอง / จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระพุทธเกษร

รูป 38 แผนภูมิสรุปโครงสร้างผู้จัดงานในอดีต

ที่มา : ผู้วิจัย

งานเรือพื้น

รูป 39 แผนภูมิสรุปโครงสร้างผู้จัดงานในปัจจุบัน

ที่มา : ผู้วิจัย

5.1.2 ประมวลกระบวนการรื้อฟื้นงานแห่งพระพุทธเกษตรทางเรือ

5.1.2.1 เส้นทางและกิจกรรมในการแห่งพระพุทธเกษตรในบริเวณวัด

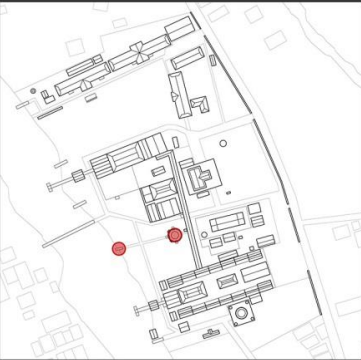
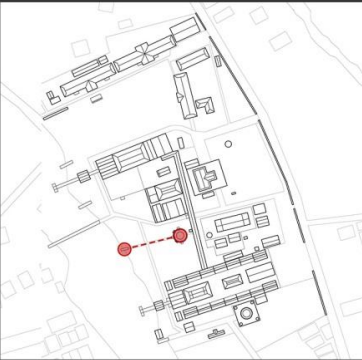
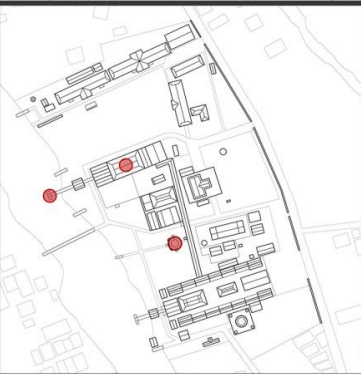
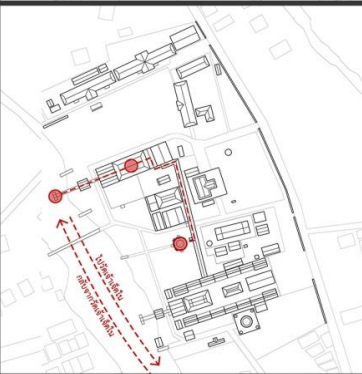
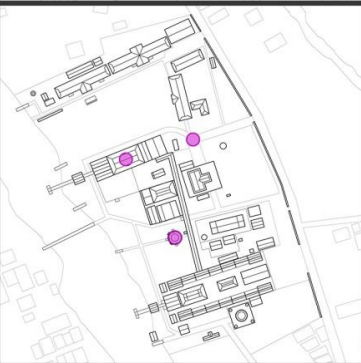

- ในอดีตในช่วงเวลาก่อนที่จะมีศาลาการเปรียญ เส้นทางในการแห่งพระพุทธเกษตรในบริเวณวัดกระโดงทอง จะเริ่มต้นที่พระปรางค์ดุสิตราชแล้วก็กลับมาประดิษฐานที่พระปรางค์ดุสิตราช โดยหลังจากมีศาลาการเปรียญเส้นทางและตำแหน่งในการประดิษฐานก็ได้เปลี่ยนไป โดยอัญเชิญจากพระปรางค์ดุสิตราชไปยังศาลาการเปรียญ และอัญเชิญลงท่อน้ำในภายหลัง ซึ่งโดยภายหลังจากการสร้างศาลาการเปรียญ ก็ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งอีกเลยจนถึงปัจจุบัน

- การอัญเชิญพระขึ้นเรือทรงในสถานการณ์ปกติที่ไม่มีผลกระทบจากน้ำท่วมส่วนใหญ่แล้วจะอัญเชิญพระขึ้นเรือทรงจากท่อน้ำศาลาการเปรียญ แต่หากมีผลกระทบจากน้ำท่วมแล้วก็สามารถปรับเปลี่ยนจุดในการขึ้นเรือทรงได้โดยในการรื้อฟื้นงานประเพณีแห่งพระพุทธเกษตรทางน้ำครั้งล่าสุด ทางวัดได้ปรับเปลี่ยนการอัญเชิญพระพุทธเกษตรมาลงยังบริเวณท่อน้ำหมู่กุฏิ เนื่องจากเรือทรงไม่สามารถเคลื่อนรอดผ่านใต้สะพานหน้าวัดไปยังบริเวณท่อน้ำหน้าศาลาการเปรียญได้

- มีการปรับเปลี่ยนตำแหน่งของโรงทานจากบริเวณใต้ถุนศาลาการเปรียญมาเป็นพื้นที่บริเวณด้านลานยกพื้นสูงด้านบน

- เรือทรงและเรือของชาวบ้านจะอยู่ในบริเวณพื้นที่ริมตลิ่ง หากแต่ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนมาเป็นการแห่ทางบก ได้มีการปรับเปลี่ยนสถานที่ในการจอดรถทรงมาเป็นบริเวณลานข้างมณฑปอดีตเจ้าอาวาสแทน ซึ่งภายหลังจากการรื้อฟื้นจะพบว่า พื้นที่ทั้งสองทั้งบริเวณริมตลิ่ง และลานข้างมณฑปอดีตเจ้าอาวาสยังคงถูกใช้เป็นที่จอดเรือทรงและรถทรงที่เตรียมไว้ไปรับพระพุทธเกษตรที่วัดเจ้าเจ็ดใน

ตาราง 6 ตารางเปรียบเทียบตำแหน่งและเส้นทางในแต่ละช่วงเวลา

	การเปลี่ยนแปลงตำแหน่งสำคัญ	การเปลี่ยนแปลงเส้นทางแท่นพระ
การแท่นพระทางน้ำในอดีต (ก่อนมีศาลาการเปรียญ)		
การแท่นพระทางน้ำในอดีต (หลังมีศาลาการเปรียญ)		
การแท่นพระทางบก		
การรื้อฟื้น การแท่นพระทางน้ำ ในปัจจุบัน		

5.1.2.2 เส้นทางและกิจกรรมในการแห่พระพุทธรักษาระหว่างวัดกระโตงทองไปยังวัดเจ้าเจ็ดใน

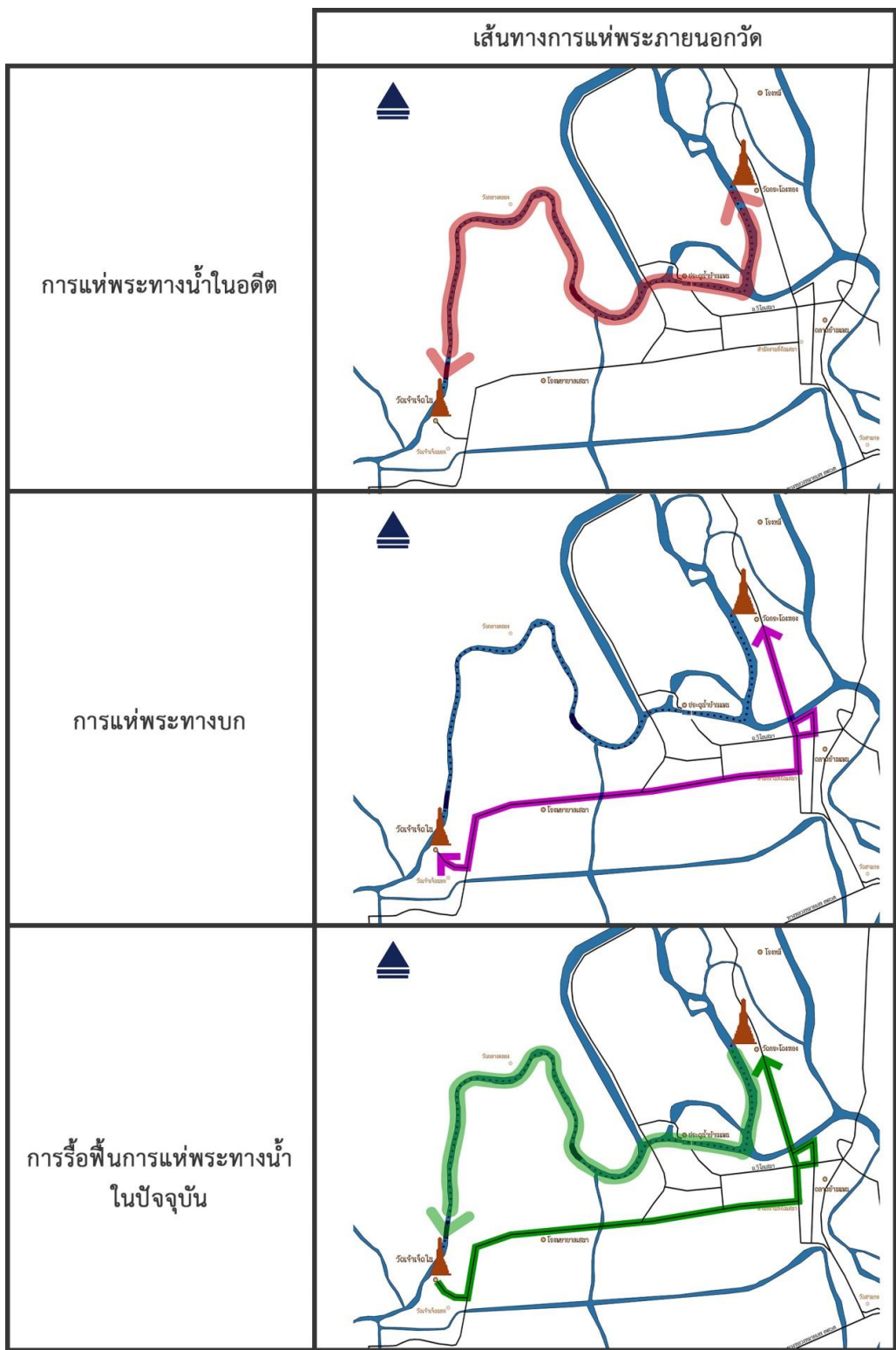
- ในอดีตเส้นทางในการแห่พระพุทธรักษาทางน้ำใช้เส้นทางคลองรางจรจะเข้ ออกไปยัง ประตูน้ำเจ้าเจ็ด และ คลองเจ้าเจ็ดใน ตามลำดับ หากแต่เมื่อมีการเปลี่ยนมาเป็นการแห่ทางบกได้มีการปรับเปลี่ยนเส้นทางเป็นการแห่ตามทางถนนธรรมสิทธิ์เสนา เข้าสู่ตลาด และวัดเจ้าเจ็ดในตามลำดับ จนกระทั่งมีการรื้อฟื้นประเพณีแห่พระพุทธรักษาทางน้ำขึ้นอีกครั้งหนึ่ง จึงได้มีการปรับเส้นทางแห่กลับมาเป็นเส้นทางน้ำในอดีต โดยกิจกรรมตลอดเส้นทางแห่ทางน้ำทั้งในอดีตและการรื้อฟื้นประเพณีแห่ทางน้ำนั้นจะมีการแห่เรือทรง การประกวดเรือ และการปิดทององค์พระที่ประตูน้ำเจ้าเจ็ด แต่ในขณะที่การแห่ทางบกจะมีเพียงกิจกรรมปิดทองบนรถทรงเท่านั้น

- กิจกรรมที่วัดเจ้าเจ็ดในตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้นยังคงเป็นการร่วมรับประทานอาหาร และแห่รอบโบสถ์ 3รอบ

5.1.2.3 เส้นทางและกิจกรรมในการแห่พระพุทธรักษาจากวัดเจ้าเจ็ดในกลับมายังวัดกระโตงทอง

- การแห่กลับวัดกระโตงทองในอดีตใช้เส้นทางเดิมคือการแห่จากวัดเจ้าเจ็ดในผ่านคลองเจ้าเจ็ด และเข้าสู่คลองรางจรเข้จนถึงวัดกระโตงทองตามลำดับ โดยในการแห่กลับไม่ปรากฏว่ามีกิจกรรมใด ส่วนการแห่ทางบกและการรื้อฟื้นประเพณีแห่พระทางน้ำนั้น ใช้เส้นทางทางบกจากถนนหน้าวัดเจ้าเจ็ดใน ผ่านเทศบาล โรงพยาบาล ตลาดสด และ วัดกระโตงทองตามลำดับ โดยกิจกรรมที่ทำระหว่างทางคือการให้ร่วมกันทำบุญปิดทององค์พระพุทธรักษา

ตาราง 7 ตารางเปรียบเทียบเส้นทางการแห่พระในแต่ละช่วงเวลา

5.1.3 ข้อสังเกตทางพื้นที่จากกิจกรรมการรื้อฟื้นประเพณีแห่พระพุทธรเกษร

- 1) การรื้อฟื้นประเพณีแห่พระพุทธรเกษรไม่สามารถจัดเฉพาะการแห่ทางน้ำเพียงเส้นทางเดียวได้ ควรจัดผสมผสานกันระหว่างการแห่ทางน้ำและการแห่ทางบก

ตามลักษณะการตั้งถิ่นฐานในปัจจุบัน เพื่อให้คนในชุมชนสามารถสักการะองค์พระได้อย่างทั่วถึง โดยการแห่ทางน้ำควรจัดเป็นการแห่ออกจากวัดในเวลาเช้า และการแห่ทางบกควรเป็นการแห่กลับวัดในช่วงบ่าย เนื่องด้วยเวลาบ่ายกระแสน้ำจะไหลทวนทำให้การแห่กลับทางน้ำไม่สะดวก ด้วยเหตุนี้การจัดเตรียมพื้นที่เพื่อรองรับการรื้อฟื้นประเพณีแห่พระพุทธรูปจึงต้องเตรียมพื้นที่ทั้งพื้นที่ในการแห่ทางบกและทางน้ำ

- กำหนดจุดของกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านสามารถเข้าใจถึงตำแหน่งของเส้นทางเดินเรือและสามารถออกมาเจอได้พอดีกับขบวนแห่
- ปรับปรุงแนวตลิ่งในจุดที่เหมาะสมตามบริเวณริมคลองที่เรือทรงเคลื่อนขบวนผ่านเพื่อรองรับประชาชนที่มาติดตามชมขบวนเรือ
- ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับเส้นทางบนถนน
- จัดเตรียมพื้นที่บนสะพานข้ามคลองไม่ให้มีคนหรือรถวิ่งผ่านขณะเรือทรงล่องในน้ำ

2) ศาลาการเปรียญเป็นสถานที่หัวใจสำคัญในการจัดงานประเพณีแห่พระพุทธรูปทั้งทางน้ำและทางบกเนื่องด้วยตำแหน่งที่ตั้งที่สามารถเชื่อมโยงได้กับโครงข่ายทั้งทางบกและโครงข่ายทางน้ำโดยตรง และขนาดพื้นที่ที่ใหญ่เพียงพอสำหรับรองรับผู้คนจำนวนมาก

3) สะพานเชื่อมระหว่างพระปรางค์และศาลาการเปรียญเป็นเส้นทางสำคัญในการแห่พระพุทธรูปตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หากแต่ในปัจจุบันยังมีสภาพภูมิทัศน์ที่ไม่เหมาะสม ทั้งในเรื่องของความสะอาดและความปลอดภัย เนื่องจากบริเวณสะพานเชื่อมนั้นไม่มีราวกันตกและมีการจัดประทัดตลอดเวลาจึงมีความเสี่ยงเมื่อมีคนรวมอยู่กันเป็นจำนวนมาก

4) ระดับน้ำมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสถานที่ในการจัดกิจกรรม ตัวอย่างเช่น ตำแหน่งการขึ้นเรือทรง พื้นที่กิจกรรมงานวัด ระยะเวลาในการปรับระดับน้ำ เป็นต้น

5) สะพานบริเวณหน้าวัดกระโดงทองเป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นที่กิจกรรม เนื่องจากสะพานบริเวณหน้าวัดกระโดงทองเป็นสะพานที่เตี้ยจนเกินไป จนเรือทรงไม่สามารถเคลื่อนผ่านมาจอดบริเวณหน้าศาลาการเปรียญ จึงส่งผลให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนสถานที่จากเดิมไปเป็นบริเวณหน้ากุฏิแทน ซึ่งในอดีตก่อนจะมีการปรับเป็นสะพานในปัจจุบันนั้นสะพานดังกล่าวเป็นสะพานไม้สูงจึงทำให้ในฤดูน้ำหลาก เรือทรงสามารถเคลื่อนผ่านได้

(ก)

(ข)

รูป 40 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างผู้จัดงานในอดีต (ก) และ (ข)

ที่มา : ผู้วิจัย

6) ประตุน้ำเจ้าเจ็ด คืออุปสรรคสำคัญในการแห่พระพุทธรูปทางน้ำ เพราะทำให้โครงข่ายทางน้ำไม่สามารถเชื่อมต่อกันได้ทั้งระบบ โดยจากการรื้อฟื้น ประเพณีแห่พระพุทธรูปทางน้ำพบว่า พื้นที่ในบริเวณประตุน้ำเจ้าเจ็ดเป็นอันตราย และต้องใช้เวลาในการจัดการเรือเข้าร่วมขบวน หากแต่ในเวลาเดียวกันเวลาดังกล่าวก็เป็นโอกาสสำคัญในการแห่พระพุทธรูปทางน้ำจะได้หยุดพักให้ประชาชนได้ร่วมชมขบวนเรือและกิจกรรมต่างๆ เนื่องด้วยพื้นที่ประตุน้ำเจ้าเจ็ดเป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงสังคมทางบกและทางน้ำเข้าด้วยกัน ประตุน้ำเจ้าเจ็ดจึงเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาเพื่อเป็นพื้นที่รองรับการจัดกิจกรรมการรื้อฟื้นทางน้ำต่อไป หากแต่ในปัจจุบันสภาพตลิ่งของประตุน้ำยังไม่เอื้ออำนวยต่อการกิจกรรมต่างๆ เท่าใดนัก จึงควรมีการออกแบบและพัฒนาภูมิทัศน์ให้เหมาะสมต่อไป

(ก)

(ข)

รูป 41 พื้นที่ในการประกอบกิจกรรม

ที่มา : ผู้วิจัย

7) พื้นที่ที่ใช้ในการประกอบกิจกรรมมีความซ้อนทับกัน เช่นพื้นที่อัญเชิญพระลงจากรถทรงกับพื้นที่ตลาดนัด พื้นที่จอดรถกับพื้นที่โรงมหรสพ เป็นต้น

5.2 ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะในการจัดงานอื่นๆ

1) ควรให้ข้อมูลรายละเอียดการจัดงานพร้อมตารางเวลาด่วนหน้า ประกาศ และโฆษณา ให้ทั่วถึงแก่ประชาชนผู้มีจิตศรัทธาที่อยากเข้าร่วมงานให้ทราบและรับรู้ทั่วกันก่อนที่จะถึงวันงาน ประเพณี

2) ประสานงานกับหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่อำนวยความสะดวกในเรื่องความปลอดภัย เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ มาคอยอำนวยความสะดวก ในเรื่องของความปลอดภัยของผู้มาเข้าร่วมงาน ประเพณี

3) ร่วมกันจัดหน่วยรักษาความปลอดภัย เจ้าหน้าที่ และแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนผู้มีจิตศรัทธาที่มาร่วมงานประเพณี

4) ควรมีการกำหนดอายุของผู้เข้าร่วมประกวดเรือ เพราะเป็นกิจกรรมที่อันตรายและใช้ระยะเวลา หากผู้เข้าร่วมประกวดเรือมีอายุน้อยจนเกินไปอายุเกิดอันตรายได้

5) ควรมีการเตรียมเรือและอุปกรณ์ซักจูงสำหรับดูแลเรือลำต่างๆ เมื่อเกิดเหตุขัดข้อง

6) ควรมีการจัดทำผังบริเวณและผังแผนที่การจัดงานให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมงานทราบถึงตำแหน่งและสถานที่ที่สำคัญที่จัดงาน

7) ควรมีการวางแผนการจัดงานเกี่ยวกับกิจกรรม ลำดับและพื้นที่ในการรองรับขบวนเรือในกรณีถ้าเรือร่วมหรือผู้เข้าร่วมงานประเพณีงานแห่งศัพทเกษรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

5.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษา

1) การศึกษาในอนาคตควรทำการศึกษาถึงประเพณีการแห่พระพุทธรูปของวัดเจ้าเจ็ดในที่มีเงื่อนไขและองค์ประกอบทางพื้นที่ที่แตกต่างกัน

2) การศึกษาและพัฒนาในขั้นตอนต่อไป ควรเป็นการวางแผนและออกแบบพัฒนาพื้นที่ที่ยังเป็นอุปสรรคในการรื้อฟื้นประเพณีการแห่พระพุทธรูปให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น รวากันตก สะพานหน้าวัด และ ภูมิทัศน์บริเวณประตูน้ำเจ้าเจ็ด

3) ประเพณีการแห่พระพุทธรูปเป็นประเพณีที่มีความสำคัญและคุณค่าต่อชุมชน การพัฒนาประเพณีดังกล่าวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว จึงควรมีการศึกษาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อคุณค่าของประเพณีและพื้นที่ต่างๆ ภายในวัดและชุมชนเพื่อหาแนวทางไม่ให้เกิดผลเสียขึ้นในอนาคต

รายการอ้างอิง

- จินตนา กระบวนแสง. (2540). เรือ: วิถีชีวิตริมน้ำภาคกลาง. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ประสงค์ ปิยะศรีสกุล. (2550). การเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยอันเนื่องมาจากการฟื้นฟูชุมชนอัมพวา จ. สมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรหมสมพัตร(มี), หมิ่น. (2553). นิราศเดือน. กรุงเทพฯ: วิสตอม.
- วรรณศิลป์ พีรพันธุ์, และศิริวรรณ ศิลพัชรนันท์. (2553). การอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนอัมพวา จังหวัด สมุทรสงคราม. เข้าถึงจาก http://www.cca.chula.ac.th/lecture_series/images/stories/pdf/sufficiency06.pdf
- ศิลปากร, กรม. (2536). ประเพณีชักพระ. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ศิลปากร, กรม. (2550). นามานุกรมชนบประเพณีไทย หมวดประเพณีราษฎร์ เล่ม2 กรุงเทพฯ: บริษัท แอดวานซ์ วิชั่น เซอร์วิส จำกัด.
- ส. พลายน้อย. (2530). กระบวนพยุหยาตราทางชลมารค. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- สุวิทย์ ทองศรีเกตุ. (2523). พิธีกรรมต่างๆ ในนครศรีธรรมราชที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์. นครศรีธรรมราช: ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบสอบถาม

งานประเพณีแห่หลวงพ่อพระพุทธรักษาทางน้ำ ประจำปี 2556

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

อายุปี

ถิ่นฐาน คนในพื้นที่ (อำเภอเสนา) คนนอกพื้นที่

ส่วนที่ 2 ข้อมูลจำเพาะเกี่ยวกับงานประเพณีแห่หลวงพ่อพระพุทธรักษาทางน้ำ

1. ท่านรับทราบงานประเพณีแห่หลวงพ่อพระพุทธรักษาทางน้ำอย่างไร
 ป้ายประกาศ โทรทัศน์ วิทยุ
 คนรู้จัก สื่อออนไลน์ อื่นๆ.....
2. สาเหตุที่ท่านเข้าร่วมงานประเพณีแห่หลวงพ่อพระพุทธรักษาครั้งนี้
 ความเชื่อและความศรัทธา ความน่าสนใจของงาน
 อื่นๆ.....
3. ท่านเคยเข้าร่วมงานประเพณีแห่หลวงพ่อพระพุทธรักษาหรือไม่
 เคย ไม่เคย (ข้ามไปทำส่วนที่ 3)
4. งานแห่หลวงพ่อพระพุทธรักษาที่ท่านเคยเข้าร่วมเป็นการแห่ทางใด
 ทางน้ำ ทางบก ทั้งสอง
5. ท่านเดินทางมาเข้าร่วมงานประเพณีด้วยวิธีการใด
 ทางรถ ทางเรือ
 เดินเท้า อื่นๆ.....

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดงานแห่หลวงพ่พระพุทธรักษาทางน้ำ

1. พื้นที่ในการจัดงานและรองรับผู้คนมีความเหมาะสมหรือไม่ ถ้าหากไม่ มีอะไรที่ต้องปรับปรุง

.....

.....

2. สำหรับผู้เข้าร่วมขบวนแห่

2.1 ท่านคิดว่าทัศนียภาพตลอดเส้นทางเดินเรือมีความสวยงาม สะอาด เหมาะสมแก่การจัดงานแห่ทางน้ำหรือไม่

.....

.....

2.2 ตลอดการแห่หลวงพ่พระพุทธรักษาทางน้ำ มีทัศนียภาพหรือกิจกรรมอะไรที่สร้างความประทับใจให้แก่ในการเข้าร่วมขบวนแห่ครั้งนี้

.....

.....

2.3 ในระหว่างแห่เรือทางน้ำท่านมีปฏิสัมพันธ์หรือกิจกรรมร่วมกับคนบนบกหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

3. สำหรับผู้เข้าร่วมงานแต่ไม่ได้เข้าร่วมขบวนแห่ทางน้ำ

3.1 ท่านเข้าชมงานในบริเวณใด และทราบได้อย่างไรว่าบริเวณดังกล่าวสามารถเห็นขบวนได้

.....

.....

3.2 บริเวณดังกล่าวสะดวกในการเข้าถึงและมีความปลอดภัยเพียงพอที่จะรองรับผู้คนจำนวนมากหรือไม่

.....

.....

3.3 ในระหว่างชมขบวนแห่ท่านมีปฏิสัมพันธ์หรือกิจกรรมร่วมกับคนบนเรือหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

4. ท่านรู้สึกอย่างไรกับการจัดงานแห่หลวงพ่พระพุทธรักษาทางน้ำในครั้งนี้

.....

.....

5. ท่านประทับใจและไม่ประทับใจอะไรในการเข้าร่วมงานแห่หลวงพ่พระพุทธรักษาทางน้ำในครั้งนี้

.....
.....

6. ปัญหาที่พบเห็นในงานแห่หลวงพ่พระพุทธรักษาทางน้ำในครั้งนี้

.....
.....

7. กิจกรรมที่เกิดขึ้นในงาน นอกจากการแห่หลวงพ่พระพุทธรักษาแล้วท่านอยากให้มีกิจกรรมใดเพิ่มเติม

.....
.....

8. ในการจัดงานแห่หลวงพ่พระพุทธรักษาทางน้ำครั้งต่อไป ท่านมีสิ่งใดที่อยากเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นเพื่อนำไปปรับปรุงการจัดงานครั้งต่อไป

.....
.....

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ชื่อ นางสาวจรรยาพัชฌ์ แก้วมโนรมย์ เกิดเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2529 ภูมิลำเนา จังหวัด กรุงเทพมหานคร

ในปีการศึกษา 2553 สำเร็จการศึกษาหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาบริหารการแสดงผลงานนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ และได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรม ที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2554

ประสบการณ์ทำงาน

- ปี 2550-2554 ตำแหน่ง ผู้จัดการทั่วไป ห้างหุ้นส่วนจำกัด อนุรักษ์เจริญศิลป์
- ปี 2554-2555 ตำแหน่ง รองผู้จัดการการตลาด บริษัท เซ้าท์อีสเอ็มไพร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY